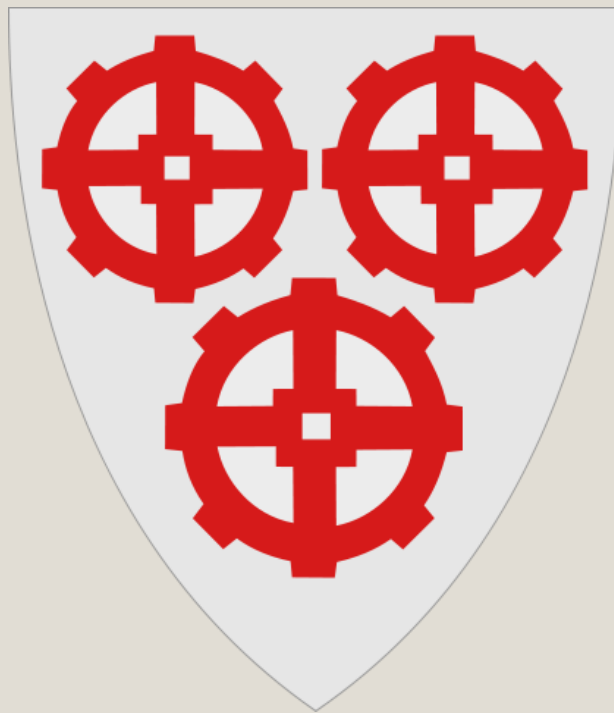

KS KONSULENT

KOSTRA-analyse 2012

Strand kommune - publisering pr 15. mars 2013

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag	4
2	Innledning	5
2.1	Bakgrunn	5
2.2	Valg av sammenligningskommuner	5
2.3	KOSTRA	7
2.4	Om denne rapporten	9
2.5	Tekniske forutsetninger for analysen	9
3	Finansielle nøkkeltall	10
3.1	Netto driftsutgifter pr formål	10
3.2	Driftsinntekter og driftsutgifter	11
3.3	Driftsresultat	13
3.4	Langsiktig gjeld	15
4	Administrasjon	18
5	Pleie og omsorg	21
5.1	Befolkningsprognose for eldre frem til 2030	21
5.2	Pleie- og omsorgstjenesten samlet	22
5.3	Institusjonstjenester	30
5.4	Hjemmebaserte tjenester	37
6	Helsetjenester	44
7	Sosialtjenesten	48
8	Barnevern	54
9	Grunnskole	58
9.1	Befolkningsprognose for unge frem til 2030	58
9.2	Grunnskoleopplæring	59
9.3	Produktivitet i sektoren	62
9.4	Skolestruktur og bemanning	64
9.5	Spesialundervisning	67
9.6	Skolefritidsordning - SFO	70
9.7	Skoleskyss	75
9.8	Oppsummering	75
10	Barnehage	77
11	Kultur og kirke	88

11.1	Kultur	88
11.2	Kirke	92
12	Plan, kulturminne, natur og nærmiljø	94
13	Vann – Avløp - Renovasjon	99
13.1	Tjenesteområde VANN	100
13.2	Tjenesteområde AVLØP	103
13.3	Tjenesteområde RENOVASJON	106
14	Brann- og ulykkesvern	109
15	Samferdsel	110
16	Næring	113
17	Eiendomsdrift	115
18	Avslutning	119

1 Sammendrag

Denne rapporten fokuserer på ressursbruken i Strand kommune. Hvordan prioriterer Strand kommune ressursene sine? Hvilke dekningsgrader har man i forhold til befolkningen og hvor god er produktiviteten? Strand kommune er i denne rapporten sammenlignet med kommunene Nannestad, Time og Randaberg, samt gjennomsnittet for landet ekskl Oslo.

Ser vi på Strand kommunes totalbudsjett går 35 % til helse og omsorg, 27 % til skole, 8 % til administrasjon, styring og fellesutgifter og 17 % til barnehager. I tillegg har vi sett at kommune har et inntektsnivå som ligger lavere enn landsgjennomsnittet, men at kommunen likevel leverer et brukbart nivå på netto driftsresultat for 2012.

Pleie- og omsorgstjenesten sammen med grunnskolen utgjør dermed de to største tjenesteområdene, med barnehagen som det tredje største området. Ser vi først på pleie og omsorg kan vi oppsummere med at Strand har en hjemmebasert profil på tjenestetilbudet sitt. Hele 72 % av budsjettet går til hjemmebaserte tjenester, og sammenligner vi med de øvrige har kommunen middels produktivitet i tilbudet sitt samlet sett. 44 % av innbyggerne 80 + mottar et tilbud fra pleie- og omsorgstjenesten.

Skole ligger nest lavest i utvalget mht netto driftsutgifter. Kommunen har nest høyest antall skoler i utvalget og de neste største gruppene i skolene, som gir nest best produktivitet blant kommunene i utvalget. På spesialundervisning ligger skolene i Strand relativt sett høyt på andel lærertimer og antall barn som får spesialundervisning. Barnehagene ligger nest lavest an på netto driftsutgifter i utvalget, lavest an mht bemanningsfaktor og lavest på enhetskostnaden pr oppholdstime.

Trondheim, 26. april 2013

2 Innledning

2.1 Bakgrunn

Strand kommune har bestilt en KOSTRA-analyse, med den hensikt å synliggjøre ressursbruk, dekningsgrader og prioriteringer i den kommunale tjenesteproduksjonen. Rapportene går systematisk igjennom tjenesteområder i kommunen, og synliggjør hvordan ressursbrukene er i Strand kommune sett i lys av utvalgte andre kommuner. Hensikten er å gi økt innsikt og kompetanse, samt et kvalifisert beslutningsunderlag som grunnlag for de valgene kommunen nå står overfor.

Rapporten baserer seg på de foreløpige publiserte regnskaps- og produksjonstallene fra kommunene pr 15.3.2013. Det er gjennomført intervjuer med representanter for de ulike tjenesteområdene i Strand som gir bedre innsikt i og grunnlag for tolkning av tallene.

Vår erfaring er at kvaliteten på KOSTRA-tallene begynner å bli svært gode. Men; KS-Konsulent har ikke kvalitetssikret tallgrunlaget. Det betyr at hvis det er rapportert feil inn i KOSTRA, så blir det også feil i denne rapporten. Strand kommune må selv kvalitetssikre dette.

2.2 Valg av sammenligningskommuner

Når man skal gjennomføre en KOSTRA-analyse, blir ofte valg av sammenligningskommuner avgjørende for hva rapporten forteller. Det er tre hovedvariabler som er avgjørende for hvilke kommuner man skal velge å sammenligne seg med:

- Kommunestørrelse
- Inntektsnivå
- Utgiftsbehov

Når det gjelder kommunestørrelse, så er det naturlig å sammenligne Strand med andre mellomstore kommuner. Antall innbyggere pr 31.12.2012 i de fire kommunene vi benytter i denne rapporten er:

Strand	Nannestad	Time	Randaberg
11 882	11 505	17 437	10 397

Når det gjelder inntektsnivå så tilhører Strand kommune KOSTRA kommunegruppe 8 – mellomstore kommuner med lave bundne kostnader og middels andel frie disponible inntekter. Time og Randaberg ligger også i denne kommunegruppen, mens Nannestad ligger i kommunegruppe 7 med lave bundne kostnader og lav andel frie disponible inntekter. Dersom vi ser på de utgiftskorrigerede inntektene, som tar høyde for ulikheter i forventet kostnadsnivå og som også inkluderer inntekter ut over de frie inntektene, ligger Randaberg høyest mens Time ligger på samme nivå som Strand. Lavest i utvalget ligger dermed Nannestad.

Den tredje variabelen som må vurderes er kommunens utgiftsbehov, det vil si hvor stort er innbyggernes forventede behov for / etterspørsel etter tjenester. Dette måles / vurderes gjennom kostnadsindeksen. Strand har en kostnadsindeks som ligger 3 % over landsgjennomsnittet, Nannestad ligger likt med landsgjennomsnittet, Time 3 % under og Randaberg ligger 1 % under landsgjennomsnittet.

Kostnadsindeksen for disse kommunene er som følger:

2012	Strand	Nannestad	Time	Randaberg
	Utgifts- behovs- indeks	Utgifts- behovs- indeks	Utgifts- behovs- indeks	Utgifts- behovs- indeks
0-2 år	1,20162	0,99091	1,30598	1,06911
3-5 år	1,20050	1,10104	1,15922	1,17492
6-15 år	1,16483	1,13183	1,14795	1,27214
16-22 år	1,10372	1,01962	1,10002	1,17732
23-66 år	0,94425	1,00849	0,97326	0,94331
0-17 år	1,17764	1,09430	1,17052	1,22372
18-49 år	0,97413	1,03987	1,02701	1,00907
50-66 år	0,92357	0,94105	0,90023	0,86541
67-79 år	0,92132	0,85308	0,82178	0,91179
80-89 år	0,85790	0,67784	0,70508	0,59801
over 90 år	0,88759	0,74475	0,56438	0,47624

Basistillegg	1,00883	1,02604	0,69348	1,13958
Sone	0,58115	0,61899	0,50808	0,21936
Nabo	1,01216	1,15241	0,61335	0,67870
Landbrukskriterium	0,97197	1,37823	1,34566	0,64175
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	0,99637	0,92125	1,12967	0,84778
Norskfødte med innv foreld 6-15 år ekskl Skand	0,31220	0,73667	0,41205	0,38088
Flytninger uten integreringstilskudd	0,38319	0,55836	0,65852	0,42453
Dødlighet	0,94951	1,04849	0,88581	0,84273
Barn 0-15 med enslige forsørgere	0,89452	1,08669	0,88250	0,83581
Fattige	0,90697	0,77911	0,58283	0,67017
Uføre 18-49 år	1,00819	0,84252	1,11239	0,94300
Opphopningsindeks	0,53651	0,90159	0,31203	0,28137
Urbanitetskriterium	0,76244	0,75497	0,81563	0,74298
PU over 16 år	1,14246	1,21359	0,89005	1,06109
Ikke-gifte 67 år og over	0,75813	0,75516	0,65901	0,52058
Barn 1-2 år uten kontantstøtte	1,19856	1,07033	1,25830	1,20645
Innbyggere med høyere utdanning	0,65723	0,58468	0,88133	0,87057
<i>1 Kostnadsindeks</i>	<i>1,02503</i>	<i>0,99433</i>	<i>0,96513</i>	<i>0,98809</i>

Oppsummert kan vi derfor si at av sammenligningskommunene er Time kommune mest sammenlignbar med Strand med hensyn til nivå på inntekter, og også mht kostnadsnøkkelen. Randaberg ligger så vidt mye høyere i inntektsnivå at Strand ikke kan holde samme utgiftsnivå på alle tjenestoområdene. Den kommunen som kanskje kan være mest interessant å sammenligne seg med i et endringsperspektiv er Nannestad, som er like store mht antall innbyggere, men som faktisk har et lavere inntektsgrunnlag enn Strand, og som derfor må løse sine oppgaver og leverer sine tjenester til en lavere pris enn Strand. Dette gir derfor et godt grunnlag til å lete etter handlingsrom.

2.3 KOSTRA

”KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal og fylkeskommunal virksomhet. Informasjonen om (1) kommunale og fylkeskommunale tjenester, (2) bruk av ressurser på ulike tjenestoområder og (3) egenskaper ved befolkningen, blir registrert og sammenstilt for å gi relevant informasjon til beslutningstakere i kommuner, fylkeskommuner og staten.”

KOSTRA rapporterer på tre dimensjoner – ressurser, brukere og målgrupper, som igjen danner grunnlaget for og presenteres som nøkkeltall for prioriteringer, produktivitet og dekningsgrader:

Produktivitet – sier noe om hvor mye man bruker pr tjenestemottaker / plass, og omtales i noen sammenhenger som enhetskostnad. Måles ofte i korrigerede brutto driftsutgifter pr bruker eller pr plass. I sammenligningen av produktiviteten mellom kommunene i denne rapporten er nettopp denne type nøkkeltall brukt.

Dekningsgrad – sier noe om hvor mange av kommunens innbyggere i en målgruppe som mottar tjenester. Eks: antall barn i barnehage av kommunens 1-5 åringer, eller antall innbyggere 80+ på institusjon av alle kommunens innbyggere 80+.

Prioritering – sier noe om hvor mye penger man bruker på en målgruppe. Uttrykkes ofte som netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa. Spesielt for tjenestene i pleie og omsorg, barnehage, skole, sosial og barnevern vil nettoutgiftene i målgruppen bestå av forholdet mellom andel innbyggere som mottar tjenester og nettoutgift pr bruker.

Det som er viktig å bemerke er at selv om KOSTRA har omfattende informasjon knyttet til prioritering og produktivitet, finner vi ingen informasjon om kvaliteten på tjenestene som kommunene leverer, hvor effektivt kommunen drives eller hvor godt lokaldemokratiet ivaretas.

2.4 Om denne rapporten

Dette er en KOSTRA-analyse som fokuserer på likhet og variasjon i prioritet, dekningsgrader og produktivitet. Analysen vil kunne gi sentrale svar på kostnadsnivå, ressurs pr bruker og den samlede struktur i tilbudet sammenlignet med øvrige kommuner. Dette kan gi klare holdepunkter for hvor kommunen bør rette oppmerksomheten, men sier lite om hva som er årsaken til variasjonen, være seg etablert praksis, brukergrupper med særskilte behov eller faktiske kvalitetsforskjeller.

Rapporten sier derfor heller ikke noe om hva man konkret bør gjøre – hvilke tiltak som bør iverksettes – for å øke inntektene eller redusere kostnadene. Dette er kommunen selv den beste til å vurdere.

KOSTRA-indikatorene gir isolert sett få holdepunkter på hvorvidt tjenestene er i samsvar med lokal behov. Informasjon om det lokale handlingsrommet er derfor begrenset til hva indikatorene for prioritering, ressursbruk pr plass / bruker og tilgjengelighet viser.

2.5 Tekniske forutsetninger for analysen

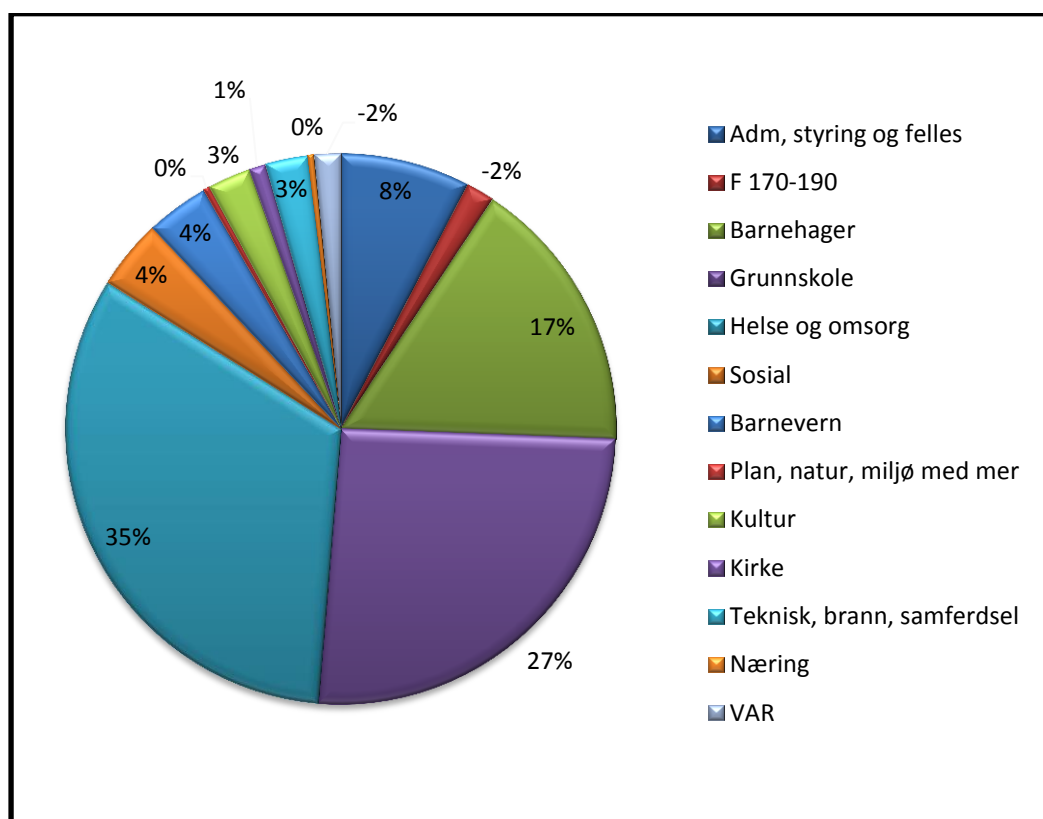
Datagrunnlaget for denne rapporten er i sin helhet basert på de foreløpige publiserte KOSTRA-tallene for 2012, som ble publisert 15. mars 2013. Tallene som ligger til grunn er i all hovedsak kommunens konserntall på nivå 2 og 3.

KS-K har erfaringer for at det er på noen tjenester og indikatorer kan være variasjoner som følge av ulik føringspraksis mellom kommunene eller feilrapporterte tall.

3 Finansielle nøkkeltall

3.1 Netto driftsutgifter pr formål

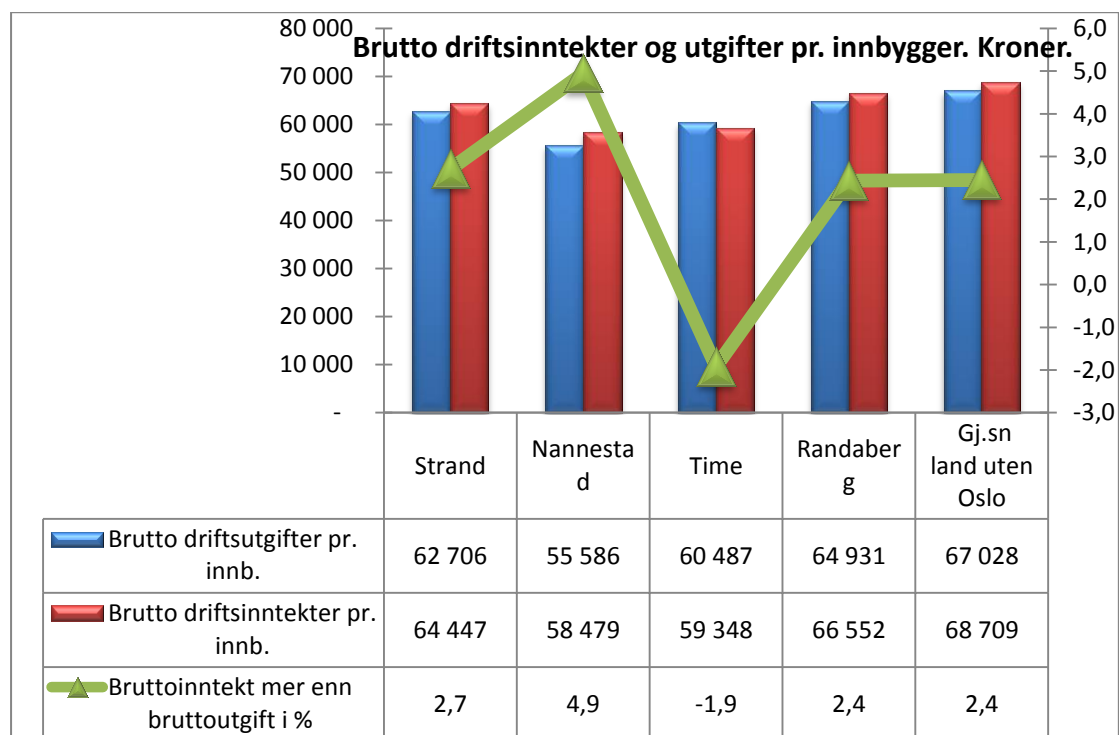
Netto driftsutgifter er et tall for hvordan kommunen prioriterer, dvs hvordan budsjettet fordeler seg på de ulike virksomhets- / tjenesteområder (her gruppert i tråd med KOSTRA funksjoner). Ser vi på Strands tall har man gjort følgende prioritering i 2012:

Helse og omsorg disponerer 35 % og skole 27 % av kommunens totale budsjetttramme, og er dermed de klart største tjenesteområdene. Barnehager utgjør 17 %, og administrasjon, styring og fellesutgiftsområdet 8 %, mens både sosial og barnevern utgjør 4 % av kommunens totale budsjetttramme. De øvrige tjenesteområdenes andeler utgjør 3 % eller lavere. Funksjon 170-190 er i praksis premieavvik i Strand kommune.

3.2 Driftsinntekter og driftsutgifter

Driftsinntekter består av frie inntekter som skatt og rammetilskudd, salgs- og leieinntekter, eiendomsskatt, samt andre overføringer og gebyrer som kommunen mottar. Finansinntekter og finansutgifter er ikke med i denne sammenligningen. Regnskapet for 2012 viser følgende brutto driftsinntekter og driftsutgifter pr innbygger for våre utvalgte kommuner:

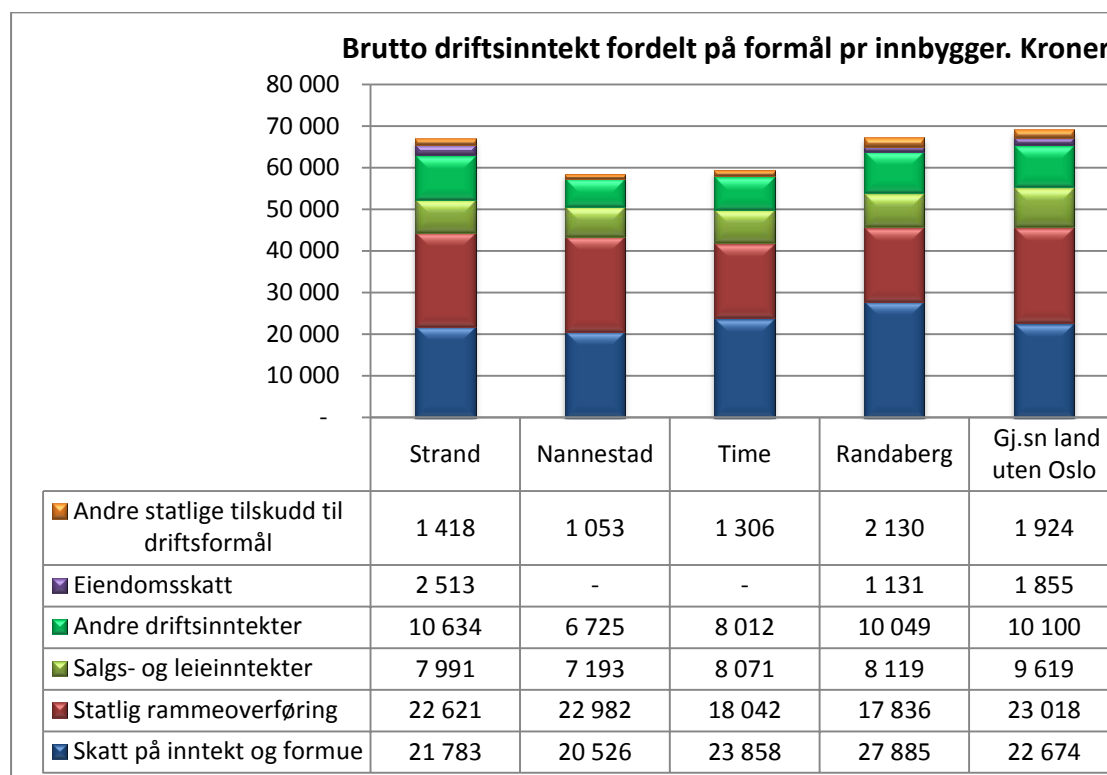

Av diagrammet ser vi at Strand ligger midt i utvalget både mht omfanget på brutto driftsutgifter og brutto driftsinntekter. Sammenligner vi inntektssiden med Nannestad som ligger lavest, utgjør dette kr 6 000 mer for Strand pr innbygger, og ser vi på utgiftene ligger Strand med kr 7 000 mer pr innbygger enn Nannestad. Dersom Strand skulle hatt samme nivå på utgiftssiden som Nannestad ville det bety en reduksjon på kr 84 mill. Strand ligger imidlertid lavere enn landsgjennomsnittet. Skulle Strand lagt seg på samme nivå som landsgjennomsnittet ville dette bety en økning på kr 51 mill.

Linjen i diagrammet viser hvor stor andel bruttoinntekten er større enn bruttoutgiften i % sett i forhold til hverandre, og som er en viktig størrelse fordi den blant annet gir et bilde av hva kommunen har å disponere til netto finansutgifter (renter og avdrag). Hovedregelen er at dette nøkkeltallet bør ha positivt fortegn. Denne viser 2,7 % for

Strand, som kan være en indikasjon på at driftsnivået ikke er høyere enn løpende driftsinntekter. Størrelsen på netto finansutgifter fremgår ikke her, men en hovedregel er likevel at %-tallet her bør være positivt slik at driftsnivået på kommunens tjenesteyting ikke overstiger kommunens økonomiske bæreevne, samt at man også bør ha «muskler» til å betjene langsiktig gjeld.

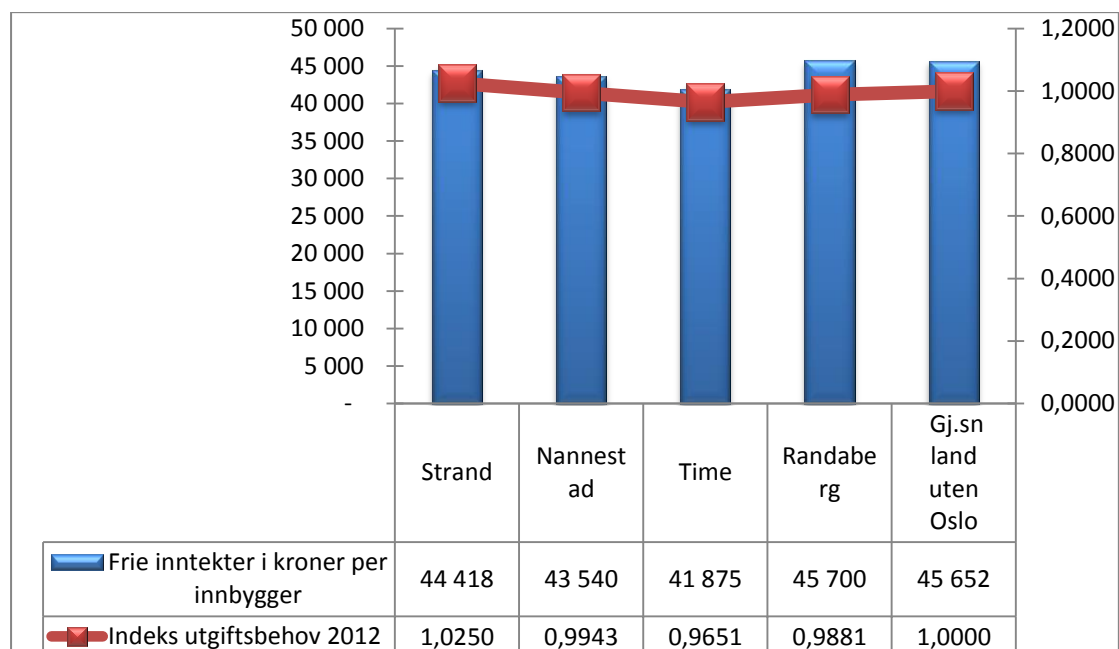
Neste steg tar for seg kommunens inntektsside.

I tabellen over sammenstiller vi inntektssiden til kommunene. Inntektene er oppgitt pr innbygger. Strand tilhører kommunegruppe 8 og ut fra dette vet vi at kommunen har middels andel frie disponible inntekter. Ser vi på de ordinære skatteinntektene ligger disse nest lavest i gruppa på kr 21 783. Høyest ligger Randaberg på kr 27 885. Lavest ligger Nannestad på kr 20 526. Ser vi på rammetilskuddet ligger Strand midt i utvalget pr innbygger med kr 22 621 og landsgjennomsnittet høyest på kr 23 018 pr innbygger. Lavest ligger Randaberg med kr 17 836. På denne måten blir det utgiftsutjevneende elementet tydelig i denne sammenheng ved at høy faktor på kostnadsnøklene gir uttelling i rammetilskuddet. Se nedenfor.

Av tabellen fremgår også at Strand i likhet med Randaberg har innført eiendomsskatt. Eiendomsskatten lå i 2012 på 7 promille for både boliger/fritid (med 60 % bunnfradrag) og verker og bruk.

Sammenligner vi frie inntekter (skatt og rammetilskudd) pr innbygger som illustreres av søylene, med utgiftsbehovet som er et mål hentet fra inntektssystemet til kommunene, her illustrert av den røde linja, får vi følgende bilde:

Indeksen for utgiftsbehovet sier noe om hvor mye billigere eller dyrere (forventet / antatt behov for tjenester blant innbyggerne) en kommune er å drive enn landsgjennomsnittet (etter et objektiv sett av kriterier), og fordelingen av frie inntekter skjer med utgangspunktet i dette korrigeret for politiske ønsker om utjevning og omfordeling. Et kostnadsnivå på 1,000 tilsvarer et landsgjennomsnitt.

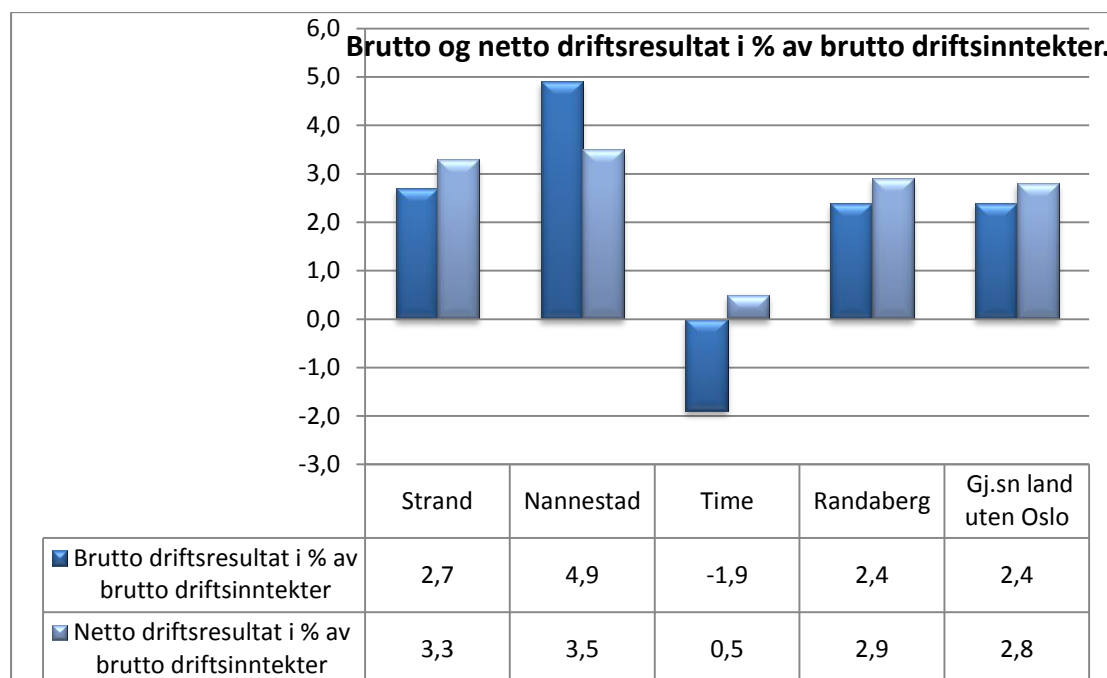
Her ser vi at Strand er 3 % (1,025) dyrere enn en gjennomsnittlig norsk kommune å drive. Nannestad ligger på nivå med landsgjennomsnittet, Time 3 % under og Randaberg ligger 1 % under landsgjennomsnittet. Av diagrammet ser vi at det i all hovedsak er en sammenheng mellom størrelsen på de blå søylene og profilen på den røde linja. Slik sett er det tydelig å se at det er en sammenheng mellom beregnet utgiftsnivå og størrelsen på frie inntekter (skatt og rammetilskudd).

3.3 Driftsresultat

Hva sier så tallene når vi ser på brutto og netto driftsresultat? Enkelt beskrevet sier brutto driftsresultat noe om hvor godt man organiserer og driver i forhold til de

inntektene man har, mens netto driftsresultat sier noe om resultatet etter at renter og avdrag er betjent.

For våre kommuner ser bildet slik ut:

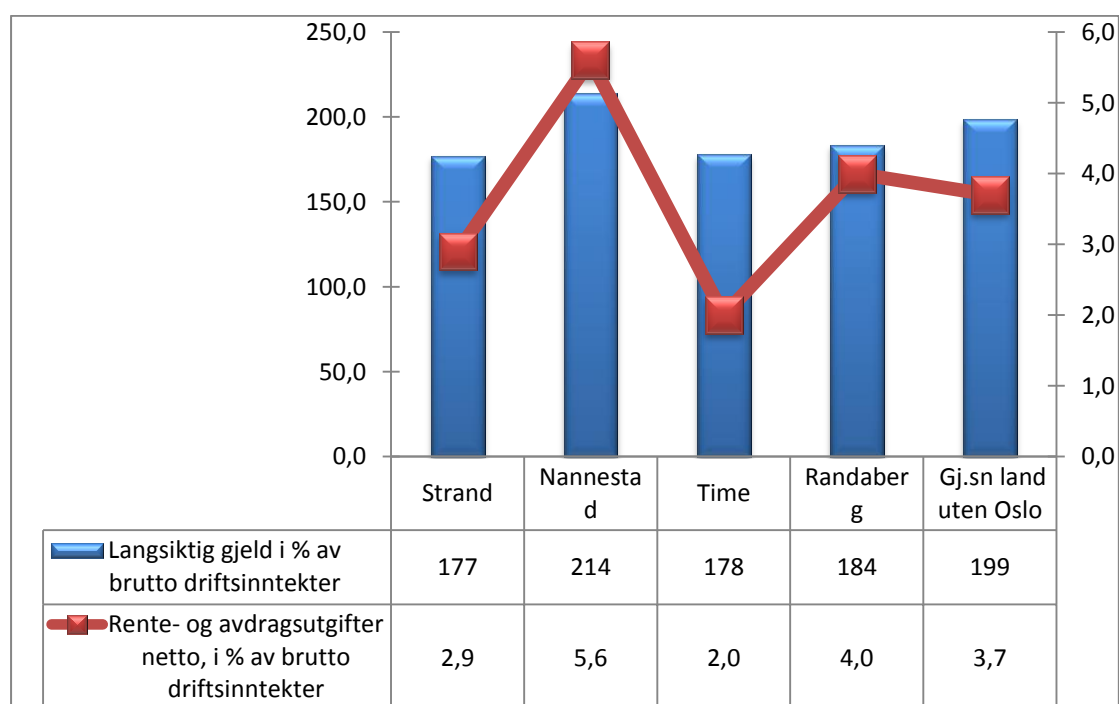
Ser vi på brutto driftsresultat i % av driftsinntektene har Strand et resultat på 2,7 %. Og ser vi på netto driftsresultat er dette lik 3,3 % av brutto driftsinntekter som er et enda bedre nivå. Bare Nannestad ligger med et bedre nivå på 3,5 %, mens dårligst ut havner Time på 0,5 % av brutto driftsinntekter. Hvor vidt årets regnskapsmessige resultat var positivt eller negativt (mer- eller mindreforbruk) ser vi ikke av dette. Kommunen hadde for øvrig et mindreforbruk på kr 7 mill i 2012.

Når vi nå ser på netto driftsresultat, opereres det med et måltall for kommunal sektor som tilsier at netto driftsresultat bør utgjøre minimum 3 % av brutto driftsinntekter. Dette for å ha solid nok økonomi til å tåle svingninger i kommunens egen økonomi og også ellers i landet, på en slik måte at man kan opprettholde et jevnt og stabilt tjenestenivå.

3.4 Langsiktig gjeld

En kommunes langsiktige gjeld legger som vi har sett over beslag på driftsinntekter som ellers kunne vært benyttet til tjenesteproduksjon. Lånedekningsgraden viser langsiktig gjeld (hovedstol) i % av brutto driftsinntekter og sier noe om hvilken belastning den langsiktige gjelden utgjør for kommunen.

For våre kommuner ser gjeldsbelastningen ut som følger:

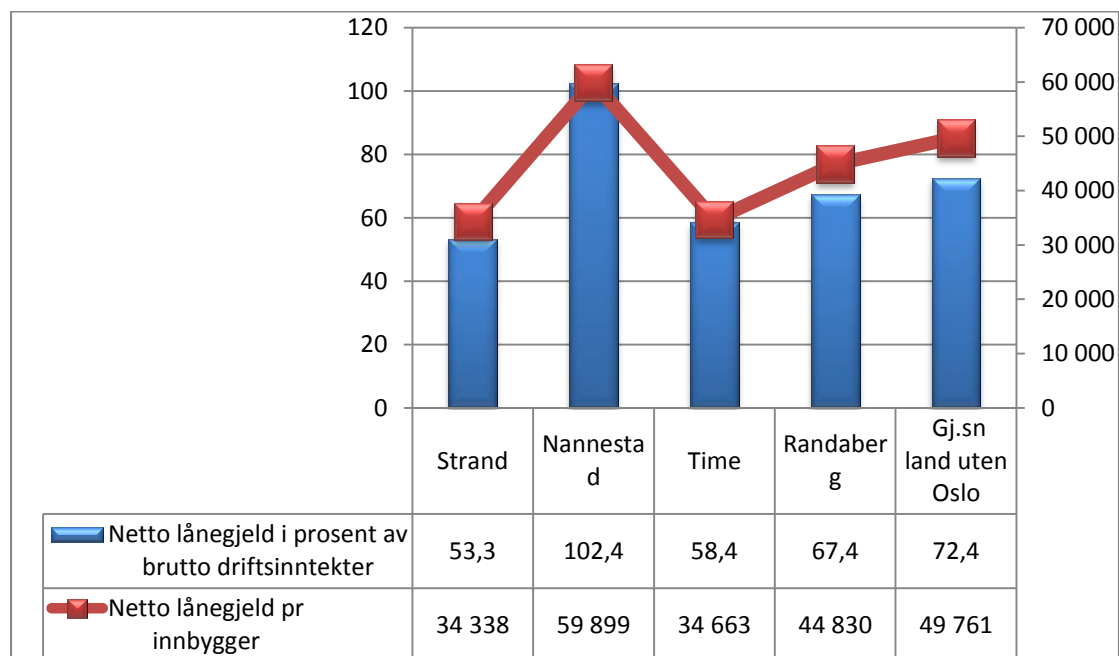

Søylene viser at den langsiktige gjeldens andel varierer svært mellom kommunene, hvor Strand ligger med en andel på 177 % som er lavest i utvalget og på nivå med Time. Høyest i utvalget ligger Nannestad med 214 % av brutto driftsinntekter, mens landsgjennomsnittet ligger nest høyest på 199 %.

Ser vi på rente- og avdragsutgifter i % av brutto driftsinntekter er denne på 2,9 % i Strand. Sammenlignet med de øvrige i utvalget er dette nest lavest.

Landsgjennomsnittet ligger midt i utvalget på 3,7 % mens Nannestad ligger høyest på 5,6 %. Hvorvidt dette faktisk er et bærekraftig nivå på betjeningen av gjelden i Strand, vites imidlertid ikke uten at man sammenligner med verdi og gjenstående levetid på anleggsmidlene i balansen, samt ser på forholdet mellom de øvrige finansinntektene og – utgiftene. Kommunens lån avdras i hovedsak over 25 år.

Ofte kan det se ut til å være en sammenheng mellom størrelsen på den langsiktige gjelden og rente- og avdragsutgifters andel av brutto driftsinntekter. Men det trenger ikke å være en entydig sammenheng da den enkelte kommunes rente- og avdragsutgifter avhenger av hvilke investeringer (avskrivningstid) pengene har vært brukt til, rentevilkår og hvorvidt man legger seg på minste lovlige avdrag eller ikke. I tillegg inneholder langsiktig gjeld kommunens pensjonsforpliktelser, noe som gjør at tallene ikke blir direkte sammenlignbare. I neste diagram har vi valgt å trekke ut pensjonsforpliktelsene og bare presentere kommunens netto lånegjeld, altså langsiktige innlån, fratrukket egne utlån (startlån, sosiale utlån, samt andre utlån av egne midler) og ubrukte lånemidler.

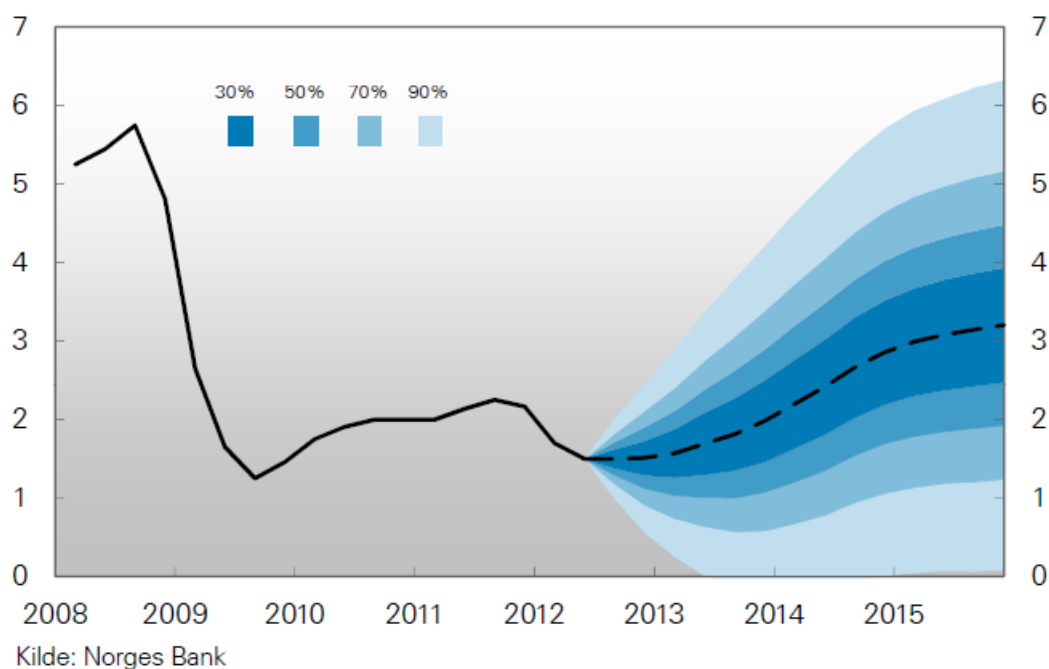

Netto lånegjeld utgjør for Strands del 53 % av brutto driftsinntekter, som er lavest i utvalget. Med en andel på 102 % av brutto driftsinntekter ligger Nannestad høyest, mens Time ligger nest lavest i utvalget på 58 %. Landsgjennomsnittet ligger på 72 % av brutto driftsinntekter.

Ser vi på netto lånegjeld pr innbygger er forskjellene store også her. Strand har ei netto lånegjeld pr innbygger på kr 34 338 som er lavest i utvalget. Nannestad ligger høyest med kr 59 899 og landsgjennomsnittet nest høyest med kr 49 761.

Nedenfor ser vi ulike rentekurver som Norges Bank opererer med for de kommende årene. Styringsrenta har i normale tider et strekt gjennomslag for hvordan de mest kortsiktige rentene i pengemarkedet og for bankenes innskudds- og utlånsrenter utvikler seg.

Figur 1.16a Anslag på styringsrenten i referansebanen med sannsynlighetsfordeling. Prosent. 1. kv. 2008 – 4. kv. 2015

Hvordan rentekurven faktisk utvikler seg er det ikke opp til oss å mene noe om her, men det er i hvert fall stor sannsynlighet for at den kan stige noe om på litt lengre sikt.

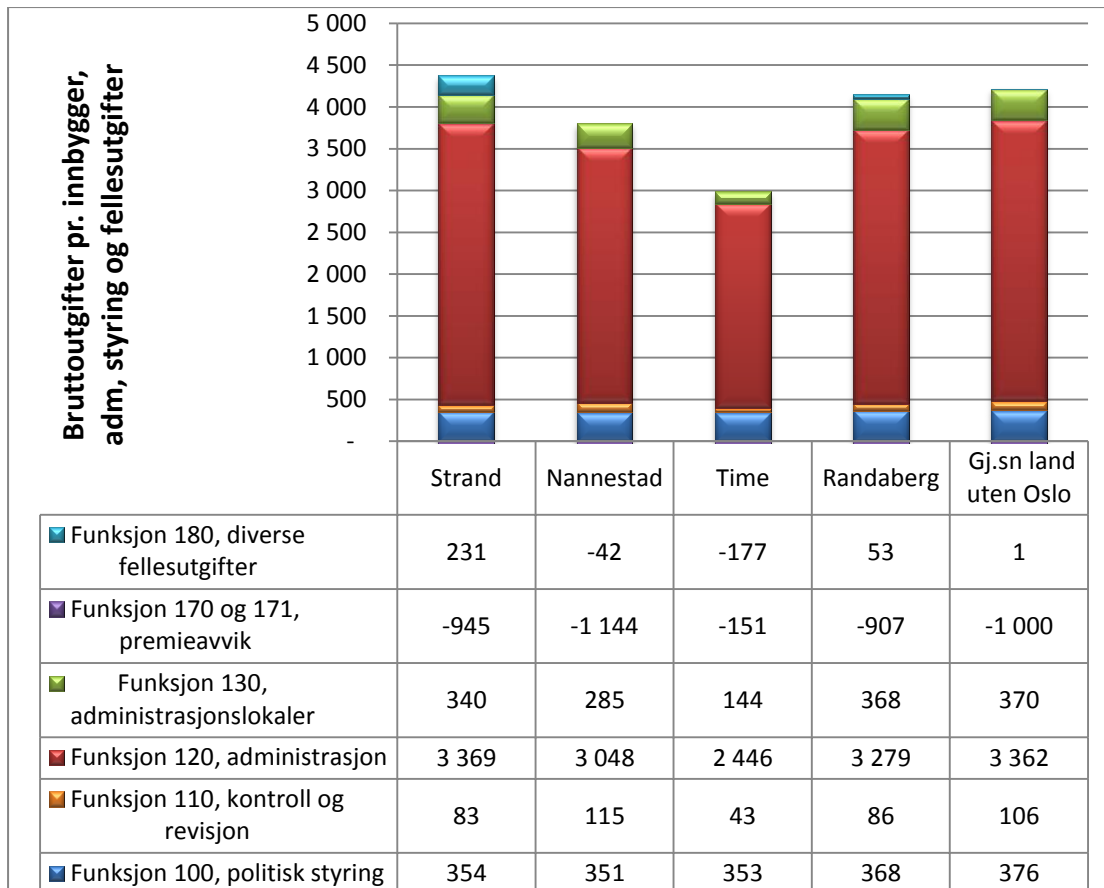
4 Administrasjon

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 100 Politisk styring
- 110 Kontroll og revisjon
- 120 Administrasjon
- 130 Administrasjonslokaler
- 170 Årets premieavvik
- 171 Tidligere års premieavvik
- 180 Diverse fellesutgifter

Dette kapitlet omhandler i praksis flere områder. I tillegg til administrasjon, har vi også utgifter til politikk og kontrollvirksomhet, fellesutgifter og utgifter til premieavvik.

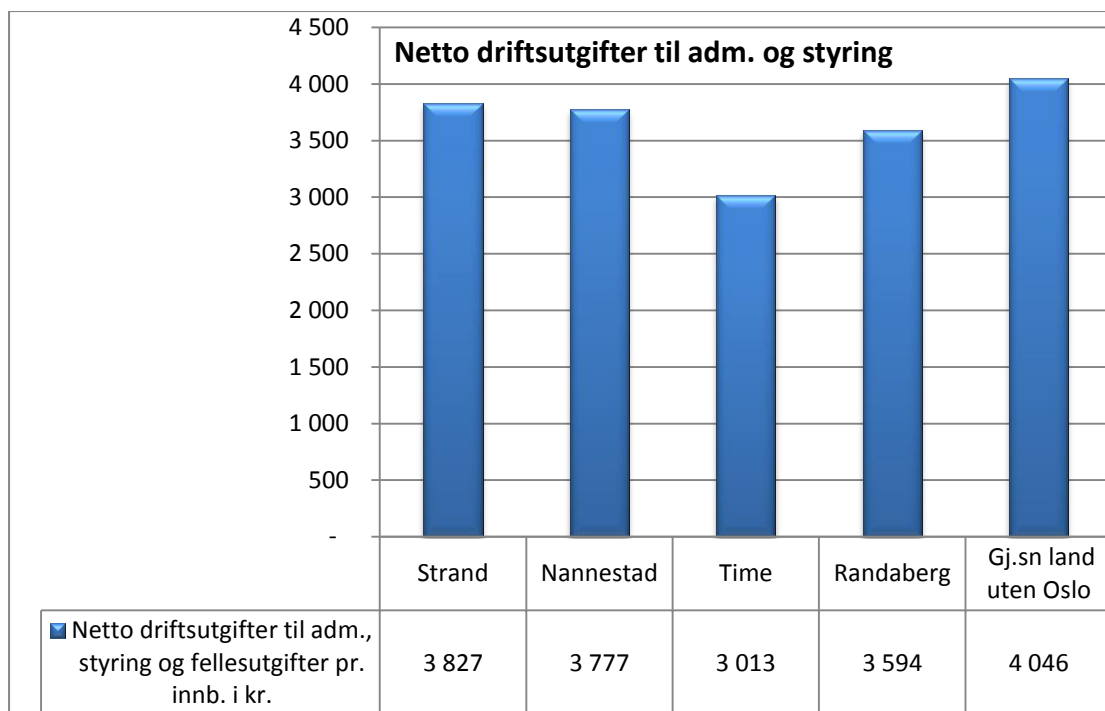
Når vi har valgt å ta med administrasjonslokaler og premieavvik er dette mest for å sette fokus på disse. Administrasjonslokaler benyttes i mange kommuner til mer enn bare administrative tjenester uten at man er flink nok å fordele utgiftene ut på de funksjonene som også har kontorer sammen med administrasjonen. Når det gjelder premieavvik er dette i ferd med å bli betydelige akkumulerte beløp i balansen hos svært mange kommuner, som den gang prinsippendringen ble innført skulle jevnes ut over tid og ikke bygge seg opp i balansen, men som nå kan se ut til å bli en betydelig utgiftspost i kommunens regnskaper i løpet av noen år dersom ikke utviklingen snus. Ser vi på fordelingen av bruttoutgifter pr innbygger for disse funksjonene får vi følgende bilde:

Strands utgifter til administrasjon på kr 3 369 ligger høyest i utvalget. På tilsvarende nivå ligger landsgjennomsnittet. Lavest i utvalget ligger Time på kr 2 446. Differansen ned til Time ville bety en reduksjon på om lag kr 11 mill for Strand. Utgiftene til administrasjonslokaler ligger midt i utvalget for Strand på kr 340 pr innbygger. For politikk ligger kommunen midt i utvalget med kr 354, mens landsgjennomsnittet ligger høyest på kr 376.

Strand praktiserer et års amortisering av premieavviket og har derfor ikke et akkumulert udekket beløp stående i balansen.

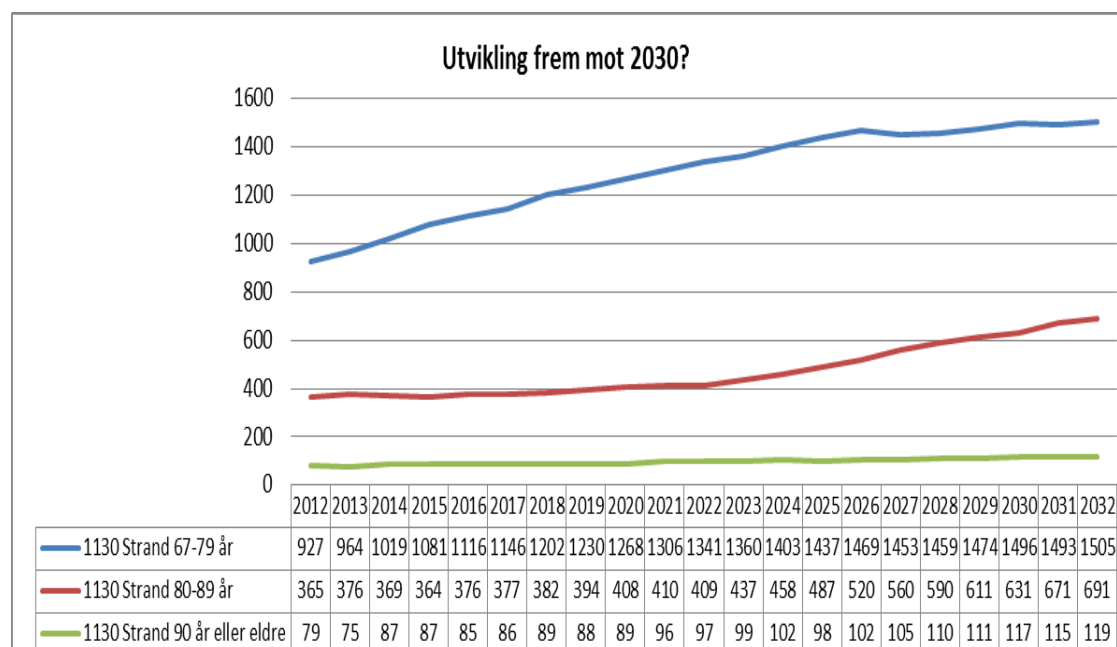
Funksjonsinndelingen skal være bygget opp på en slik måte at kommunenes valg av organisering ikke skal ha innvirkning på tallene, men i praksis ser vi vel at både kommunens organisering og praksisen for hvordan man konterer utgiftene påvirker størrelsene, og spesielt på funksjon 120. Ser vi så på netto driftsutgifter til administrasjon og styring (100 Politisk styring og kontrollorganer, 120 Administrasjon og 130 Administrasjonslokaler) har vi følgende situasjon:

Her ligger Strand nest høyest i utvalget med kr 3 827 pr innbygger. Landsgjennomsnittet ligger høyest på kr 4 046, og Time lavest på kr 3 013 pr innbygger. Om disse forskjellene kan tilskrives kommunestørrelse eller føringspraksis er vanskelig å si med sikkerhet. Men som nevnt over kan det være grunn til både å vurdere føringspraksis og omfanget på administrative ressurser.

5 Pleie og omsorg

5.1 Befolkningsprognose for eldre frem til 2030

I henhold til SSBs befolkningsprognose alternativ MMMM (middels nasjonal vekst) fra 2012:

- ✘ For aldersgruppa 67 – 79 år forventes en forholdsvis bratt utvikling i kommende 15-års periode før veksten avtar og flater noe ut
- ✘ For aldersgruppa 80 - 89 år forventes et fall i utvikling av antallet i løpet av kommende 10-års periode, før man så får en vekst ut resterende del av perioden
- ✘ For aldersgruppa over 90 år forventes en forholdsvis flat utvikling gjennom perioden

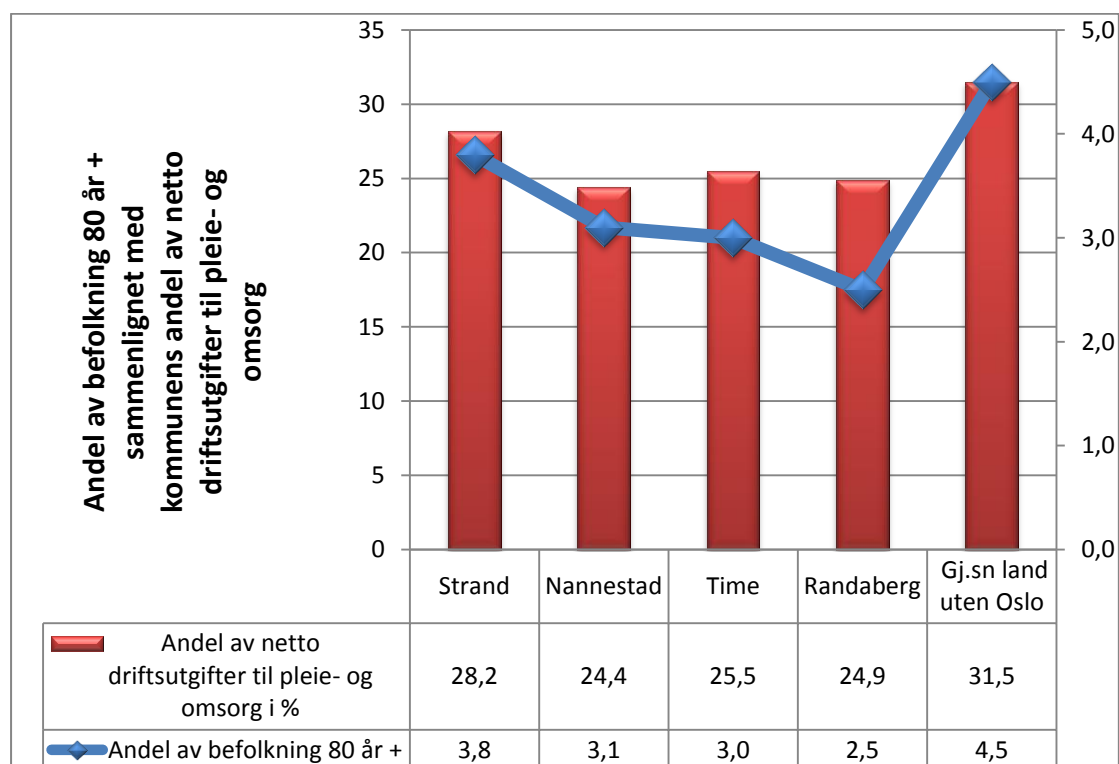
Samlet sett kan dette bety at behovsprofilen for tjenesten kan endre seg. Det er i dag, og enda mer i fremtiden, aldersgruppen 90+ som har behov for tunge omsorgstjenester fra kommunen. For etterspørselen av institusjonsplasser fremover, vil aldersgruppen 90+ bli en enda viktigere indikator, siden en så stor andel av denne gruppen vil etterspørre tjenester på nivå med en institusjonsplass. En ny og noe annerledes utfordring, og som nok bør få minst like stort fokus fremover er veksten i

aldersgruppa 67 – 79 år, og hva dette vil kunne bety for omsorgstilbudet i kommunen.

5.2 Pleie- og omsorgstjenesten samlet

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:	
234	Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og funksjonshemmede
253	Bistand, pleie og omsorg i institusjoner for eldre og funksjonshemmede
254	Bistand, pleie og omsorg for hjemmeboende
261	Institusjonslokaler

Vi starter med å se på hvor stor andel av befolkningen som er over 80 år:

Ser vi på de sammenlignbare kommunene skiller ikke Strand seg noe ut mht andel 80+ i befolkningen, da man ligger nest høyest i utvalget med en andel på 3,8 %. Randaberg ligger lavest med 2,5 % og landsgjennomsnittet høyest med en andel på 4,5 %.

Sammenligner vi den andelen som pleie- og omsorgsbudsjettet utgjør av kommunens totale driftsbudsjett, ligger Strand nest høyest i utvalget med 28 % av

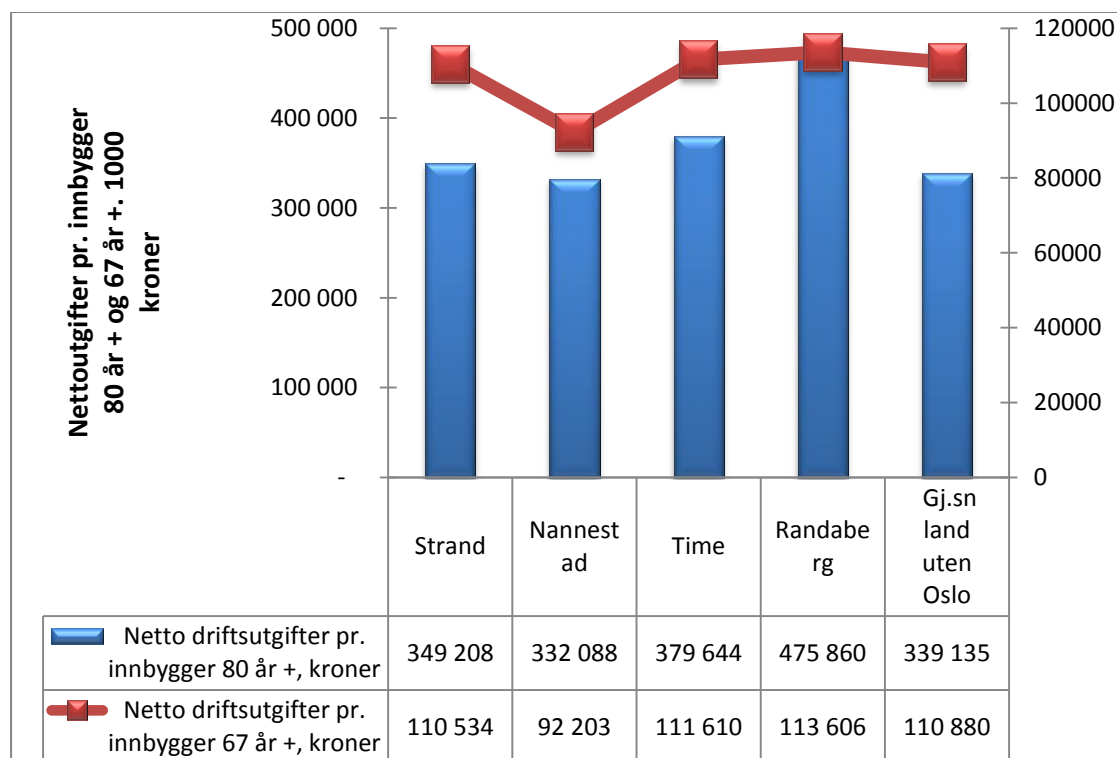
totalen. Her ligger Nannestad lavest med en andel på 24 % av totalbudsjettet, mens landsgjennomsnittet ligger høyest på 31,5 %. Det kan her se ut som om at det er en viss sammenheng mellom andelen 80+ i befolkningen og størrelsen på budsjettet til pleie og omsorg, men altså ikke entydig.

Fra kostnadsnøkklene finner vi følgende informasjon om de ulike aldersgruppene:

	2012	Strand	Nannestad	Time	Randaberg
67-79 år		0,92132	0,85308	0,82178	0,91179
80-89 år		0,85790	0,67784	0,70508	0,59801
over 90 år		0,88759	0,74475	0,56438	0,47624

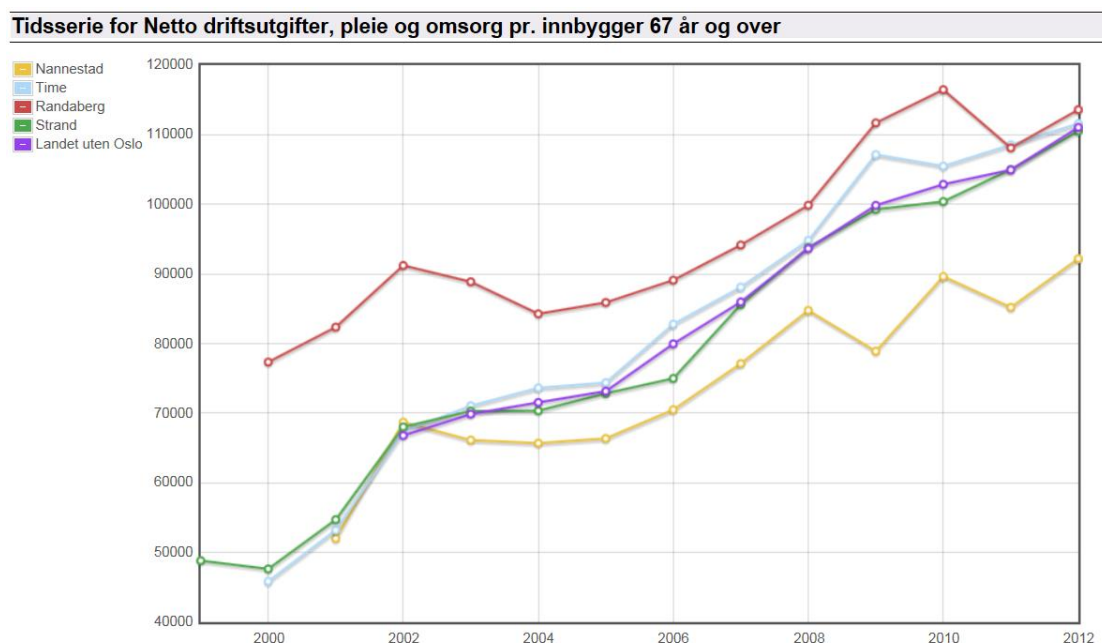
Som vi ser har Strand høyeste andel innbyggere i gruppen 80-89 år (tallene i tabellen over viser prosent, der 1 (100) er landsgjennomsnittet). Lavest andel har Randaberg med bare 60 % av et landssnitt. For andel 90+ ligger Strand også høyest i utvalget, med om lag 11 % lavere andel enn et landsgjennomsnittlig nivå. Også her ligger Randaberg lavest.

I KOSTRA opereres det med nøkkeltall for to aldersgrupperinger / målgrupper: 67+ og 80+. Sammenligner vi netto driftsutgifter pr innbygger 67+ og 80+ får vi følgende bilde:

Strand kommune bruker kr 349 208 pr innbygger i gruppen 80+ som ligger midt i utvalget. Landsgjennomsnittet ligger nest lavest pr innbygger på kr 339 135. Her ligger Nannestad lavest med kr 332 088 pr innbygger 80+ og Randaberg høyest pr kr 475 860. Strand kommune ligger nest lavest i utvalget dersom vi forholder oss til innbyggergruppen 67+ på kr 110 534, og her ligger Nannestad lavest på kr 92 203. Randaberg ligger høyest med kr 113 606 pr innbygger. Dersom Strand skulle justert seg til samme nivå som Randaberg, ville dette for Strand bety en økning på kr 4 mill. dersom vi ser på netto driftsutgifter pr innbygger 67+ (1 428 innbyggere pr 31.12.2012).

Tar vi så for oss utvikling for tjenesten over tid, så får vi følgende bilde:

I diagrammet presenteres tallene for gruppen 67+ i perioden 1999 – 2012. Her ser det i hovedtrekk ut til å ha vært en jevn og bratt utvikling siden 1999 og gjennom hele perioden. Utviklingen har gjennom perioden fulgt profilen til landsgjennomsnittet.

Variasjonen mellom ulike kommuner i netto driftsutgifter pr innbygger over 67 år og over 80 år er betydelige, og vil normalt skyldes en eller flere av følgende faktorer:

- × Ulik vekting mellom hjemmetjeneste og institusjonstjeneste
- × Forskjell i årsverk / kostnad pr bruker

- ✘ Ulik prioritering/tilgjengelighet/dekningsgrad til tjenesten generelt, spesielt sykehjem
- ✘ Omfanget av tjenester til psykisk utviklingshemmede / funksjonshemmede.

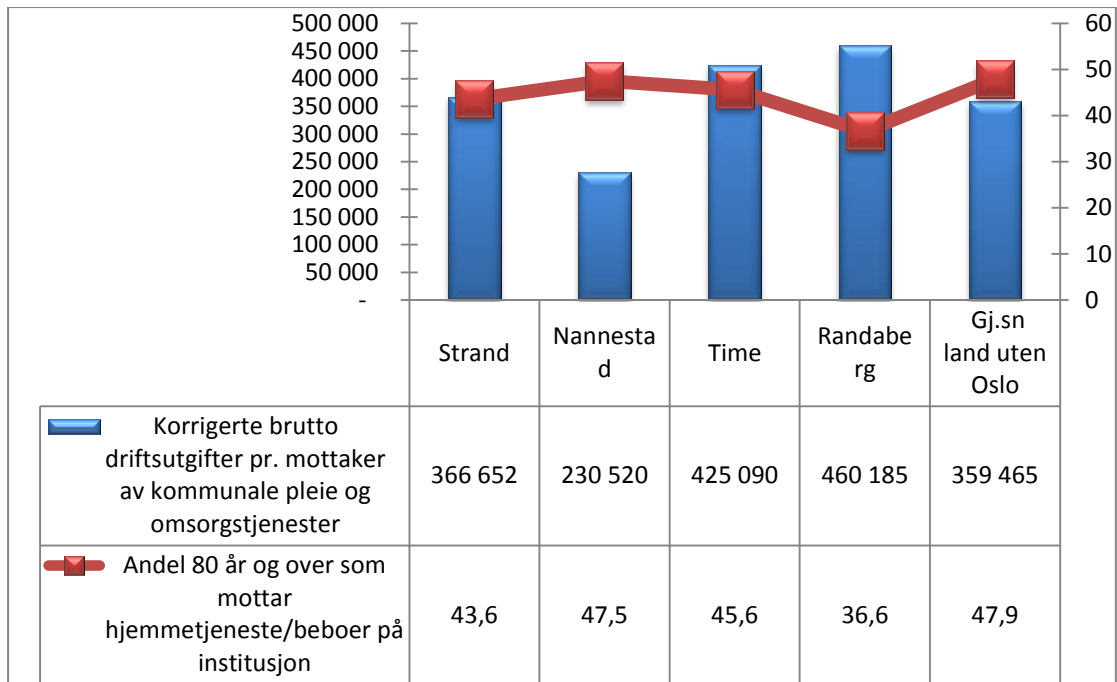
KOSTRA bruker korrigerede brutto driftsutgifter pr bruker/plass for produktivitet. Korrigeringen består av at driftsutgiftene, inkludert avskrivninger ved egen tjenesteproduksjon, er korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordelingen av utgifter / internkjøp mv. pr bruker. Indikatoren viser dermed enhetskostnadene eller produktiviteten ved den aktuelle tjenesten. Normalt vil variasjoner i slike driftsutgifter følge antall årsverk pr bruker. Følgende er normalt bestemmende for ressurser pr bruker for tjenesten samlet sett:

- ✘ Fordelingsprofilen mellom institusjons- og hjemmetjeneste
- ✘ Alderssammensetning av eldre over 67 år, da pleiebehovet stiger med økt alder
- ✘ Det generelle pleiebehovet i brukergruppen
- ✘ Andel ressurskrevende brukere og antall psykisk utviklingshemmede (i gjennomsnitt går omtrent 60 % av kostnadene til hjemmetjenestene til brukere under 67 år / psykisk utviklingshemmede)
- ✘ Lokale prioriteringer avhengig av "behov" eller terskel for å få tildelt tjenester

Andre forhold som også påvirker nivået på korrigerede brutto driftsutgifter vil være:

- ✘ Utdanningsnivå og ansiennitet hos personalet
- ✘ Størrelsen på institusjonene

Ser vi på korrigerede brutto driftsutgifter for tjenesten samlet har vi følgende bilde:

Ser vi først på andelen av de over 80 + som mottar tjenester fra pleie og omsorgssektoren utgjør denne 44 % i Strand. Dette ligger nest lavest i utvalget, mens landsgjennomsnittet ligger med høyeste andel på 48 %, og Randaberg ligger lavest i utvalget på 37 %.

Ser vi så på korrigerte brutto driftsutgifter pr mottaker ligger denne midt i utvalget for Strand på kr 366 652 og dermed med middels produktivitet i utvalget. Nannestad ligger lavest og med beste produktivitet på kr 230 520 for tjenesteområdet samlet, mens Randaberg ligger høyest på kr 460 185.

Utviklingen over tid viser følgende:

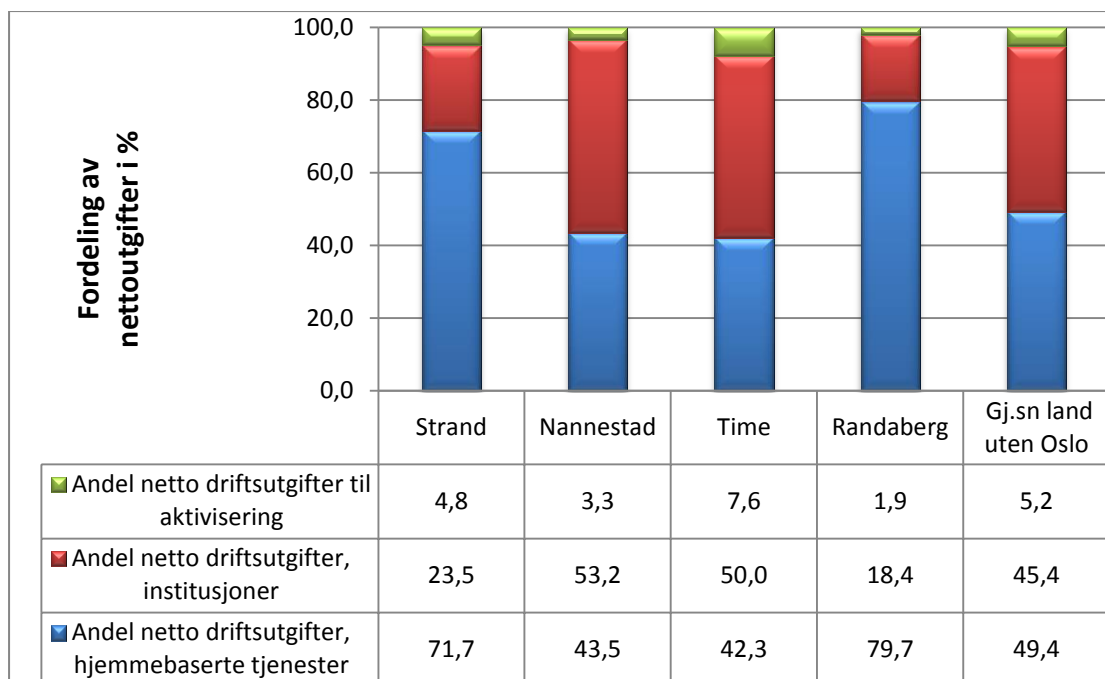
Tidsserie for Korrigerede brutto driftsutgifter pr. mottaker av kommunale pleie og omsorgstjenester

Her ser vi at produktiviteten i kommunen ligger midt i utvalget stort sett gjennom hele perioden, og jevnt over på nivå med landsgjennomsnittet.

Det er gjerne to faktorer på brukersiden som driver kostnadene i tjenesten. Som nevnt tidligere er den ene det faktiske antallet som mottar tjenester. Det andre forholdet er hvor mange tunge brukere, eksempelvis PU eller andre ressurskrevende brukere tjenesten håndterer. Spesielt unge brukere kan gjerne ha stor pleietyngde.

Som nevnt over er høy andel institusjonsplasser en kostnadsdriver i tjenesten, og dersom vi ser på sammensetningen av tjenesten får vi følgende bilde:

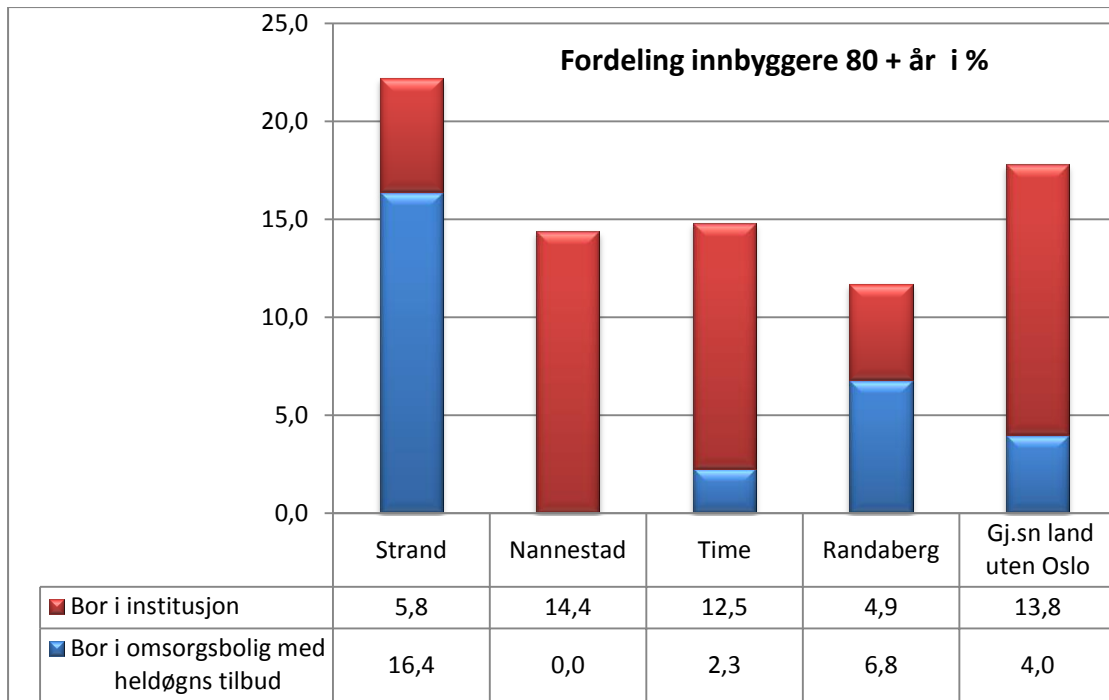
Fordelingen av netto driftsutgifter til pleie og omsorg mellom institusjonstjenesten, hjemmetjenesten og aktivisering viser at Strand hadde:

- ✗ Midt i utvalget mht andel til aktivisering – 5 %
- ✗ Nest laveste andel til institusjonstjenesten – 23,5 %
- ✗ Nest høyeste andel til hjemmetjenesten – 72 %

Ser vi på hva dette betyr i kr bruker Strand kr 7,5 mill til aktivisering, kr 37 mill til institusjonstjenester og kr 113 mill til hjemmebasert omsorg.

Generelt kan man si at i et økonomisk perspektiv bør man søke å begrense bruken av institusjonsplasser. Institusjonsplasser er svært dyrt, og ofte er det slik at man både kan få bedre og billigere tjenester ved i større utstrekning å satse på hjemmebasert omsorg, forutsatt at man ikke overstiger et gitt timetall pr bruker i hjemmetjenesten.

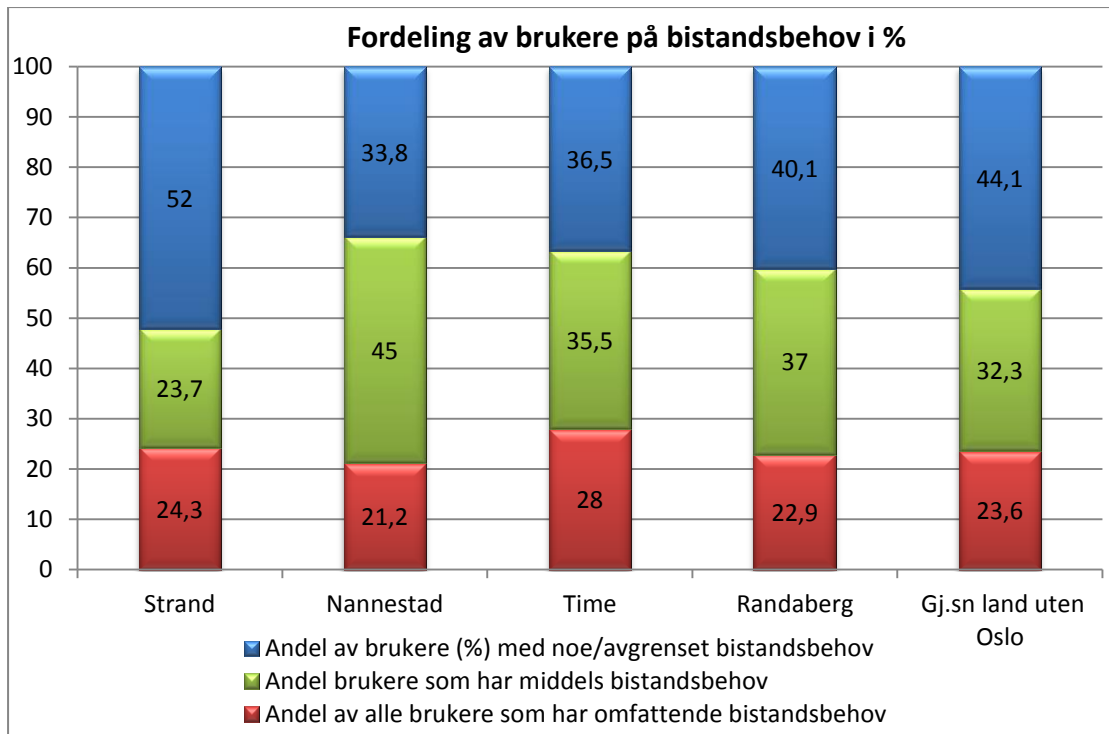
Det neste vi ser på er omfanget av heldøgns tilbud om omsorg - plasser i institusjon og heldøgnsbemannede boliger:

Strand ligger med nest laveste andel innbyggere over 80 som bor i institusjon – 6 %. Her ligger Randaberg lavest 5 %, mens Nannestad ligger høyest med en andel på 14,4 % i institusjon. Landsgjennomsnittet ligger på 14 %.

Ser vi så på andelen som bor i omsorgsboliger med heldøgns omsorg utgjør denne 16 % av de over 80 år i Strand og 4 % på landsbasis. Samlet sett betyr dette at vel 22 % av Strands innbyggere over 80 år har heldøgns tilbud fra kommunen. Ingen av de andre kommunene har samlet sett en høyere andel med heldøgns tilbud. Landsgjennomsnittet ligger nest høyest med en samlet andel på 18 %.

Ser vi så på profilen når det gjelder bistandsbehovet i brukergruppa, er den som følger:

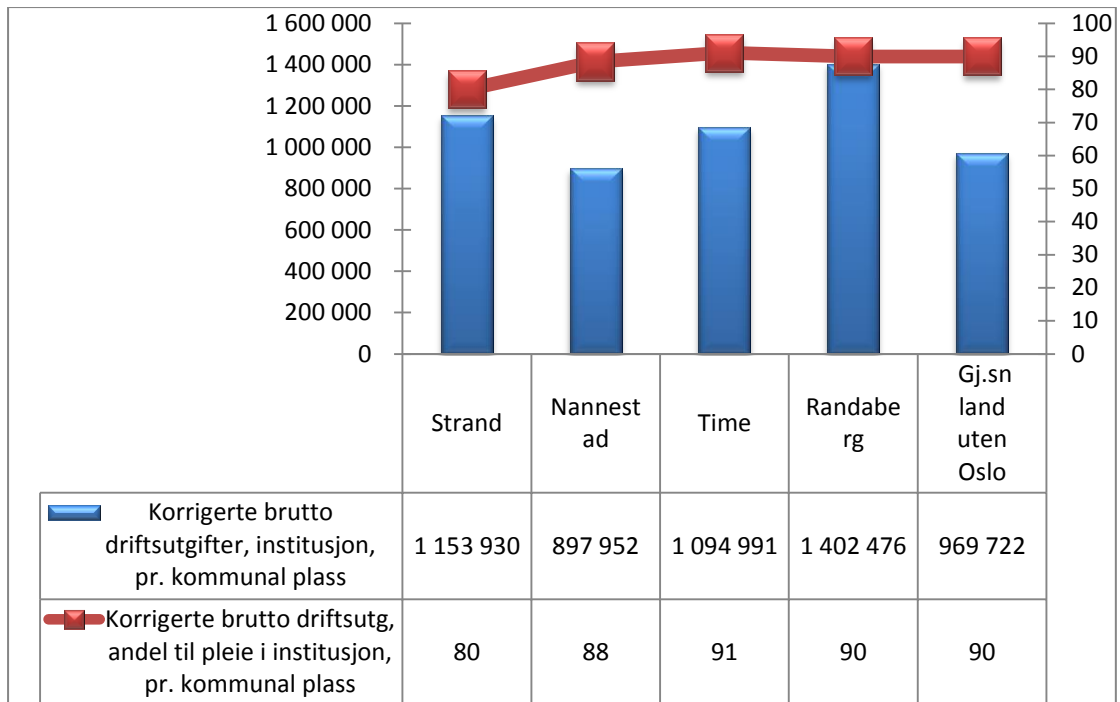

For Strands del ser vi at omfanget på andel brukere med omfattende bistandsbehov ligger nest høyest i utvalget. 24 % av brukere har omfattende bistandsbehov, mens 24 % har middels bistandsbehov og hele 52 % har avgrenset bistandsbehov som er høyest i utvalget. Time har lavest andel brukere med avgrenset bistandsbehov.

Når vi ser at det er så vidt store forskjeller mellom kommunene kan dette skyldes to forhold. Det ene er den faglige vurderingen av hva som er omfattende behov eller ikke, og det andre er vurderingen av hvilket omfang på tjenestetilbudet de ulike behovskategoriene utløser. Kommunen stiller imidlertid selv spørsmål ved sin egen kvalitet på disse dataene. Her kan det derfor være behov for en gjennomgang.

5.3 Institusjonstjenester

Neste skritt i rapporten blir derfor å se nærmere på de ulike tjenesteområdene hver for seg, og første ut er den institusjonsbaserte delen av tjenesten. Diagrammet nedenfor sier noe om produktiviteten i den institusjonsbaserte tjenesten:

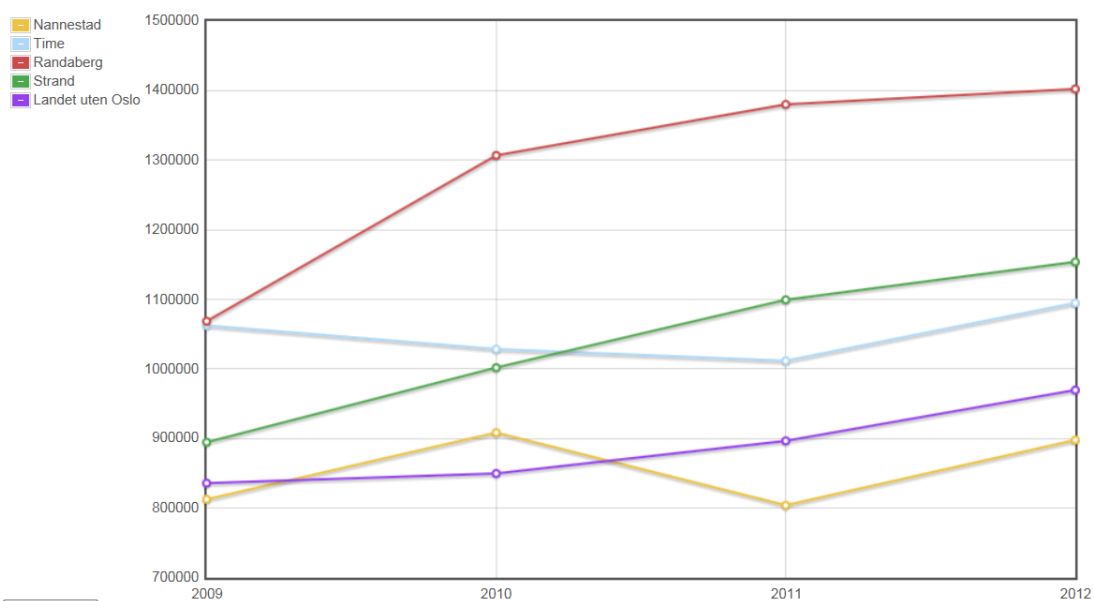

Søylene i diagrammet viser korrigerte brutto driftsutgifter pr kommunal plass for kommunene. Her ser vi at Strand ligger nest høyest med kr 1 153 930. Høyest andel her betyr lavest produktivitet i utvalget. Nannestad ligger med høyest produktivitet ved at man har lavest nivå på kr 897 952. Randaberg ligger i motsatt ende med kr 1 402 476 pr institusjonsplass. Nivået på enhetskostnaden i Strand kan nok forklares av en lav andel institusjonsplasser, slik at beboerne i Strand er beboere med stort bistandsbehov.

Dersom vi setter fokus på andelen som går til pleie pr kommunal plass utgjør den for Strand 80 %, som er lavest i utvalget. På landsbasis går 90 % med til pleie. Her ligger de tre øvrige omtrent på nivå med landsgjennomsnittet ved at man kanalisere omlag 90 % av utgiftene til direkte pleie. Tallene her sier imidlertid ingen ting om omfanget og kvaliteten på tjenesten.

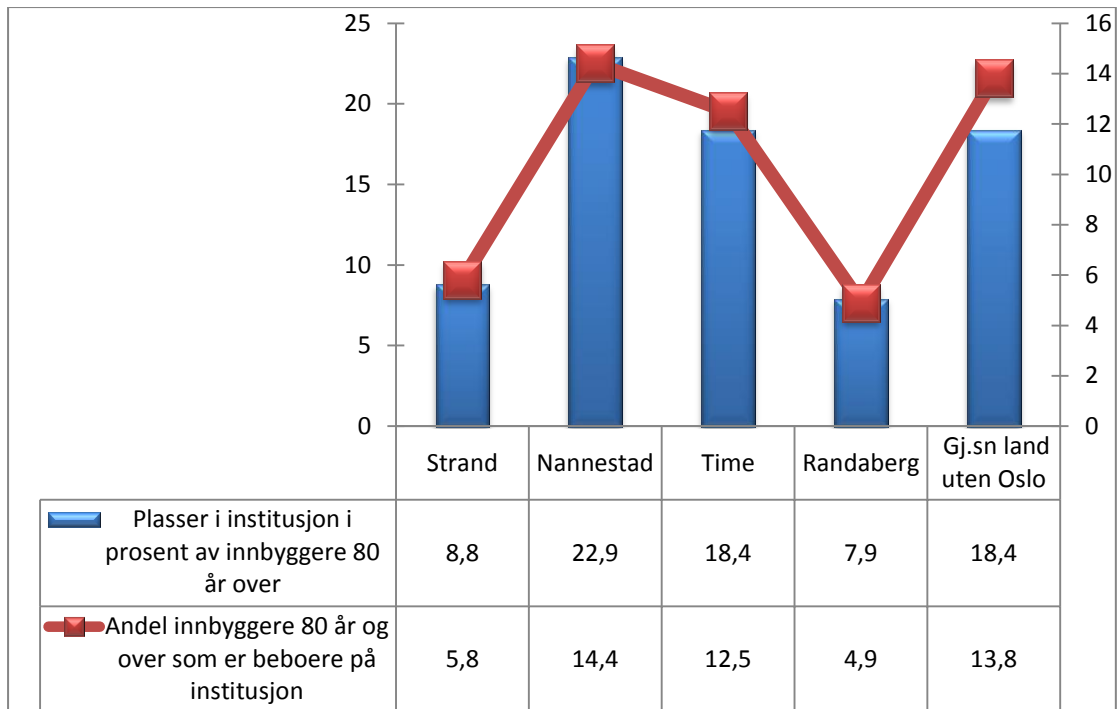
Tar vi så for oss utvikling for tjenesten over tid, får vi følgende bilde:

Tidsserie for Korrigerede brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass, konsern

Ovenfor ser vi utviklingen for perioden 2009 – 2012 for korrigerede brutto driftsutgifter pr institusjonsplass. Kurven til Strand er i likhet med landsgjennomsnittet stigende gjennom hele perioden. Kommunen har gjennom hele perioden vært blant de kommunene med middels til lav produktivitet.

Grundigere analyser i KOSTRA viser at det i de fleste tilfeller er en nær sammenheng mellom antallet plasser som en kommune har i forhold til antall innbyggere i aldersgruppen 80+, og den faktiske bruken av plassene og dekningsgraden for gruppen 80+. Dette fremgår rimelig entydig av diagrammet her for vår sammenligningsgruppe:

Ser vi først på andel plasser i institusjon i forhold til andel innbyggere 80+, ligger denne på 9 % i Strand. Randaberg ligger lavest i utvalget på 8 %, mens Nannestad ligger høyest med 23 % plasser i institusjon i forhold til antall innbyggere 80+.

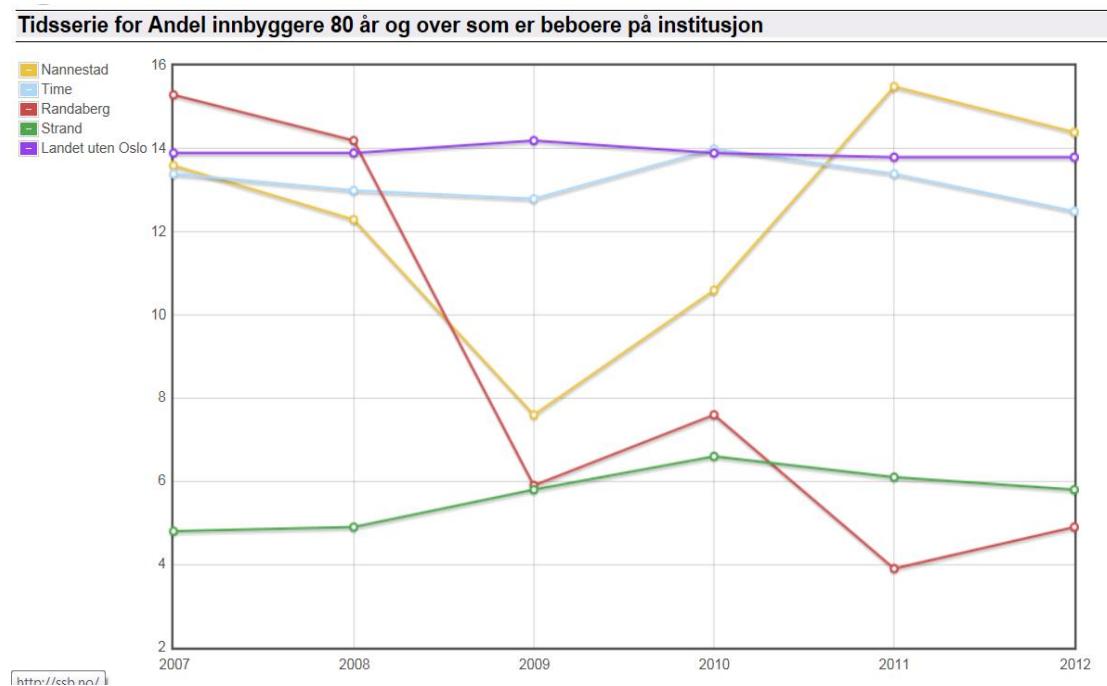
Kommunen har 32 institusjonsplasser (langtids) og 8 korttidsplasser. For noen år tilbake ble en av etasjene på den ene institusjonen omgjort til omsorgsboliger for demente. Dette er fortsatt en gruppe med tilsvarende bistandsbehov som beboerne i institusjon.

Ser vi så på hvor stor andel av de over 80 som bor på institusjon ligger Strand nest lavest med 6 %. Nannestad ligger høyest på 14 % og Randaberg ligger lavest på 5 % av 80-åringene i institusjon. Landsgjennomsnittet har 14 % av de over 80 på institusjon.

Ser vi på sammenhengen mellom disse to faktorene ser vi at nivået på andel plasser og andel innbygger 80+ som bor på institusjon i hovedsak er sammenfallende. Man kan jo derfor undre seg over hvorvidt tilbudet om institusjonsplass til eldre avhenger mer av omfanget på antall eldre (derav antall plasser) i kommunen enn på reelt behov / pleietyngde hos den enkelte?

Dekningsgrader forteller hvor stor andel av eldre i ulike aldersgrupper om er beboere i institusjon ved utgangen av rapporteringsåret. Rapporteringen tar ikke hensyn til salg og kjøp av plasser, dvs hvor beboeren er hjemmehørende.

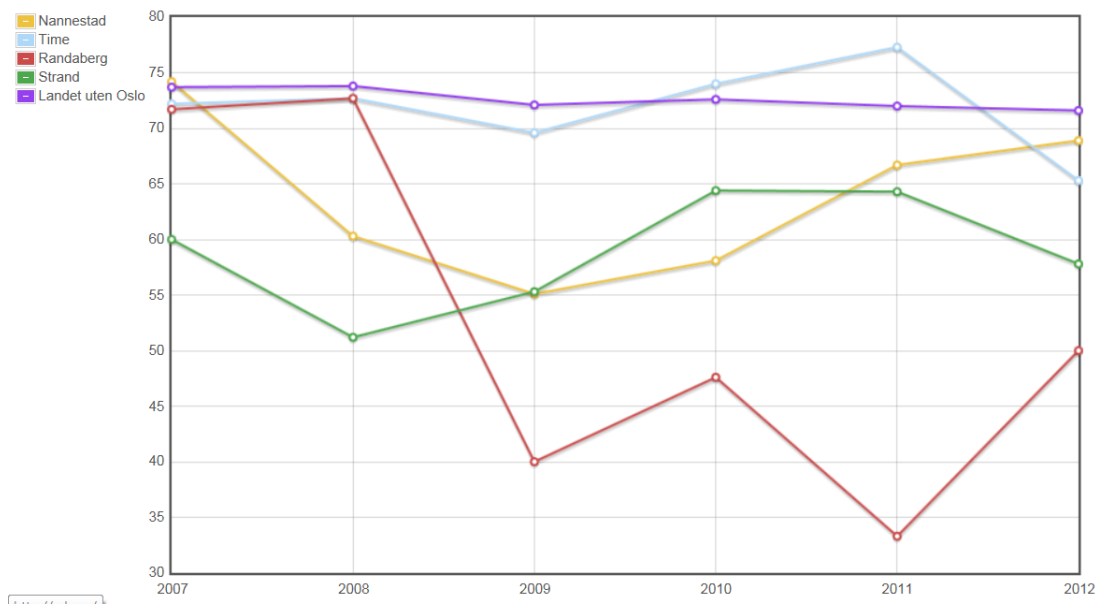
Se vi på den historiske utviklingen ser bildet slik ut:

Andelen innbyggere 80+ som er beboere på institusjon har bare variert i noe grad gjennom perioden. Fra å ligge på om lag 5 % i 2007 ligger man nå på 6 %, men med en liten topp i 2010. Siden 2010 har Strand ligget nest lavest i utvalget. Før dette lå kommunen lavest.

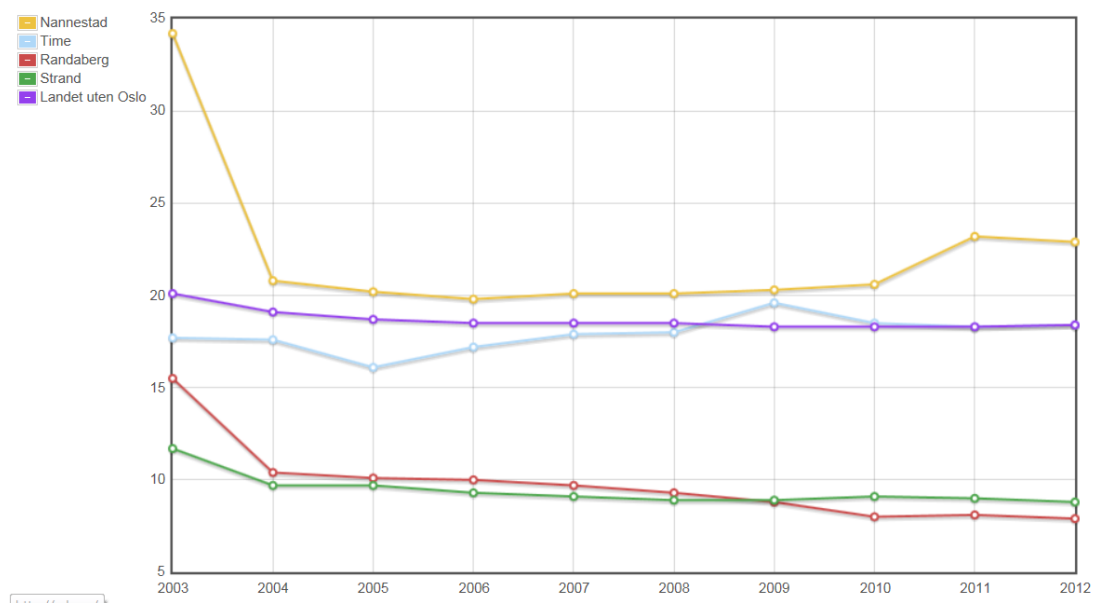
Ser vi på hvor stor andel de over 80 utgjør av beboerne på institusjon finner vi en utvikling med noe større variasjon her. Historisk har man ligget med lavere andel enn landsgjennomsnittet. Her er variasjonen for samme periode:

Tidsserie for Andel beboere 80 år og over i institusjoner

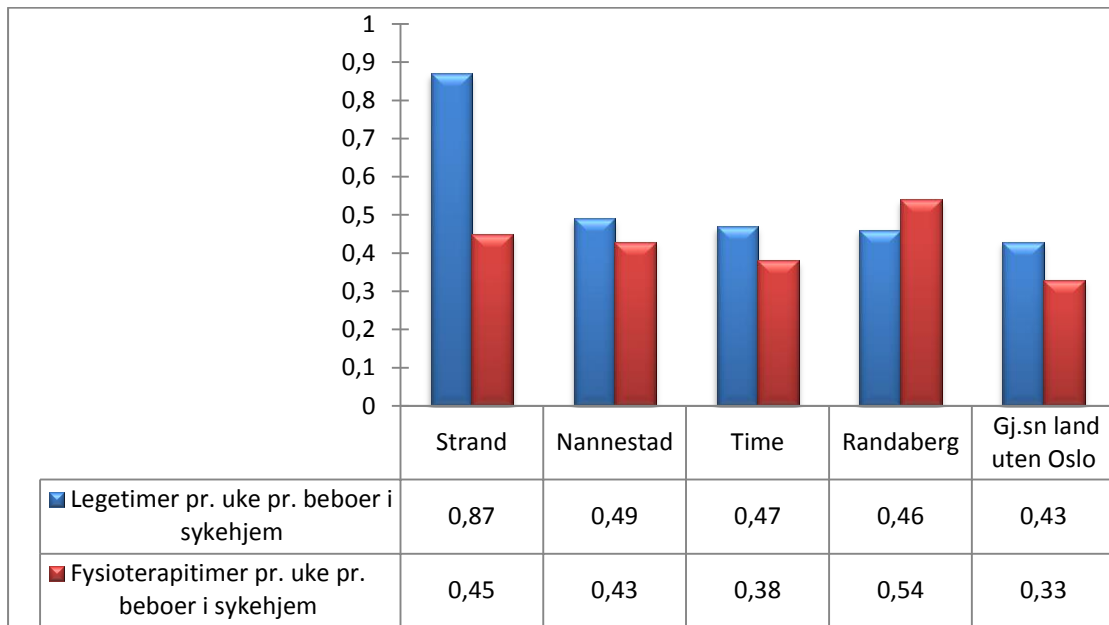
Tar vi så for oss utvikling for antall institusjonsplasser i prosent av antall innbyggere 80+ over tid, så får vi følgende bilde:

Tidsserie for Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over

Ut fra tallene i perioden 2003 – 2012 har nivået på antall institusjonsplasser i andel av innbyggere 80 + vært forholdsvis stabil, men svakt fallende gjennom perioden. Strand har gjennom hele perioden ligger lavere enn landsgjennomsnittet.

Til slutt for institusjon ser vi på omfanget av tilgang til lege- og fysioterapitjenester:

Tilgjengeligheten til legetjenesten for institusjonsbeboerne i Strand ser vi ligger høyest i utvalget. Her har man 0,87 legetimer pr uke pr beboer i sykehjem som tilsvarer 52 minutter pr beboer i uka. Landsgjennomsnittet ligger lavest med 0,43 legetimer pr uke pr beboer, mens Nannestad ligger nest høyest i utvalget med 0,49 legetimer.

For fysioterapitjenesten ligger Strand nest høyest i utvalget med 0,45 timer pr uke pr beboer. Landsgjennomsnittet ligger lavest med 0,33 timer pr uke og Randaberg ligger høyest med 0,54 timer pr uke pr beboer til fysioterapi. Hvor vidt man bruker tid på rehabilitering, tilrettelegging og forebyggende tiltak fremgår ikke av tallene, men verdien av denne type virksomhet er at man i neste runde kan spare kommunen for direkte utlegg gjennom f.eks. høyere bruk av institusjonsplasser.

Kommunen har kommunalt tilsatte leger og fysioterapeuter som gjør at man opplever samhandlingen som god. Legene er tilgjengelig i institusjon halv dag pr uke, og stikker i noen grad også innom ellers. Fysioterapeutene prioriterer rehab-avdelingen og barn som er inne på avlastning. Når denne søylen på andelen leger er så vidt høy kan det antakelig forklares av at tilsynslegene er feilrapportert.

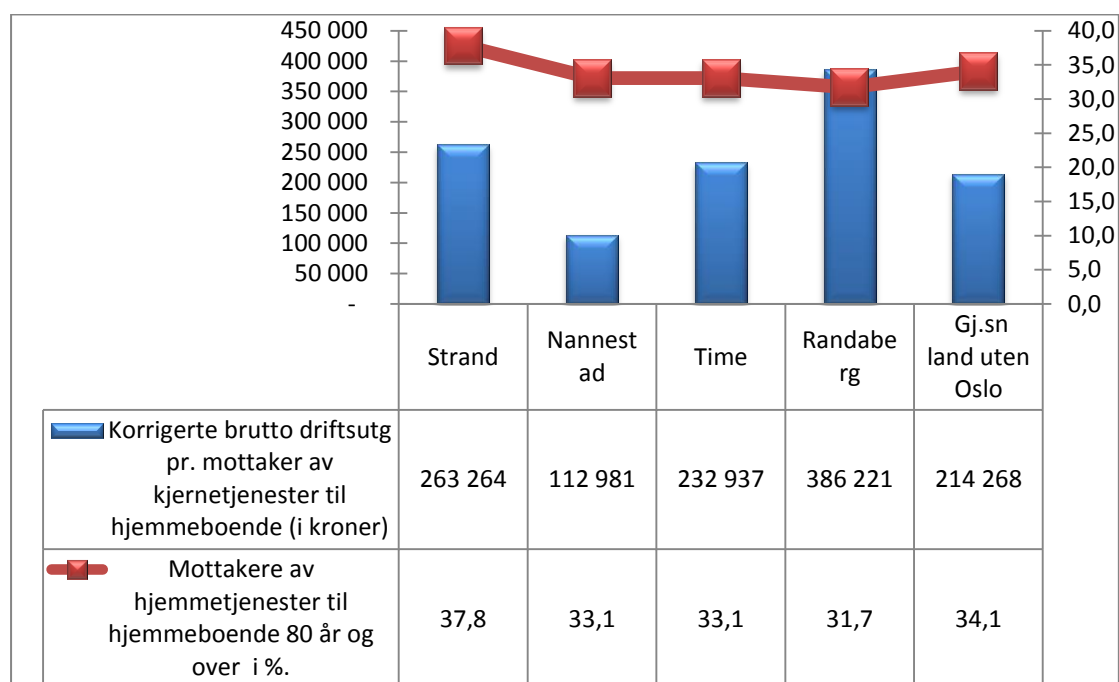
Det fins ikke datagrunnlag som tilsier at pleiebehovet i ulike aldersgrupper er særlig forskjellig mellom kommunene. Forskjellen vil derfor hovedsakelig referere seg til nivået på tilbudet i hjemmetjenesten, ulike terskler for innleggelse mellom

kommunene og antallet plasser i institusjon i forhold til antallet eldre 80+. Hva som er riktig nivå på antall institusjonsplasser avhenger av omsorgsfilosofien hos den enkelte kommune. Det er kommuner i Norge hvor mer enn 35 % av innbyggerne over 80 år bor på institusjon, og blant de som bruker minst er tallet mellom 3 og 4 % prosent.

5.4 Hjemmebaserte tjenester

KOSTRA bruker også korrigerte brutto driftsutgifter pr bruker som indikator for produktiviteten i hjemmebasert omsorg. Korrigeringen består av at driftsutgiftene, inkludert avskrivninger ved egen tjenesteproduksjon, er korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter / internkjøp mv. pr bruker.

I diagrammet under er andelen innbyggere 67+ som mottar hjemmetjenester illustrert ved den røde linja, og korrigerte brutto driftsutgifter pr mottaker illustreres av søylene.

Vi ser av søylene at Strand kommune brukte kr 263 264 pr mottaker av hjemmetjenesten. Dette er nest høyest i utvalget og Strand har dermed nest lavest produktivitet i tjenesten. Landsgjennomsnittet ligger nest lavest i utvalget på kr

214 268, og Nannestad ligger lavest med kr 112 981 og dermed med best produktivitet.

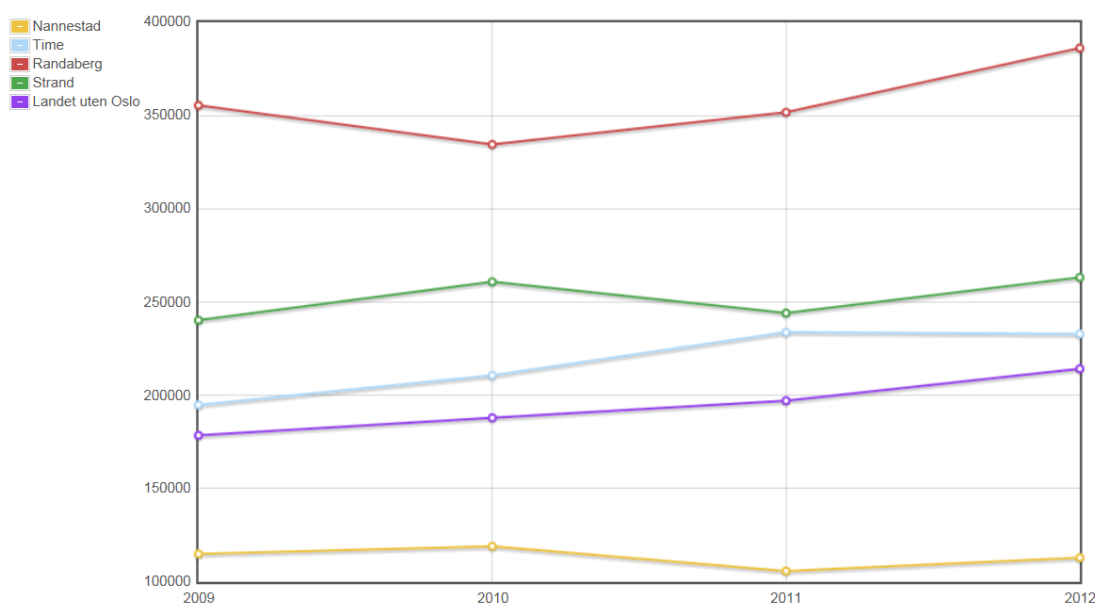
Ser vi igjen på forholdet mellom Strand og Nannestad ligger nok forklaringen her i at siden Strand har så vidt lav andel beboere i institusjon, vil en del brukere med omfattende behov bo i eget hjem og i stor grad være avhengig av hjemmetjenesten, mens tilsvarende brukere i eksempelvis Nannestad bor på institusjon, slik at hjemmeboende jevnt over har et lettere behov i Nannestad enn i Strand. Dermed får Nannestad bedre produktivitet i hjemmetjenesten.

Det hadde kanskje vært grunn til å forvente at kostnaden pr bruker i hjemmetjenesten skulle vært høyere siden man har så vidt lav andel institusjonsplasser, og fordi kommunen selv opplyser om at de plassene som tidligere var institusjonsplasser fortsatt har samme bemanning som tidligere. En motvekt her er nok imidlertid brukerne i psykiatri som har svært lite omfang av tjenester og som dermed er med på å holde gjennomsnittet nede. Tilsvarende gjelder også for mange av de som mottar praktisk bistand. Her er det nok derfor et betydelig spenn i brukerne hos hjemmetjenesten, og uten pålitelige IPLOS data og annen styringsinformasjon kan det derfor være utfordrende å få en klar og god oversikt i en prioriteringssammenheng og i et styringsperspektiv.

Vi gjør igjen oppmerksom på at tallene ikke sier noe om verken omfanget eller kvaliteten på tjenestene.

Tar vi så for oss utviklingen for hjemmetjenesten over tid, så får vi følgende bilde:

Tidsserie for Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner), konsern

Den historiske utviklingen i perioden 2009 – 2012 viser en forholdsvis jevn utvikling i produktiviteten gjennom perioden. Landsgjennomsnittet har gjennom perioden hatt bedre produktivitet.

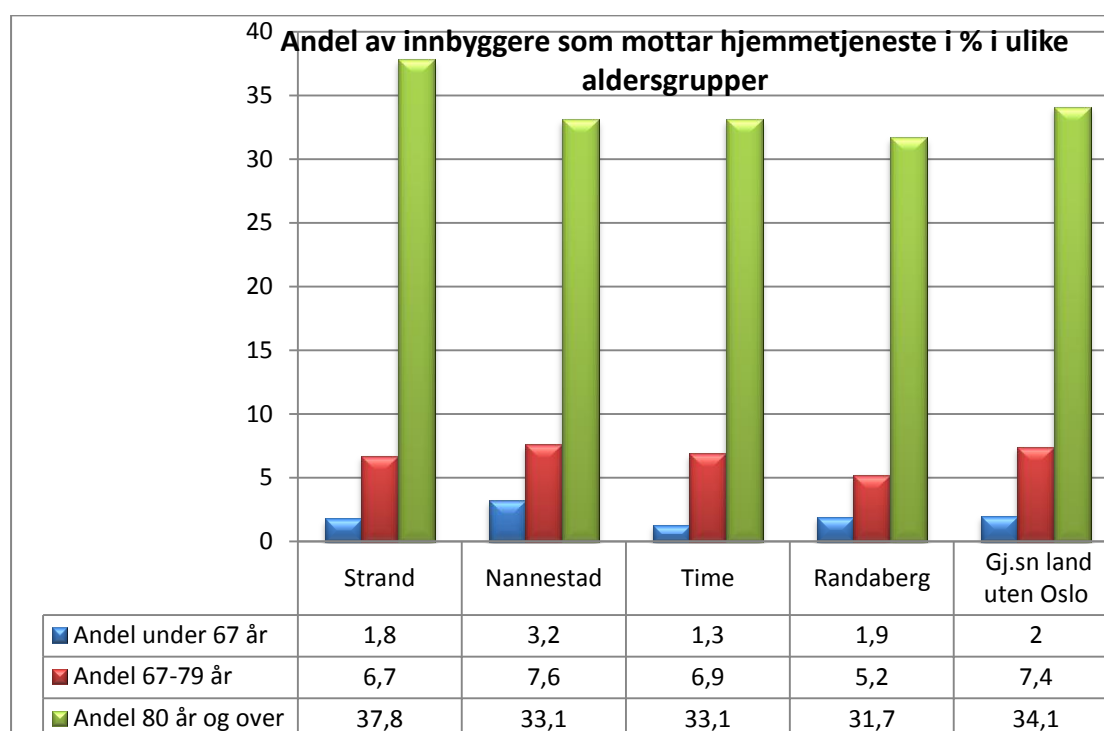
Korrigert bruttokostnad pr. bruker i hjemmetjenesten vil normalt variere med:

- ✗ årsverk pr bruker, dvs. timetildelingen pr bruker
- ✗ aldersfordelingen i kommunen og andel 80 år + i institusjon
- ✗ andelen ressurskrevende brukere / PU
- ✗ utdanningsnivå / ansiennitet hos ansatte, dvs. lønnskostnader
- ✗ andel av det samlede antall årsverk som brukes direkte i tjenesteytingen / brukerkontakt vs. kjøring, administrasjon mv.
- ✗ lokale prioriteringer for øvrig

I KOSTRA er det ikke foretatt noe skille mellom ulike brukergrupper i rapporteringen av korrigerte utgifter pr mottaker, men erfaringsmessig går en betydelig andel av hjemmetjenestens kostnader til brukere under 67 år og/eller PU i en kommune. Disse er vanligvis ikke mange i antall, men har ofte et desto mer omfattende pleiebehov. Det fins heller ikke indikatorer i KOSTRA som kan angi behovet for ressursinnsats til spesielt kostnadskrevenne brukere. Som følge av dette er det derfor heller ikke mulig å vurdere om kommunen har en tilstrekkelig ressursinnsats pr mottaker eller ikke. Kommunen kan få enda større innsikt i dette ved i større grad å vurdere egen

registrering av IPLOS-data og timetildeling pr bruker sammenlignet med registrert pleiebehov.

KOSTRA inneholder opplysninger om andel av innbyggere i ulike aldersgrupper som mottar tjenester og omfanget på bistanden. Ser vi først på fordelingen mellom de ulike aldersgruppene, har vi følgende bilde:

Ut fra dette bildet ser vi at Strand skiller seg ikke spesielt ut blant kommunene i gruppa mht unge brukere. Kommunen ligger nest lavest sammen med Randaberg mht andel unge som får tjenester, som erfaringsmessig gjerne er langt mer ressurskrevende brukere enn de eldre hjemmeboende brukere. I aldersgruppa under 67 år mottar 1,8 % av innbyggerne i Strand hjemmetjenester, mens Nannestad har høyeste andel på over 3 %. For aldersgruppa 67 - 79 år ligger Strand nest lavest i utvalget med en andel på under 7 % som mottar hjemmetjenester. Her ligger Randaberg lavest på 5 %. For aldersgruppa 80+ ligger Strand høyest i utvalget med 38 %, mens i Randaberg, som ligger lavest, utgjør denne andelen 32 %. Her ligger landsgjennomsnittet med nest høyest andel 80 åringer som mottar tjenester på 34 %.

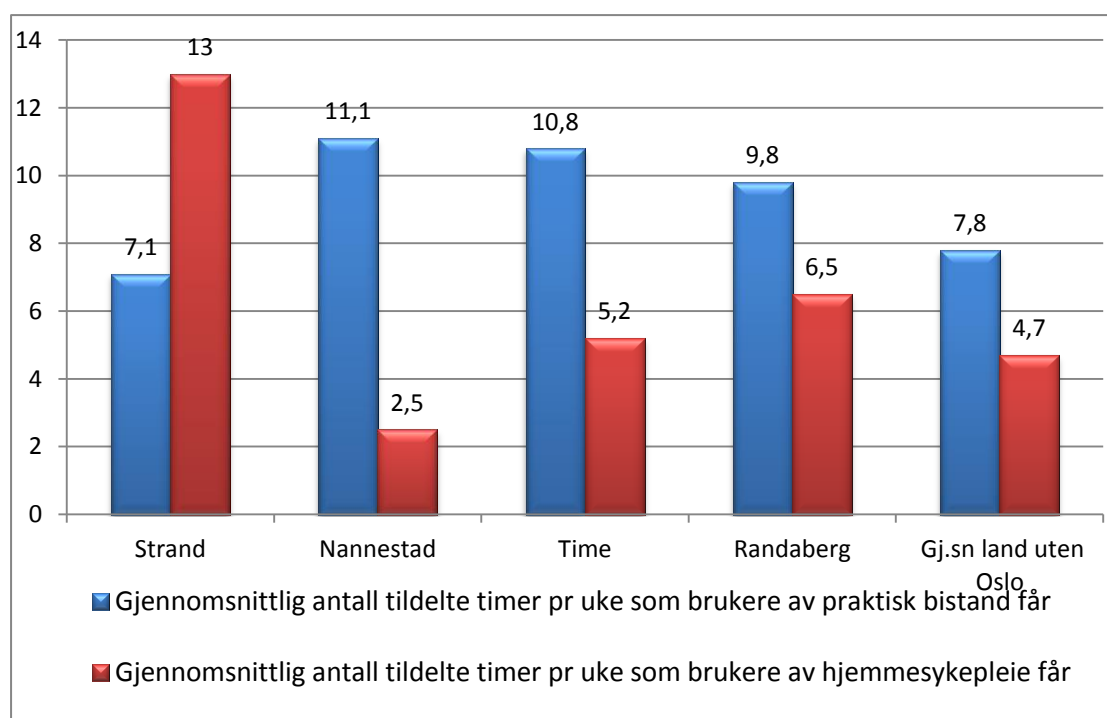
Ofte er omfanget og størrelsen på disse tallene knyttet til et høyt antall psykisk utviklingshemmede, og som vi ser av utgiftsindikatoren nedenfor så er antallet høyere for Strand enn landsgjennomsnittet (1,0000 er landsgjennomsnittet) – 14 %,

som ligger nest høyest i utvalget. Nannestad ligger med høyeste andel psykisk utviklingshemmede, mens Time ligger med laveste nivå – 11 % lavere enn landsgjennomsnittet.

	2012	Strand	Nannestad	Time	Randaberg
PU over 16 år		1,14246	1,21359	0,89005	1,06109

Vi minner generelt om at dette er det eneste tallet Strand kommune selv påvirker i inntektssystemet. En bruker generer om lag kr 600.000 i rammetilskudd, så det er ekstremt viktig at Strand har rapportert riktige tall her.

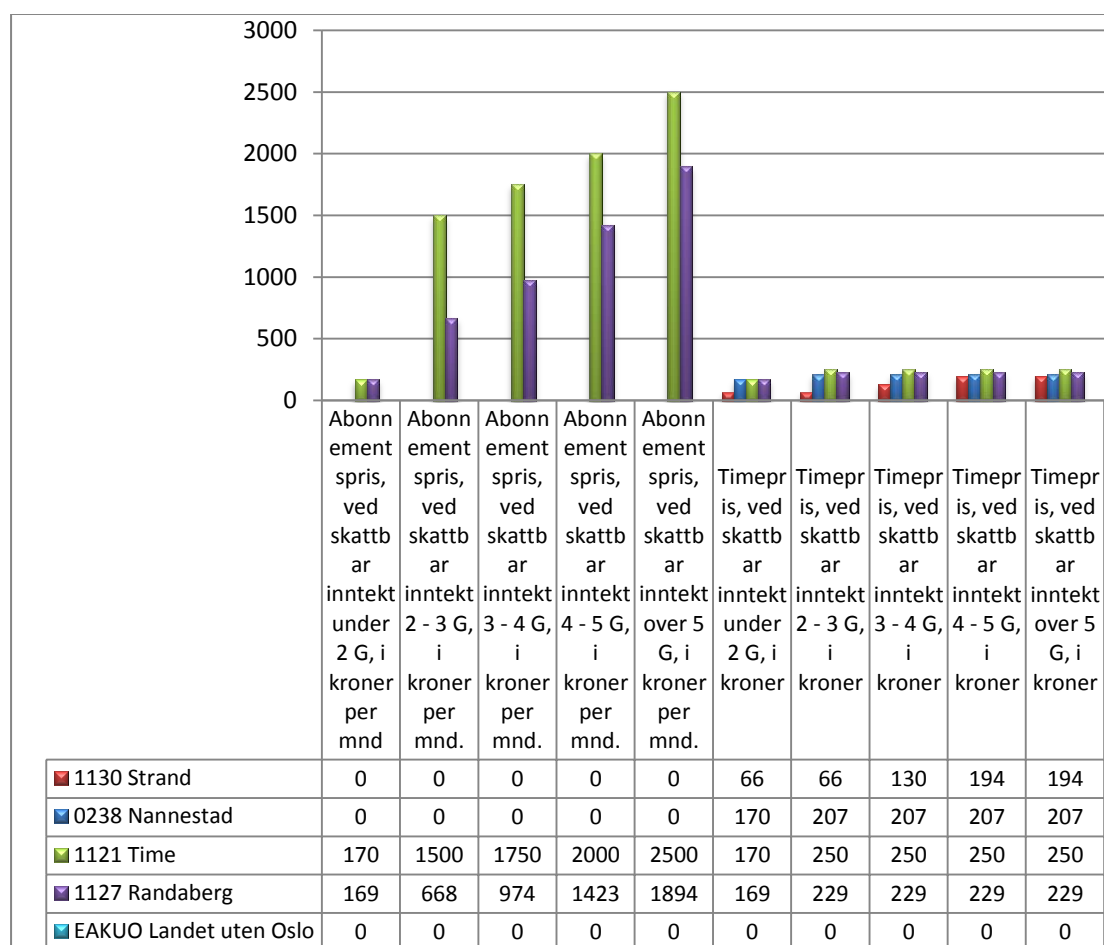
Ser vi så på profilen når det gjelder antall timer praktisk bistand og hjemmesykepleie som mottakerne får, har vi følgende bilde:

Her ser vi at tildelingen pr mottaker varierer betydelig mellom kommunene i gruppa. Tildelingen og omfanget av praktisk bistand ser ut til å ha lavest terskel i Strand, og høyest terskel i Nannestad. Strand ligger lavest i utvalget med et omfang på om lag 7 timer pr uke pr bruker. Landsgjennomsnittet ligger nest lavest på 8 timer pr bruker pr uke, mens Nannestad ligger høyest på 11 timer pr uke.

For hjemmesykepleie er det også variasjon mellom kommunene, og forskjellene er noe mindre. Strand ligger høyest av kommunene med 13 timer pr bruker pr uke, mens Nannestad ligger lavest med 2,5 timer pr uke pr bruker. Her ligger landssnittet nest lavest med 5 timer i uka pr bruker.

Tar vi for oss brukerbetalingene for praktisk bistand så ser vi at Strand ligger blant de laveste på abonnementspris (kanskje ikke rapportert) og på timespris:

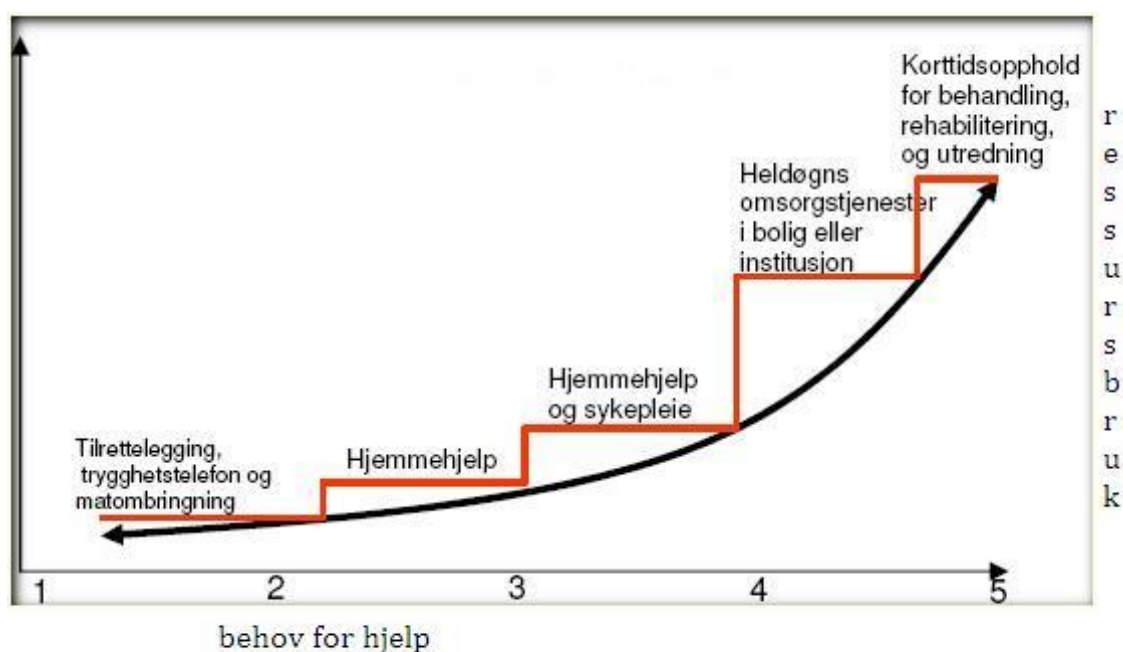

I følge kommunen selv har man ikke abonnementsordning, kun utgiftstak.

Oppsummert viser analysen av omsorgssektoren at kommunen yter tjenester til 44 % av befolkningen over 80. Kommunen ligger midt i utvalget mht produktivitet i tjenesten samlet sett på tross av at hjemmetjenesten utgjør over 70 % av tilbudet. Det kan derfor være interessant å se på fordelingen mellom institusjonsbasert og hjemmebasert omsorg. Man har en lav andel plasser i institusjon og samlet sett en høy andel innbyggere over 80 som mottar tilbud om heldøgns omsorg. Spennet blant brukerne i hjemmebasert omsorg antas å være stort, fra de som mottar svært mange timer og et omfattende tilbud, til de som mottar praktisk bistand i begrenset omfang

annenhver uke. Tallgrunnlaget her gir derfor ingen entydig informasjon om hvilken retning tjenesten som helhet bør orientere seg. I et folkehelseperspektiv kan det nok anbefales større andel forebygging og at hverdagsrehabilitering anbefales inn i hjemmetjenesten, men dette gir uansett ingen effekter på kort sikt.

Vi anbefaler Strand å vurdere tjenestebehovet hos befolkningen opp mot nivåene i omsorgstrappa, sammen med brukerundersøkelser for å kvalitetssikre at tjenesten er nødvendig og riktig dimensjonert.

6 Helsetjenester

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

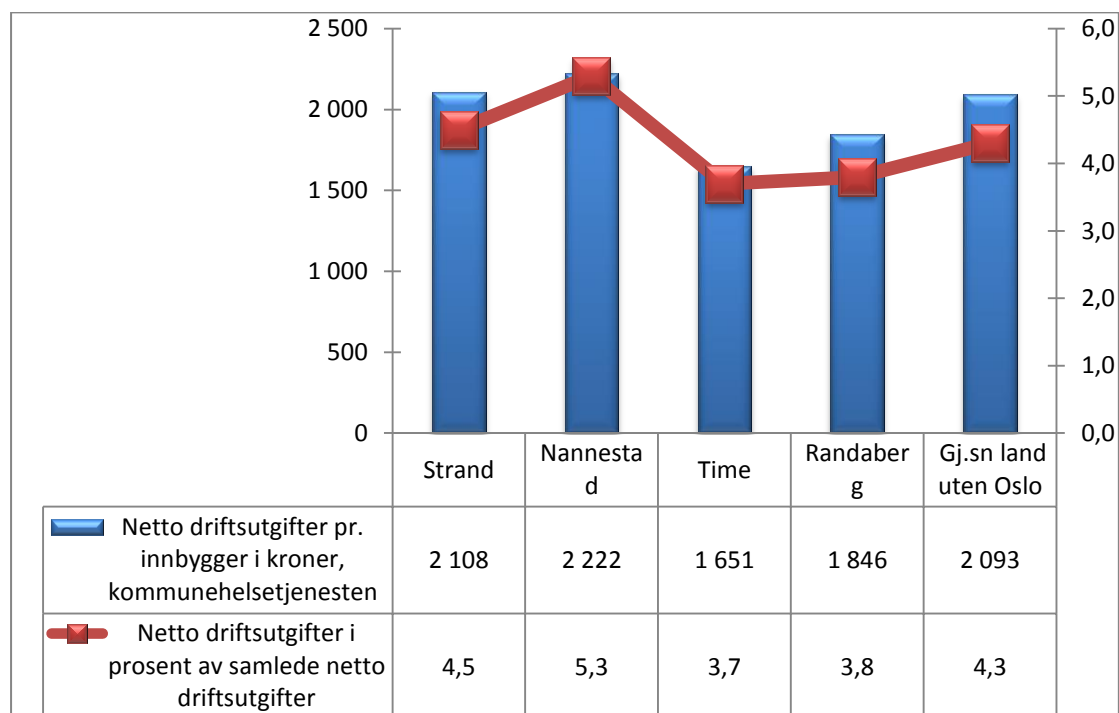
232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste

233 Annet forebyggende helsearbeid

241 Diagnose, behandling og re-/ rehabilitering

I det første diagrammet her starter vi med å gi et bilde av hvordan kommunen prioriterer helsetjenester.

I diagrammet er netto driftsutgifter pr innbygger til helse vist på søylene og hvor stor andel disse utgjør i % av kommunens samlede utgifter illustreres ved hjelp av linjen:

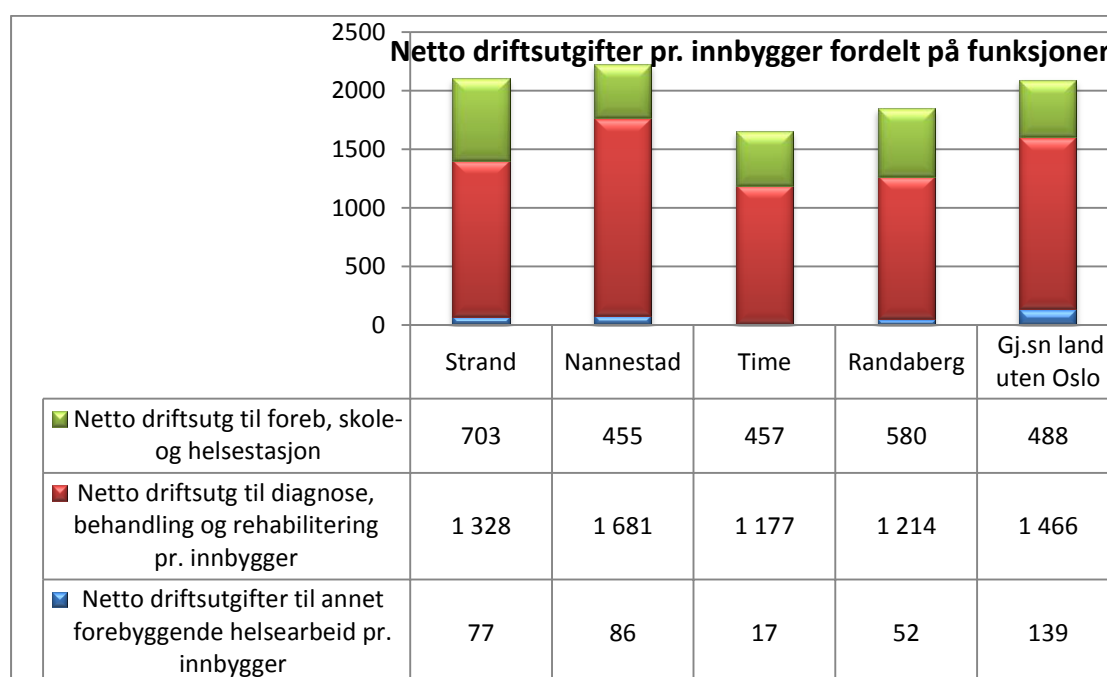
Sammenlignet med pleie- og omsorgssektoren utgjør dette et betydelig mindre omfang av tjenester.

For Strand ser vi at netto driftsutgifter pr innbygger er kr 2 108, noe som er nest høyest i utvalget. Landsgjennomsnittet ligger midt i utvalget på 2 093 kr, mens Time ligger lavest på kr 1 651.

Av Strands samlede utgifter til kommunal tjenesteyting utgjør utgiftene til helse 4,5 %, som er nest høyest i utvalget hvor Nannestad ligger høyest.

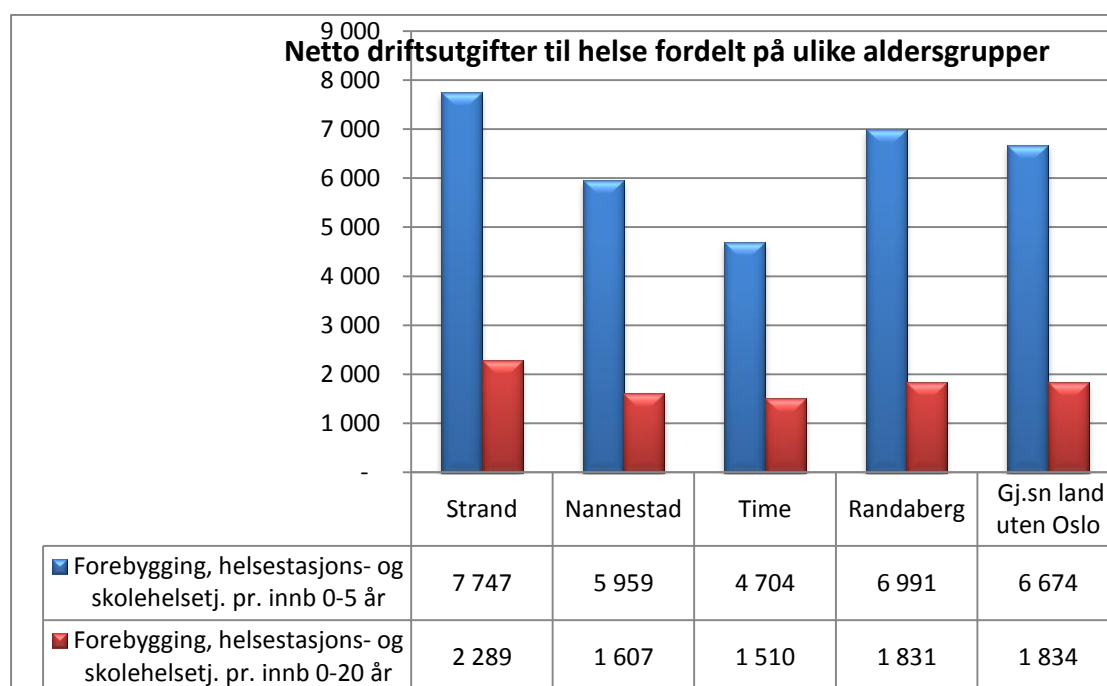
Skulle Strand hatt samme nivå på helsetjenestene som Time kunne man redusere budsjettet med 5 mill kr. Hvor realistisk dette er i praksis sier ikke tallene noe om, men poenget er mer å vise at selv små beløp kan gi store utslag i en prioriteringssammenheng.

Ser vi på nettoutgiftene pr innbygger fordelt på hovedfunksjonene i KOSTRA, har vi følgende bilde:

Diagnose, behandling og rehabilitering utgjør den største andelen av de 4,5 % angitt over. Her bruker Strand kr 1 328 pr innbygger, som ligger midt i utvalget. Mens landsgjennomsnittet ligger nest lavest på kr 1 466, ligger Nannestad høyest i utvalget på kr 1 681. Videre ser vi at det forebyggende arbeidet som utføres av helsestasjon og skolehelsetjenesten i Strand ligger høyest med kr 703 pr innbygger, mens Nannestad og Time ligger lavest i utvalget på kr 455. Ser vi på netto driftsutgifter til forebyggende helsearbeid ligger Strand med ei netto utgift på kr 77 pr innbygger, mens landsgjennomsnittet ligger høyest i utvalget på kr 139 pr innbygger. Time har ei netto utgift på kr 17 pr innbygger.

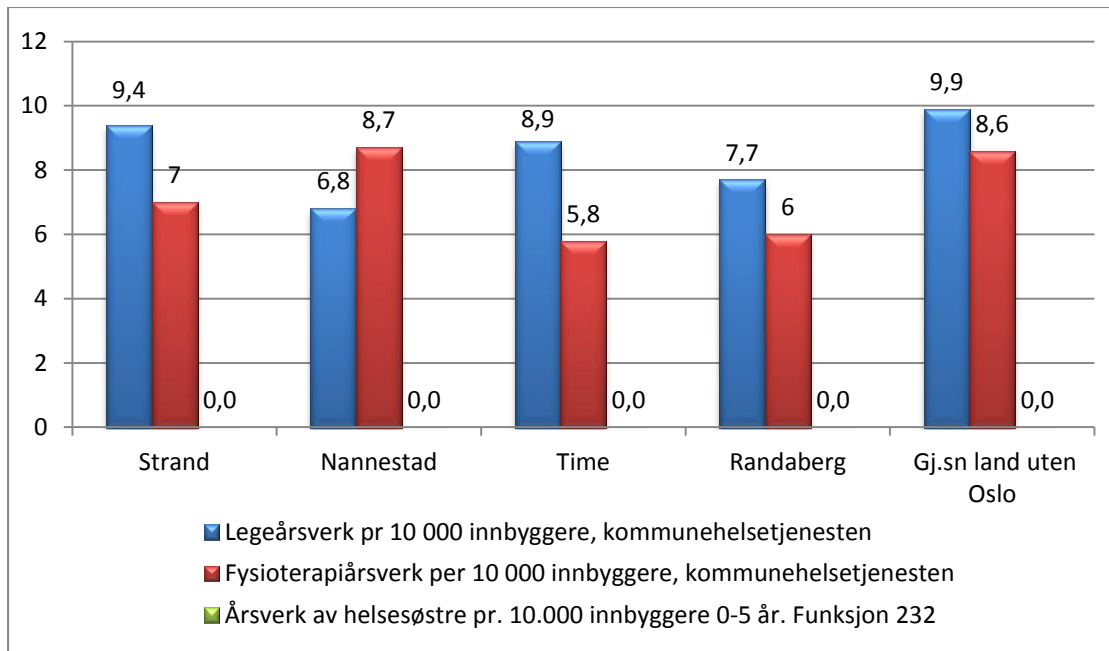
Ser vi på hvordan utgiftene til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste fordeler seg på brukergruppene ut fra en aldersgruppering har vi følgende bilde:

Diagrammet viser nettoutgifter fordelt på aldersgruppene 0 - 5 år og 0 - 20 år for helsestasjonen og skolehelsetjenesten (funksjon 232). Ser vi på målgruppa 0-5 år ligger Strand høyest i utvalget på kr 7 747, og Time ligger lavest på kr 4 704 pr innbygger i målgruppa. For målgruppa 0 – 20 år ligger Strand også høyest med kr 2 289. Her ligger Time lavest på kr 1 510, og landsgjennomsnittet nest høyest i utvalget på kr 1 834.

Kommune har en omfattende jordmortjeneste som omfatter både døgnvakt og følgetjeneste. Dette kan nok være med på å forklare høyden på kommunens søyler på dette området.

Årsverksinnsatsen for de viktigste tjenesteområdene ser vi i følgende figur:

Ser vi først på årsverk lege ligger Strand nest høyest i utvalget mht omfanget på legeårsverk med 9,4 årsverk - omregnet i hele årsverk pr 10 000 innbyggere i målgruppa. Time som ligger midt i utvalget av kommunene har 8,9 årsverk og landet som ligger høyest for andel leger har 9,9 årsverk. For fysioterapeuter ligger andelen i Strand midt i utvalget med 7 årsverk pr 10 000 innbyggere. Her ligger Nannestad høyest i utvalget på 8,7 og Time lavest med 5,8 årsverk pr 10 000 innbyggere. Mht årsverk helsesøstre inngår ikke dette i marspubliseringen. Alle årsverk tallene her er altså omregnet pr 10 000 innbyggere i mottakergruppen, så det er derfor verdt å merke seg at det ikke er de store summene vi snakker om.

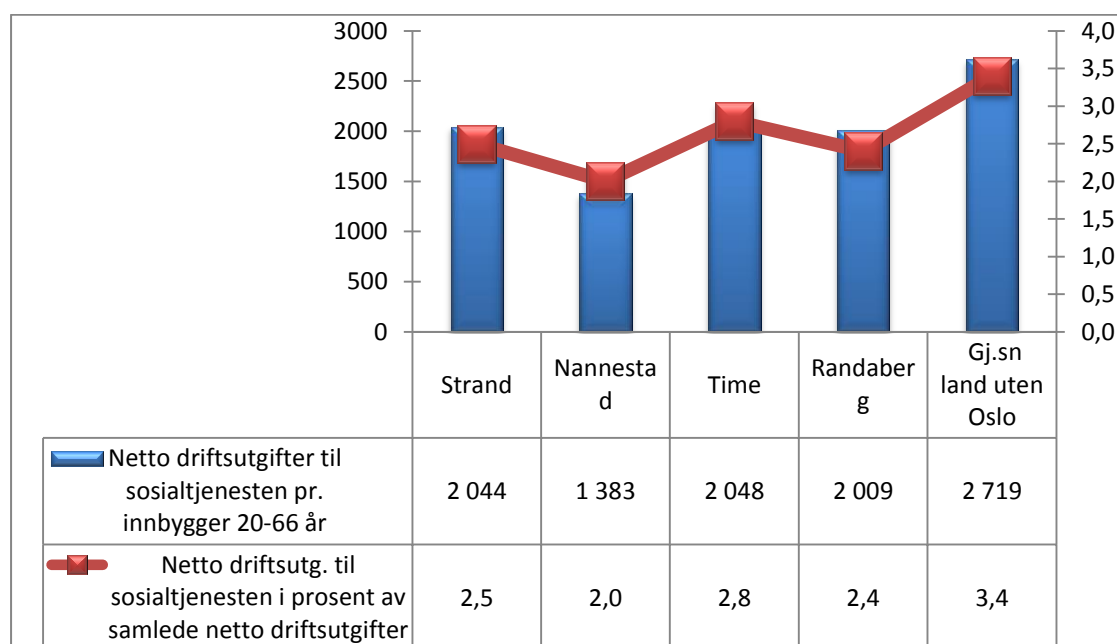
Kommunen hadde 11 leger i 2012, hvorav 4 leger er kommunalt ansatt, slik at man både har et kommunalt og et privat legesenter. Kommunen har 3 kommunalt ansatte fysioterapeuter og 5-6 driftstilskudd.

7 Sosialtjenesten

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 242 Råd, veiledning, og sosialt forebyggende arbeid
- 243 Tilbud til personer med rusproblemer
- 281 Økonomisk sosialhjelp

Prioriteringen av sosialtjenesten finner vi ved å se på netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa illustrert av søylene, og andelen disse utgjør av kommunens samlede utgifter illustreres ved hjelp av linjen:

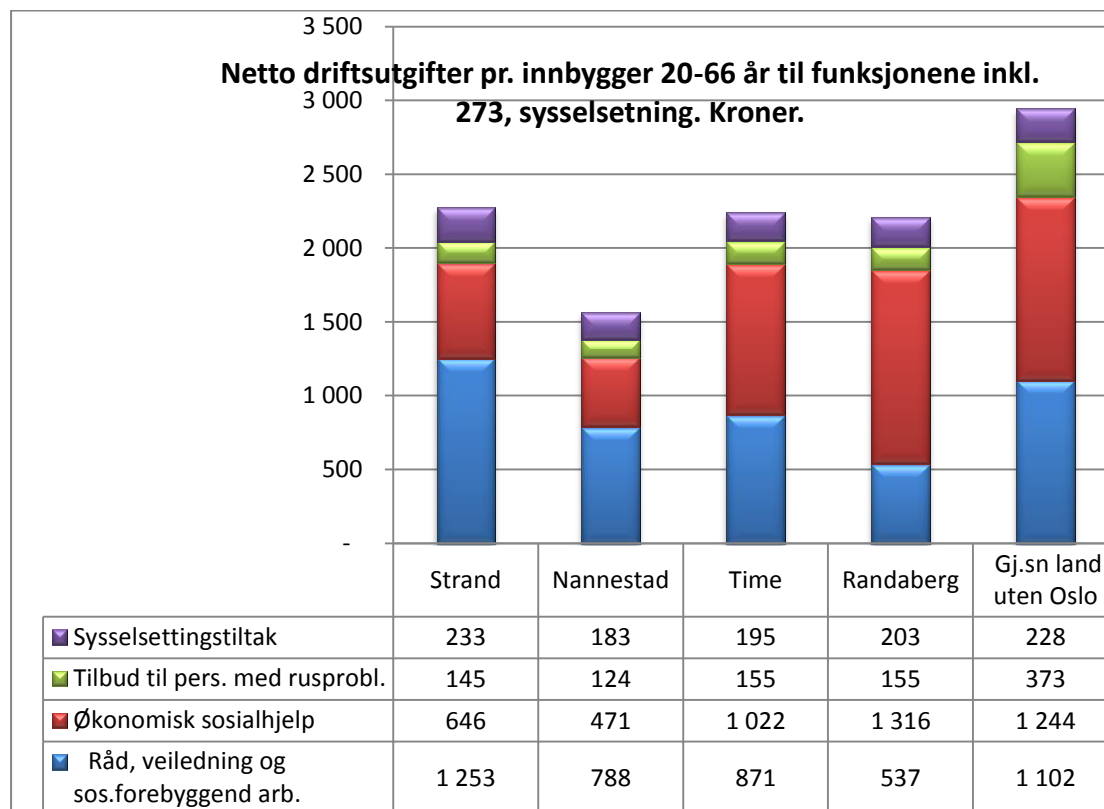

Når det gjelder netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr innbygger 20 – 66 ligger Strand midt i utvalget med kr 2 044 pr innbygger, mens Nannestad ligger lavest på kr 1 383 og landsgjennomsnittet høyest på 2 719 kr. Ser vi på andelen dette betyr for kommunens totale budsjett, så utgjør den 2,5 % i Strand. Dette er midt i utvalget. Landsgjennomsnittet ligger med høyeste andel på rundt 3,4 % og Nannestad ligger med laveste andel på 2 % av kommunens samlede utgifter.

Nettoutgifter pr innbygger i målgruppen er normalt et resultat av fire forhold:

- × Andel innbyggere som har tjeneste, dvs. antall
- × Gjennomsnittlig stønadslengde
- × Satser / gjennomsnitt utbetaling pr mottaker
- × Årsverksinnsats pr mottaker på sosialkontoret

Ser vi på hvordan utgiftene fordeler seg mellom funksjonene i KOSTRA får vi følgende bilde:

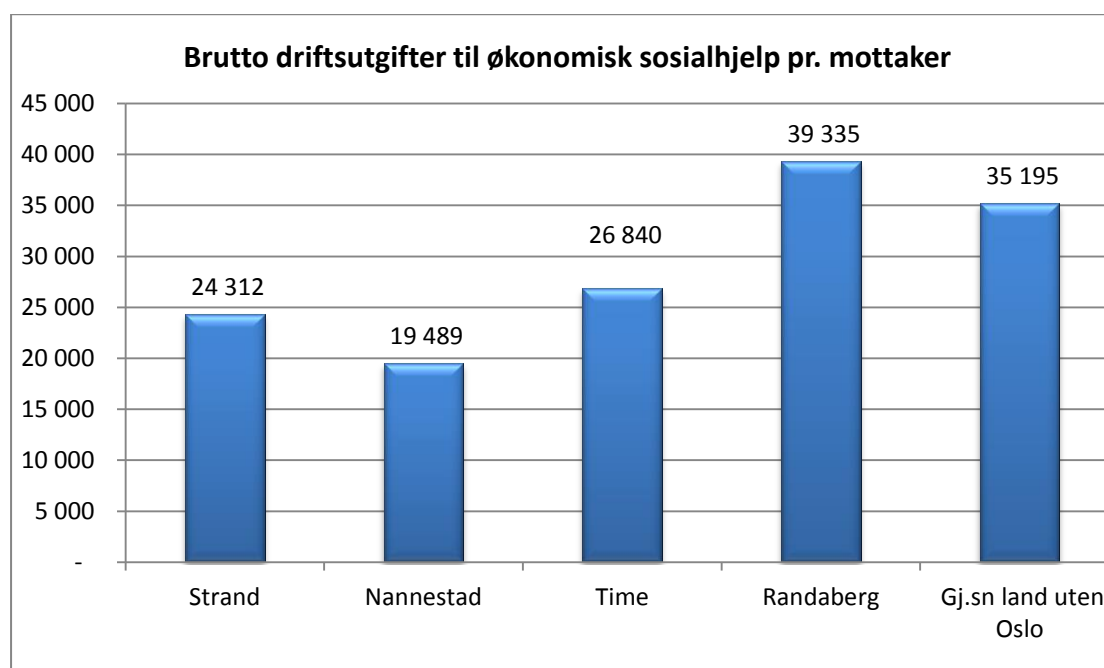
Av diagrammet ser vi hvor stor andel de ulike funksjonene utgjør av netto driftsutgifter. Rådgivnings- og veiledningstjenesten/driften av kontoret (blått) ligger høyest i utvalget for Strand på kr 1 253 pr innbygger i målgruppa 20 – 66 år. Her ligger Randaberg lavest på kr 537, mens landsgjennomsnittet ligger nest høyest i utvalget på kr 1 102 pr innbygger i målgruppa. Ser vi så på utgiftene til økonomisk sosialhjelp for Strand viser denne kr 646 pr innbygger i målgruppa, som er nest lavest i utvalget. Her ligger Nannestad lavest med kr 471 og landsgjennomsnittet nest høyest med kr 1 244 pr innbygger i målgruppa 20 – 66 år.

Tilbudet til personer med rusproblemer utgjør kr 145 pr innbygger i aldersgruppen 20 – 66 år i Strand.

NAV-kontoret i Strand har valgt en generalistprofil hvor alle jobber på tvers av den opprinnelige faginnvidlingen mellom aetat, trygd og sosial. Dette har bidratt til lavere terskler for å komme inn på statlige tiltak, en bedre og mer helhetlig løsning for den

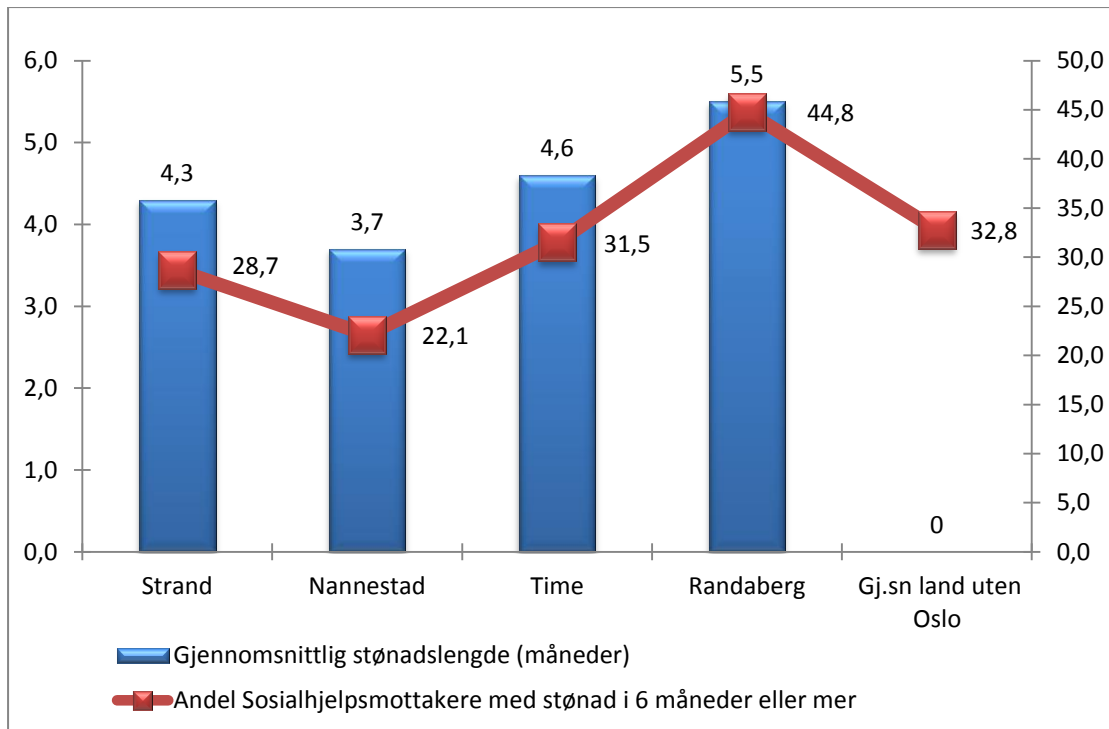
enkelte klient og en reduksjon av sosiale utbetalinger over noen år. Et annet forhold som også har vært med på å redusere sosialutbetalinger er et prosjekt med støtte fra Helsedirektoratet hvor man har fått styrket kontoret med to stillinger for å jobbe forebyggende og helhetlig med den enkelte klients livssituasjon og økonomiske situasjon. Begge disse stillingene er nå gått inn i ordinær drift delvis finansiert via reduserte sosialutbetalinger. Kontoret har nå derfor en stilling som jobber med rus og bolig, og to stillinger som jobber med råd og veiledning.

Ser vi så isolert sett på utbetaling av sosialhjelp, ser vi følgende:

Tallene foran gjenspeiles til en viss grad i disse tallene. Høy andel til sosialhjelp (hjelp til livsopphold) henger vanligvis klart sammen med størrelsen på utbetalt sosialhjelp pr mottaker. Her ser vi at Strand ligger nest lavest i utvalget og som vi så foran har kommunen nest lavest andel til sosialhjelpsutbetalinger. Kommunen utbetalte kr 24 312 pr mottaker, mens landsgjennomsnittet som ligger nest høyest i utvalget utbetalte kr 35 195, og Randaberg som ligger høyest i utvalget utbetalte kr 39 335 pr mottaker.

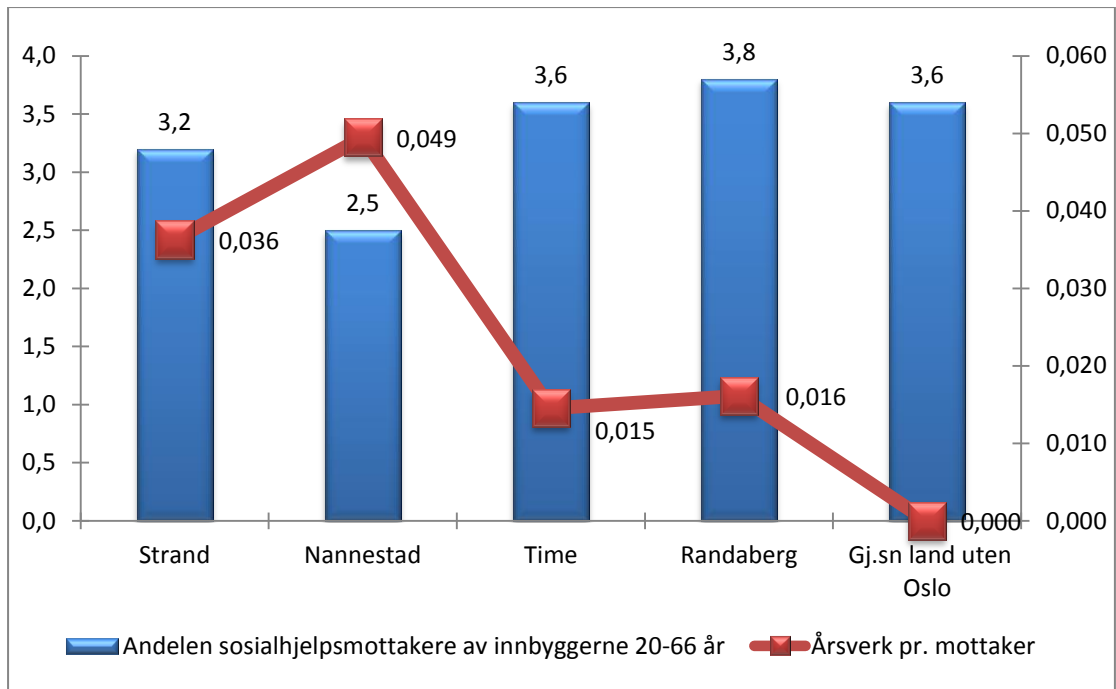
Ser vi så på stønadslengden i kommunene får vi følgende:

Her ser vi at Strand har en gjennomsnittlig stønadslengde på 4,3 måneder, som ligger nest lavest i utvalget. Her ligger Randaberg med lengst og Nannestad med kortest gjennomsnittlig stønadslengde med hhv 5,5 og 3,7 måneder. Når det gjelder andel mottakere med stønad ut over 6 måneder har Strand nest laveste andel med 29 % av sine klienter i denne gruppen. Her ligger landsgjennomsnittet med en andel på 33 %. Dette er en gruppe som vi av erfaring vet er en tung gruppe å få ut av systemet igjen, og slik sett blir en kostnadsdriver i seg selv. Og motsatt, en lavere andel, holder de samlede utgiftene nede.

Andelen med sosialhjelp som hovedinntektskilde har over de siste årene gått ned. Men kommunen har derimot en del innbyggere som av ulike årsaker kommer inn i systemet og som har et så lavt inntektsnivå som utløser supplerende sosialhjelp. Flere av disse er i en forholdsvis permanent situasjon som gjør at de blir værende i systemet over en lengre periode.

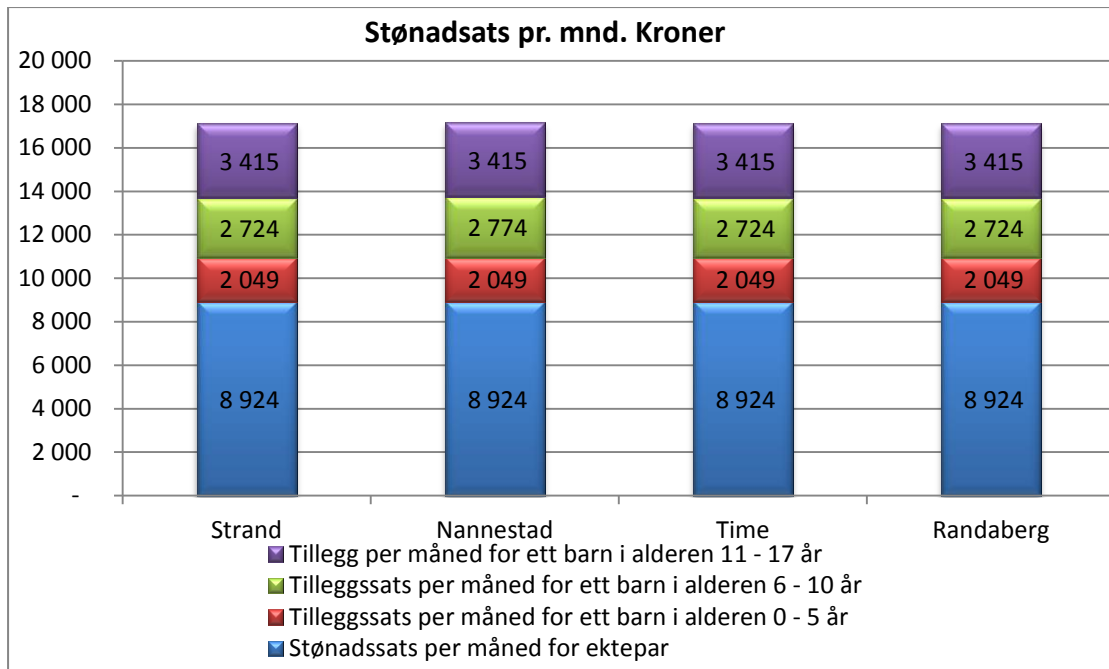
Neste diagram tar for seg bemanningsfaktoren og andel sosialhjelpsmottakere.

Bemanningsfaktoren ser ut til å være nest høyest pr mottaker i Strand med 0,036 årsverk pr mottaker, mens Nannestad ligger høyest med 0,049 årsverk pr mottaker. Ser vi på andelen som mottar sosialhjelp av aldersgruppen 20 – 66 ligger Strand nest lavest i utvalget. Her mottar 3,2 % av innbyggerne i målgruppa en eller annen form for sosialhjelp. Høyest ligger Randaberg på 3,8 % og lavest ligger Nannestad på 2,5 % av innbyggerne i målgruppa som mottar sosialhjelp. Og dermed ser vi også at andelen mottakere i seg selv er en sterk kostandsdriver.

Erfaringen man har gjort i flere kommuner er at veldig ofte er det en sammenheng mellom bemanning og utgiftsnivå til stønadsutbetaling: Høy bemanning gir lavere utbetalinger, fordi man får bedre tid til å jobbe strukturelt og langsiktig med hver enkelt mottaker hvor målet er at de skal greie seg selv, i stedet for å drive "brannslukking" ved stadig å måtte dekke forfalte fakturaer pga dårlige økonomiske disponeringer av klienten selv. Dette underbygger jo også erfaringen i Strand.

Til slutt ser vi på stønadssatser:

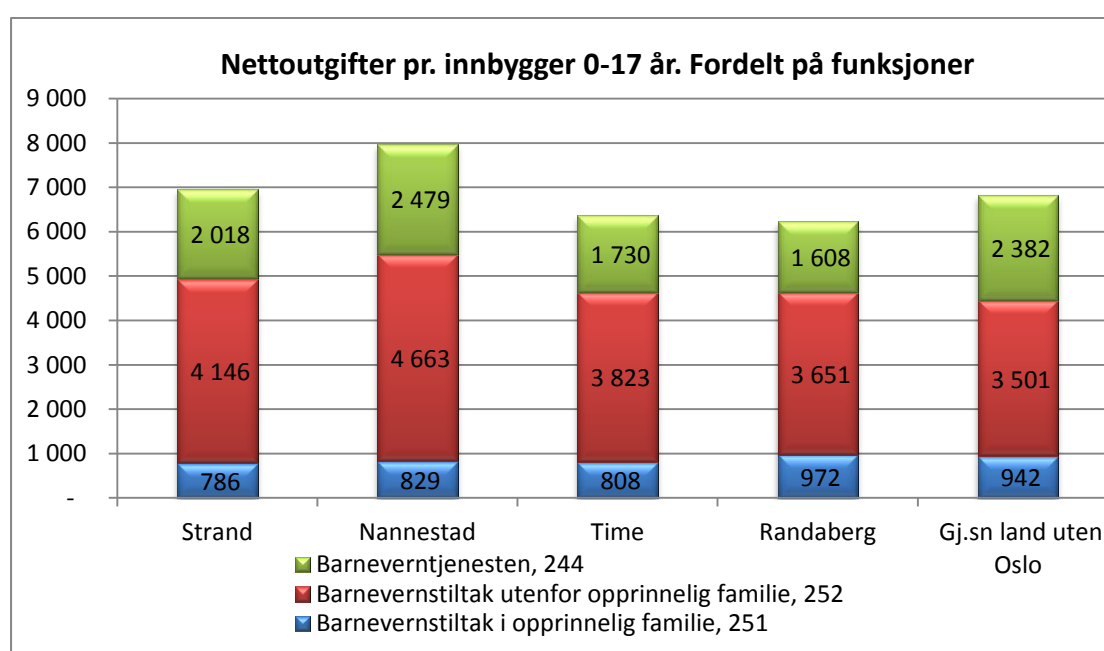
Her ser det ut som om alle kommunene har lagt seg på de statlig anbefalte satsene fra Arbeidsdepartementet, noe som kan være et smart trekk for ikke å fremstå som en attraktiv kommune for nye innbyggere som ikke har noen form for inntektsgivende arbeid.

8 Barnevern

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

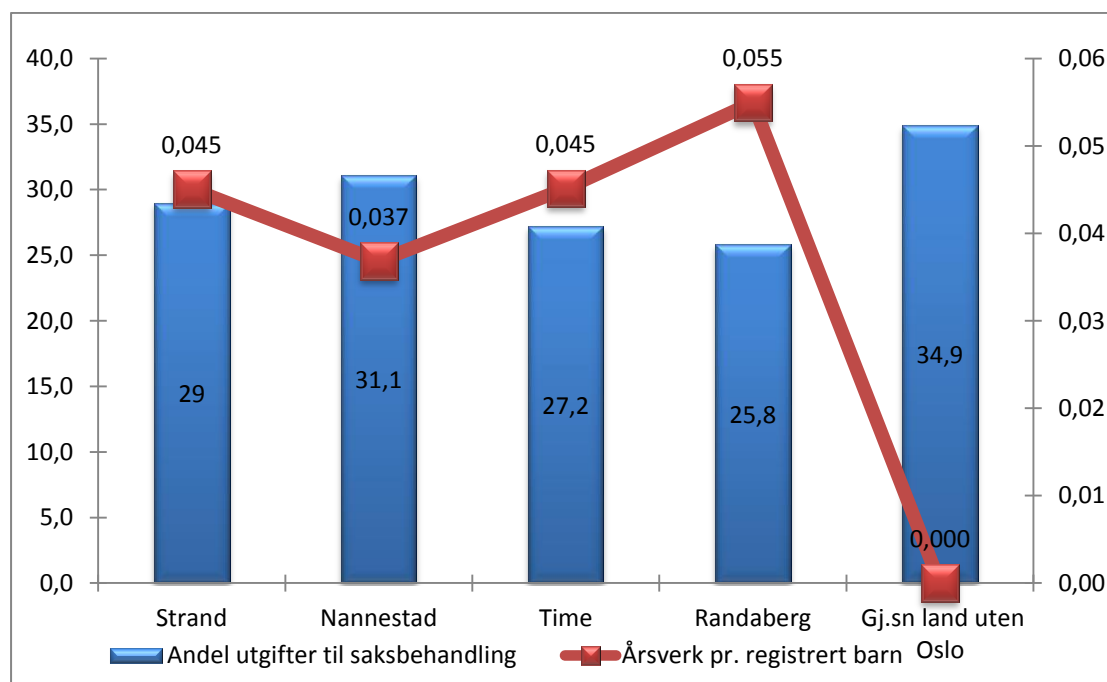
- 244 Barnevernstjenesten
- 251 Barnevernstiltak i familien
- 253 Barnevernstiltak utenfor familien

For barnevernstjenesten starter vi med netto driftsutgifter til barnevern pr innbygger i målgruppa fordelt på de ulike funksjonene.

Her ser vi at for barnevernstjenesten (kontoret – grønn søyle) ligger Strand midt i utvalget med kr 2 018 pr innbygger i målgruppa 0 – 17 år. Randaberg ligger lavest i utvalget på kr 1 608 og landsgjennomsnittet nest høyest i utvalget med kr 2 382 pr innbygger i målgruppa. På barnevernstiltak utenfor opprinnelig familie (rød søyle) ligger Strand nest høyest pr innbygger med kr 4 146 pr innbygger. Her ligger landsgjennomsnittet lavest i utvalget på kr 3 501. Og ser vi på barnevernstiltak i opprinnelig (blå søyle) familie ligger Strand her lavest i utvalget med kr 786. Her ligger landsgjennomsnittet nest høyest på kr 942 pr innbygger i målgruppa, og Randaberg høyest på kr 972.

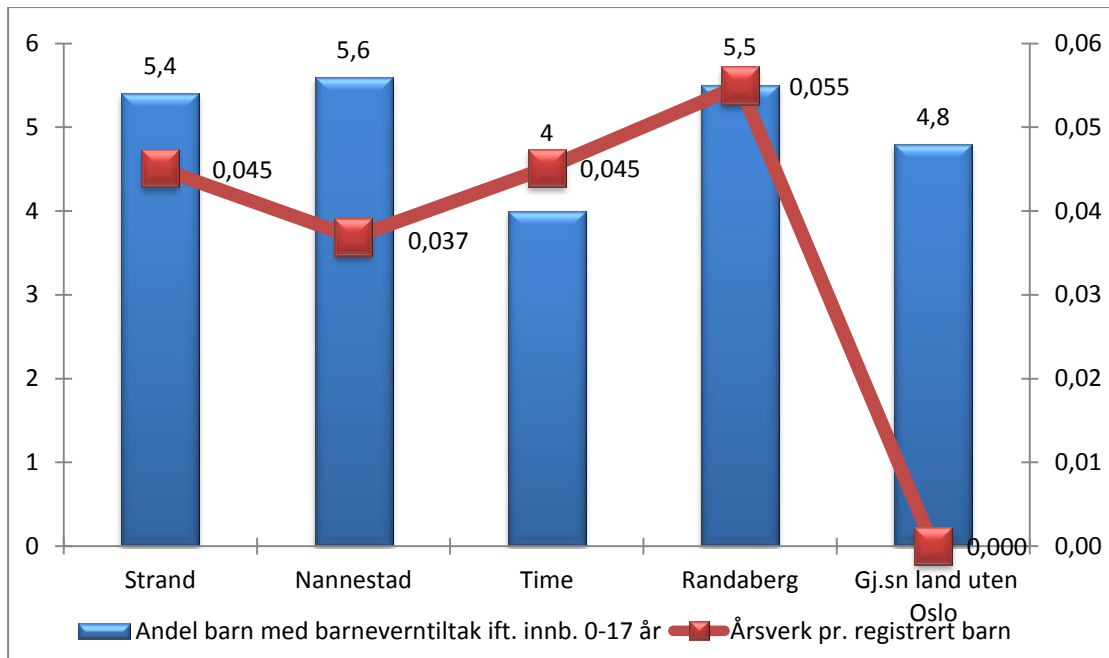
Ser vi på omfanget av utgiftene som går til saksbehandlingen og bemanningsfaktoren, får vi følgende bilde:

Andelen utgifter til saksbehandling varierer svært mellom kommunene. Her ligger Strand midt i utvalget med 29 %. Lavest i utvalget ligger Randaberg med 26 %, og høyest i utvalget ligger landsgjennomsnittet med 35 %.

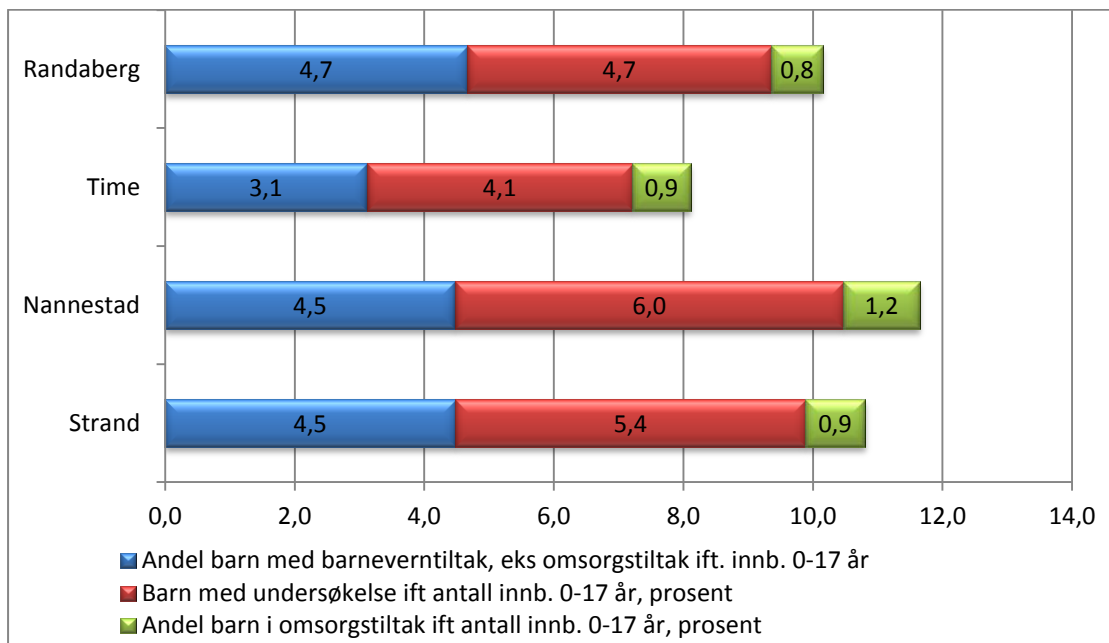
Ser vi på bemanningsfaktoren ligger Strand sammen med Time midt i utvalget på 0,045 årsverk pr registrert barn. Her ligger Nannestad lavest i utvalget med 0,037 og Randaberg høyest i utvalget med 0,055 årsverk pr registrert barn. Vi har ikke tall for gjennomsnittet.

I neste diagram ser vi på sammenstillingen mellom andel barn med barnevernstiltak og bemanningsfaktoren:

Blå søyle viser at av alle barna i aldersgruppen 0 – 17 år i Strand har 5 % en eller annen form for tiltak fra barnevernet. For Strandsamfunnet betyr dette et omfang på om lag 135 barn. I praksis har 170 barn hatt tiltak gjennom året. Dette er blant de høyeste i utvalget sammen med Nannestad og Randaberg, hvor landsgjennomsnittet ligger nest lavest i utvalget med en andel på 5 % av barna som har barnevernstiltak.

Hvordan er tiltakene som barnevernet har iverksatt fordelt:

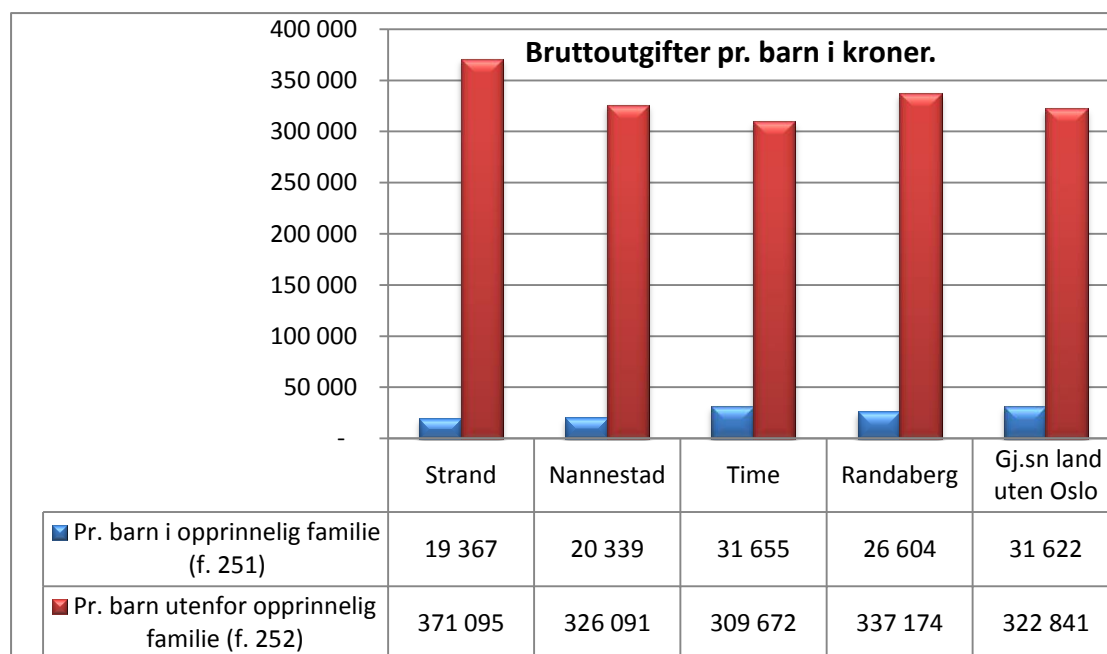

Her ser vi at det er noe variasjoner mellom kommunene.

Strand rapporterer at det er iverksatt undersøkelser (rød søyle) i forhold til 5,4 % av barna i kommunen. Dette er nest høyest i utvalget. Tilsvarende tall er høyest i Nannestad på 6,0 %, og lavest i Time med en andel på 4,1 %. 4,5 % av barna i Strand har barnevernstiltak som tilsvarer nivået i Nannestad, og 0,9 % av barna har omsorgstiltak, som er tilsvarende nivået i Time.

Vi gjør også her oppmerksom på at denne rapporten ikke vurderer kvalitet og innhold, og heller ikke hva som er riktig nivå i tjenesten.

Til slutt ser vi på hva tiltakene i barnevernet koster kommunen:

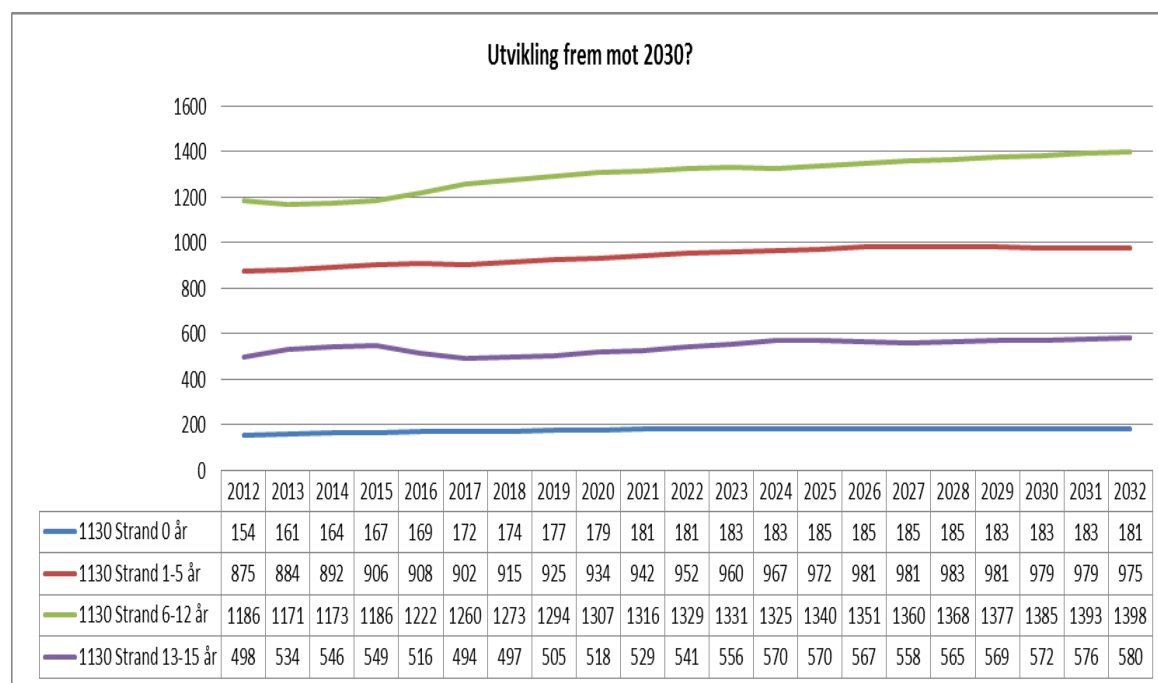

Tiltak for barn i opprinnelig familie er *økonomisk* sett en billigere løsning enn å flytte barn ut av sin opprinnelige familie.

Dette ser vi av forholdet mellom blå og røde søyler, hvor et barn i snitt i opprinnelig familie (blå søyle) koster kr 19 367 kr, som er lavest i utvalget, mens et barn utenfor opprinnelig familie (rød søyle) koster kr 371 095, som er høyest i utvalget.

9 Grunnskole

9.1 Befolkningsprognose for unge frem til 2030

I henhold til SSBs befolkningsprognose alternativ MMMM (middels nasjonal vekst) fra 2012, vil antall nyfødte ligge forholdsvis flatt i årene som kommer.

- ✘ For barnegruppa 1 – 5 år forventes en svak vekst første halvdel av perioden for så å flate ut mot slutten av perioden
- ✘ For barnegruppa 6 – 12 år forventes en svak men forholdsvis jevn vekst gjennom hele perioden
- ✘ For ungdomsgruppa 13 – 15 år forventes først en vekst, så en noe fallende tendens, for igjen å vokse svakt utover i gjennom perioden.

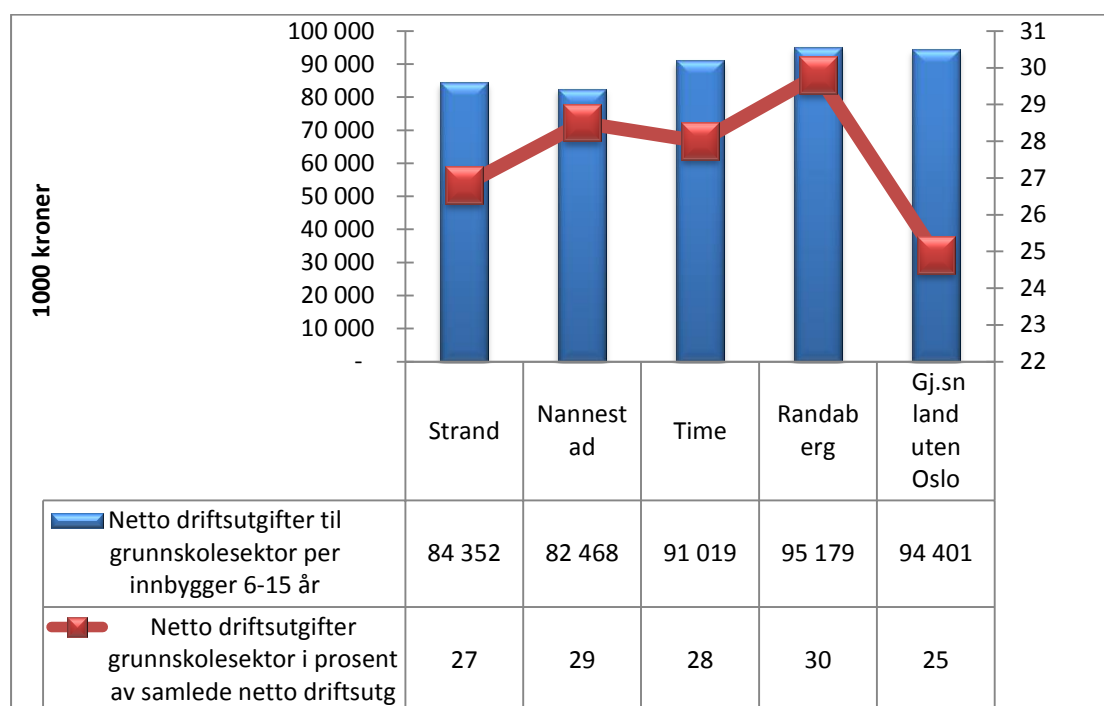
Strand opplevde en 3 prosents økning i befolkningsstørrelsen i 2012, og at påbegynt tunnelforbindelse med nord-Jæren ventes å gi ytterligere vekst fremover. Hvorvidt dette vil påvirke tjenestens profil vil avhenge av hvor store grupper skolene opererer med, og hvor fleksibelt barnehagetilbudet kan tilpasses endringer i etterspørselen.

9.2 Grunnskoleopplæring

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 202 Grunnskole
- 213 Voksenopplæring
- 222 Skolelokaler
- 223 Skoleskyss

Vi vil starte med å se på netto driftsutgifter pr innbygger 6 – 15 år illustrert ved de blå søylene, og hvor stor andel av netto driftsutgifter til grunnskolesektor (funksjonene 202, 222 og 223) utgjør av kommunes samlede netto driftsutgifter, illustrert av den røde linja:

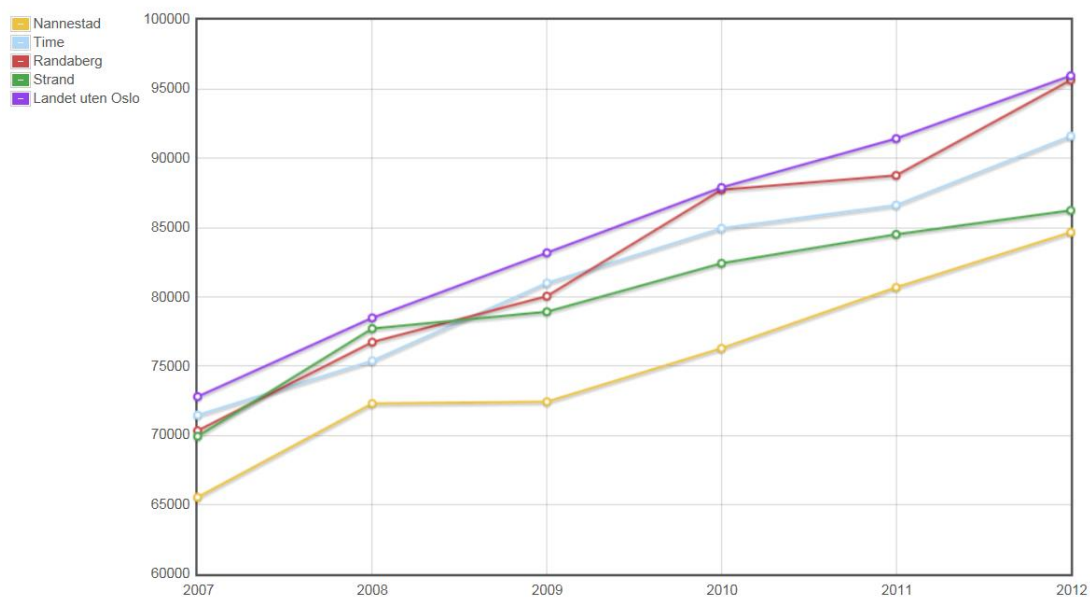

Her ser vi at for netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa (ekskl SFO) ligger Strand nest lavest i utvalget på kr 84 352. Randaberg ligger høyest av kommunene på kr 95 179, mens Nannestad ligger lavest i utvalget på kr 82 468 pr innbygger 6 – 15 år.

Ser vi på hva denne sektorens budsjett utgjør av kommunens totalbudsjett ligger dette nest lavest i utvalget på 27 %. Landsgjennomsnittet ligger lavest, mens Randaberg ligger høyest med en andel på 30 % av totalbudsjettet.

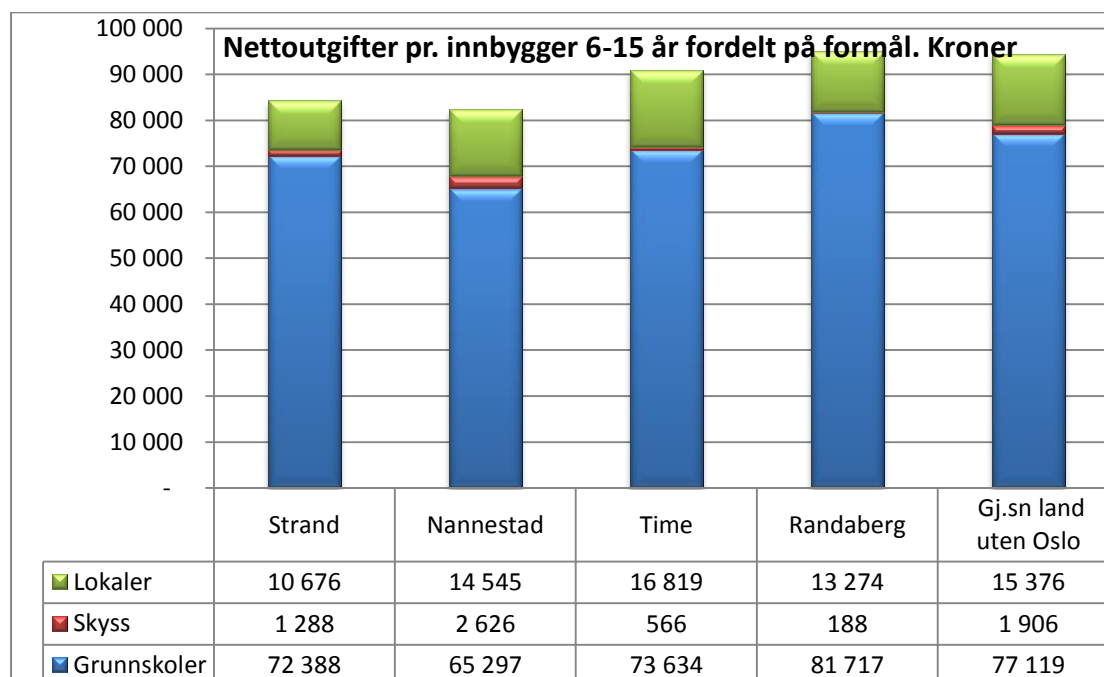
Tar vi så for oss utvikling for tjenesten over tid, får vi følgende bilde:

Tidsserie for Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 214, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år, konsern

Her ser vi at netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa har økt forholdsvis jevnt gjennom perioden som helhet, om noe brattere første året i perioden. Strand har gjennom hele perioden ligget under landsgjennomsnittet.

I diagrammet nedenfor er nettoutgiftene pr innbygger 6 – 15 år tatt med for de ulike funksjonene:

Strand kommune ligger altså samlet sett midt i utvalget mht nettoutgifter pr innbygger i aldersgruppe 6 – 15 år i sammenligningsgruppa.

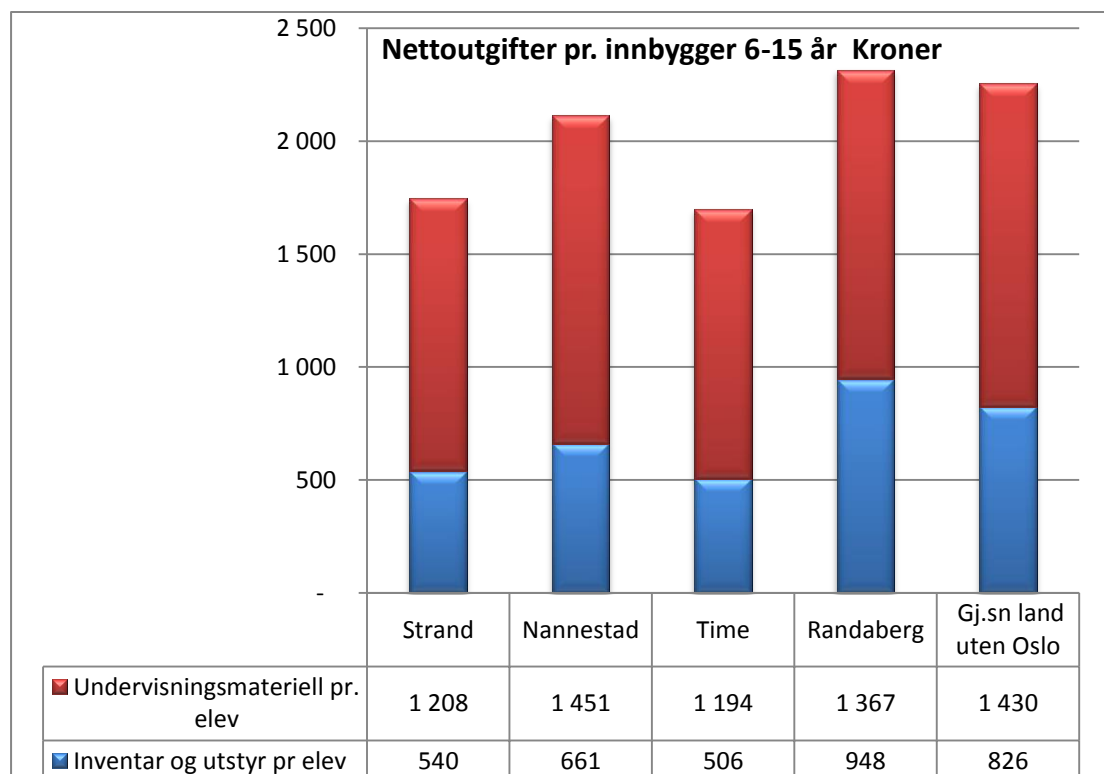
Ser vi så på de enkelte områdene for seg, ligger Strand da an som følger:

- ✘ For grunnskole: Nest lavest i utvalget
- ✘ For lokaler: Lavest i utvalget
- ✘ For skyss: Midt i utvalget

Nettoutgiften til grunnskole vil normalt være avhengig av følgende elementer:

- ✘ Gruppestørrelse / antall elever i gruppene, lærertetthet pr elev
- ✘ Skolestruktur/antall skoler/gjennomsnittlig skolestørrelse
- ✘ Lærernes ansiennitet, dvs lønnsnivå og utdanningsnivå
- ✘ Forbruksmateriell og inventar / utstyr

Omfanget på sistnevnte - utgifter til forbruksmateriell og inventar/utstyr varierer til dels betydelig mellom kommunene men er den minste av kostnadsdriverne angitt over. For vårt utvalg er bildet som følger:

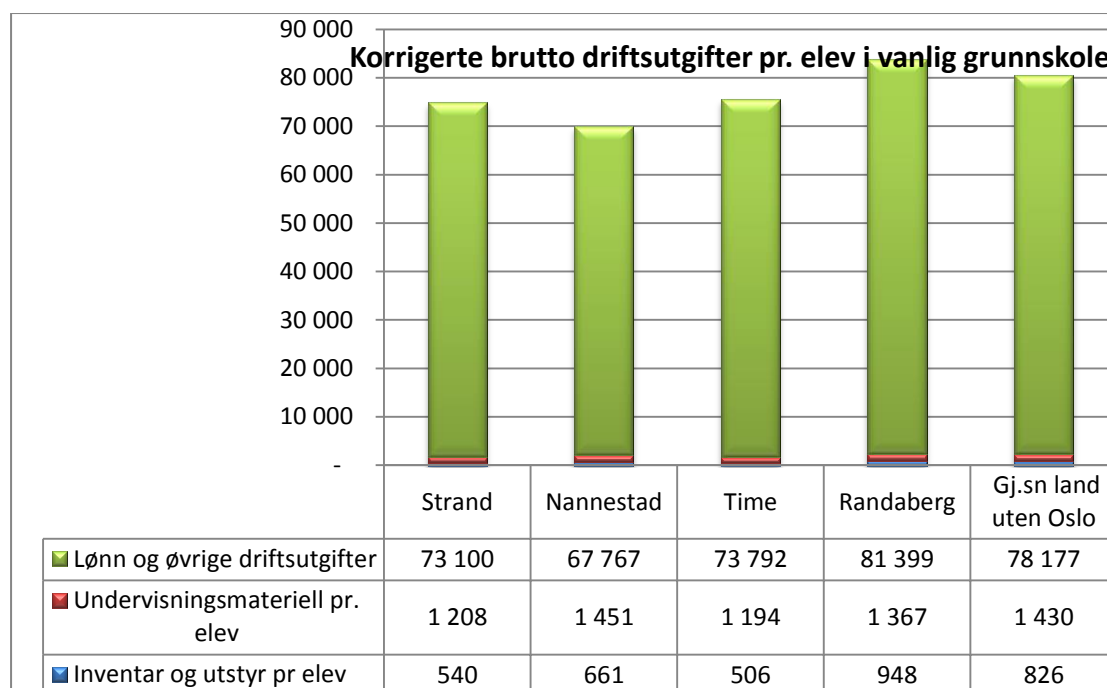

Her ser vi at Strand ligger nest lavest i utvalget mht utgifter pr elev til undervisningsmaterieell på kr 1 208 pr elev. Mens landsgjennomsnittet ligger midt i utvalget med kr 1 430, og Time lavest med kr 1 194. Til inventar og utstyr ligger Strand nest lavest i gruppa med kr 540 pr elev, mens landsgjennomsnittet her ligger på kr 826 som er nest høyest. Time ligger lavest i utvalget med kr 506. Høyest ligger Randaberg med kr 948.

Omfanget på innkjøp av inventar og utstyr ligger på et minimum i følge kommunen. De aller fleste skolene har gammelt utstyr i klasserommene, og man skulle gjerne hatt flere pcer og annet digitalt utstyr til bruk i undervisningen. Men man har oppdaterte lærebøker.

9.3 Produktivitet i sektoren

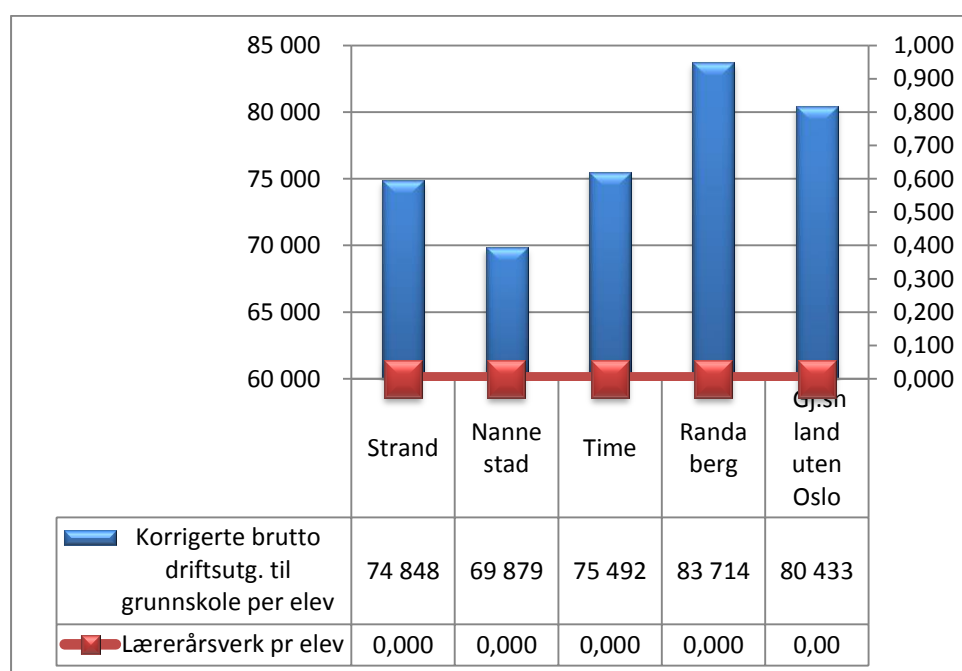
Produktivitet (eller enhetskostnaden) måles i KOSTRA med korrigerede brutto driftsutgiftene pr elev i vanlig grunnskole. For våre kommuner får vi følgende bilde:

Driftsutgiftene til grunnskole fordeles i KOSTRA på områdene "lønn og øvrige driftsutgifter", "undervisningsmaterieell" og "inventar og utstyr". Som vi ser er det til dels store forskjeller mellom kommunene. Strand ligger samlet sett nest lavest, og

dermed med nest best produktivitet av kommunene. Ser vi isolert på utgiftene knyttet til lønn og øvrige driftsutgifter pr elev, som klart utgjør den største andelen av utgiftene, ligger Strand nest lavest i utvalget på kr 73 100. Her er forskjellen ned til Nannestad som ligger lavest på kr 5 000 pr elev.

Over 90 % av kostnaden i grunnskolen går til lønn. Størrelsen på kostnadene i skole knyttes i stor grad til lønn (lærere har et lønssystem som gir høy uttelling til lærere med høy ansiennitet og høy utdanning) eller lærertetthet. Eller en kombinasjon av disse. Ser vi på sammenhengen mellom produktivitet (funksjon 202 og 2014) og årsverk får vi følgende:

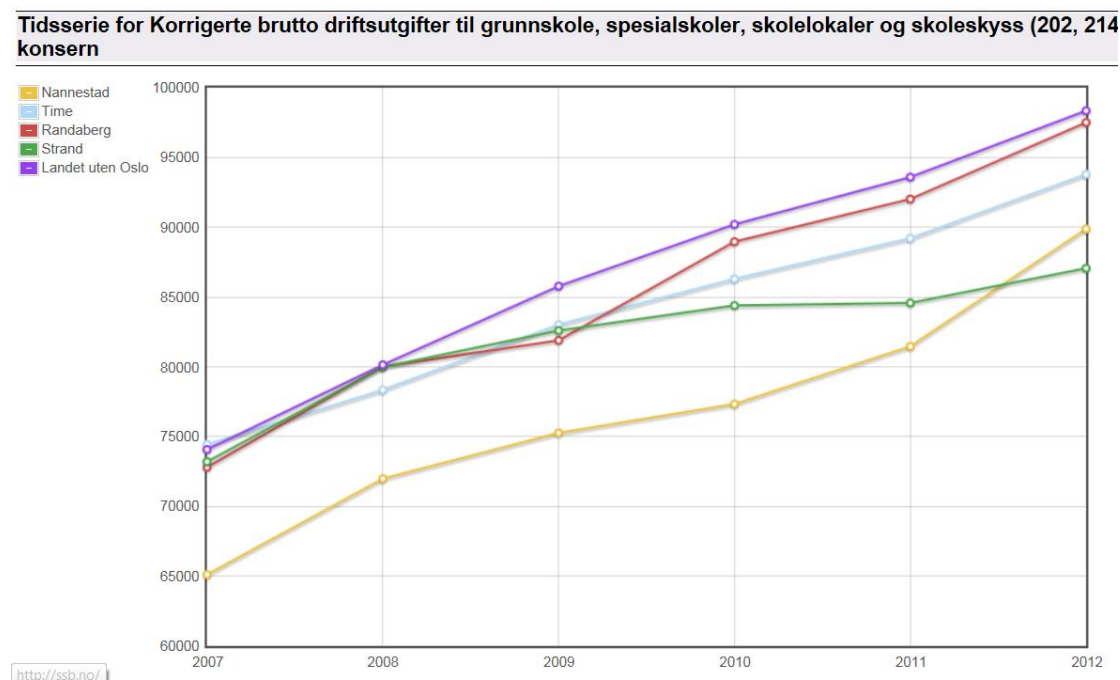

I marspubliseringen av KOSTRA mangler dessverre årsverkstallene for alle områder. Disse offentliggjøres første i juni. For som nevnt over anslår vil lønn og sosiale utgifter til å utgjøre om lag 90 % av skolenes budsjett, og når vi sammenstiller utgiftene for produktivitet og lærer årsverk som angitt over, ville vi kunne sett at den røde linje i all hovedsak følger profilen til de blå søylene – altså at det er en tydelig sammenheng her.

Strand ligger nest lavest (med nest høyest produktivitet) på korrigerte brutto driftsutgifter på kr 74 848. Randaberg ligger med dårligst produktivitet av kommunene på kr 83 714. Mens landsgjennomsnittet ligger med nest lavest produktivitet på kr 80 433.

Aktuelle faktorer som kan være med på å belyse forskjeller mellom utgiftsnivåene i kommunene er årsverk lærere og assistenter, lønnsnivå, utdanningsnivå og alderssammensetning.

Ser vi på utviklingen over tid for skolesektorens samlede produktivitet får vi følgende:

Her ser vi at produktiviteten har vært fallende gjennom perioden, og at Strand jevnt over har hatt bedre produktivitet enn landsgjennomsnittet. Kurven til Strand har imidlertid flatet ut de siste årene når vi ser sektoren som helhet, og ligger nå med best produktivitet.

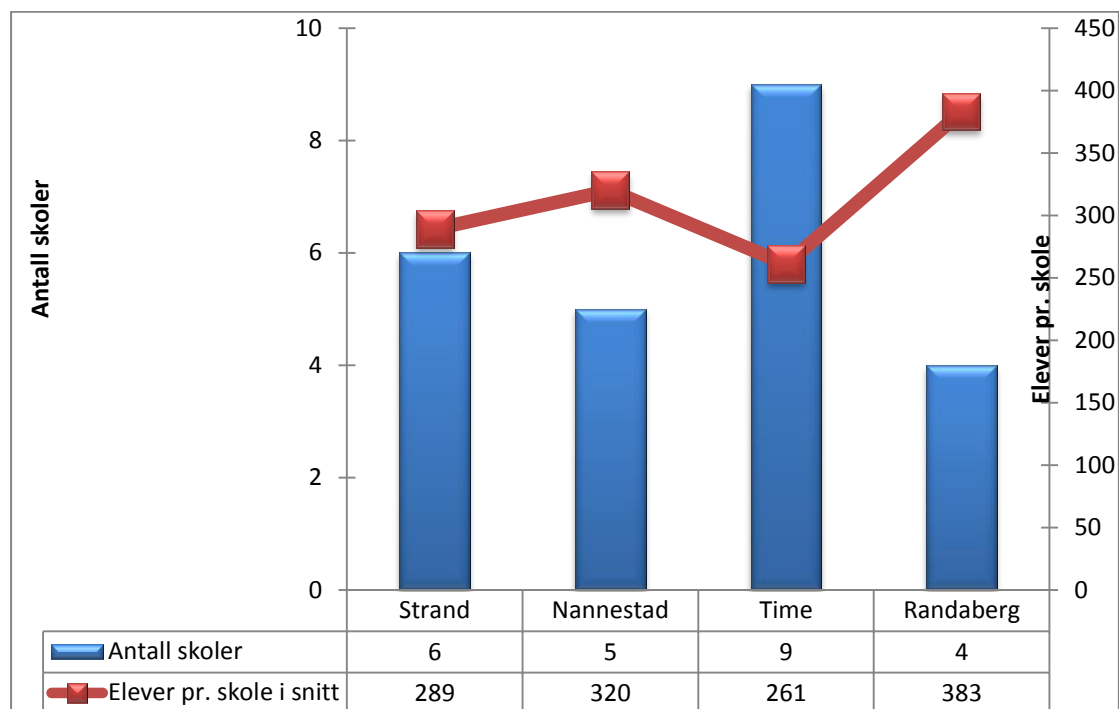
I det videre vil vi derfor se på de strukturelle forholdene.

9.4 Skolestruktur og bemanning

Som nevnt over påvirker kommunens skolestruktur og gruppestørrelser utgiftsnivået. Og normalt er det en nær sammenheng mellom ressursinnsats pr elev og antall elever pr skole. Erfaringsmessig vil få elever pr skole gjøre det vanskelig å få et rasjonelt elevtall pr årstrinn / gruppe. Våre erfaringer fra tidligere evalueringer viser derfor at små skoler i all hovedtrekk er dyrere å drive enn store skoler, nettopp som

følge av begrensningen i å kunne få til rasjonelle / kostnadseffektive inndelinger av elevene i undervisningsgrupper og slik en optimal bruk av lærerressursene i et økonomisk perspektiv.

Vi starter med å se på skolestrukturen som er en av de betydelige kostnadsdriverne:

Strand har i følge tallene som fremgår av KOSTRA 6 skoler med et gjennomsnitt på 289 elever pr skole. Dette er nest høyeste antall skoler i utvalget, hvor Time har 9 skoler som er flest, og Randaberg lavest med 4 skoler. Antall skoler er i utgangspunktet en sterkt kostnadsdrivende faktor.

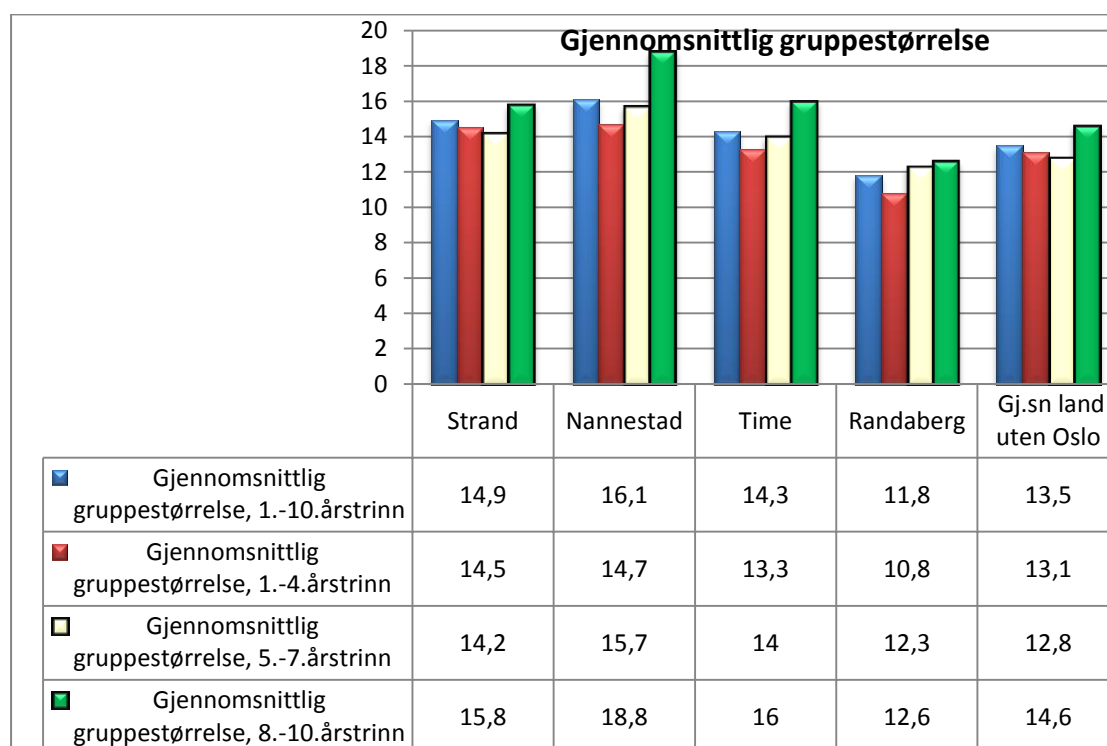
Kommunen har 4 barneskoler og 2 ungdomsskoler:

- Nordre Strand oppvekstsenter. Ved senteret er det barnehage, skole for elever i 1.-7. klasse. Samt skolefritidsordning.
- Tau skole er en 1. - 7. skole. Skolen har skolefritidsordning.
- Resahaugen skole har elever på 1. - 4. trinn. Det er skolefritidsordning på Resahaugen skole.
- Fjelltun skole er for elever i 5. - 7. klasse.
- Jørpeland ungdomsskole. 8. - 10. klasse
- Tau ungdomsskole. 8.-10. klasse.

Nordre Strand oppvekstsenter er den eneste fådelte skolen som er igjen og er også den eneste skolen hvor romkapasiteten ikke er sprengt i forhold til antall elever / klasser. Resahaugen ligger i de nyeste av skolenes lokaler bygget i 1997. Øvrige skolebygninger er betydelig eldre og noen har til dels store utfordringer knyttet til bygningsmessig karakter.

Fra og med 2003 rapporterer ikke KOSTRA på klassestørrelse, men på gruppestørrelser. KS-Konsulent vil understreke at tallene for gruppestørrelser i KOSTRA er beregnede gjennomsnittsverdier. Gruppestørrelser i KOSTRA gir ikke et riktig bilde av de virkelige gruppestørrelsene i elevenes opplæringsituasjon. Tallene for gruppestørrelser i KOSTRA er et uttrykk for gjennomsnittlig voksentetthet, og kun egnet til å sammenligne kommuner imellom eller å synliggjøre endringer i voksentetthet over tid i en og samme kommune.

Indikatoren nedenfor viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer (eks elevtimer på barnetrinn / lærertimer minus morsmål på barnetrinn, også kalt gruppestørrelse 1), og gir derfor et bilde på voksentettheten i skolen:

For barne- og ungdomstrinnet samlet viser denne indikatoren at Strand har et gjennomsnitt på 14,9 elever pr gruppe. Dette er nest høyest i utvalget. Nannestad ligger høyest i utvalget har 16,1 elever i snitt pr gruppe og Randaberg som ligger lavest har 11,8 elever pr gruppe.

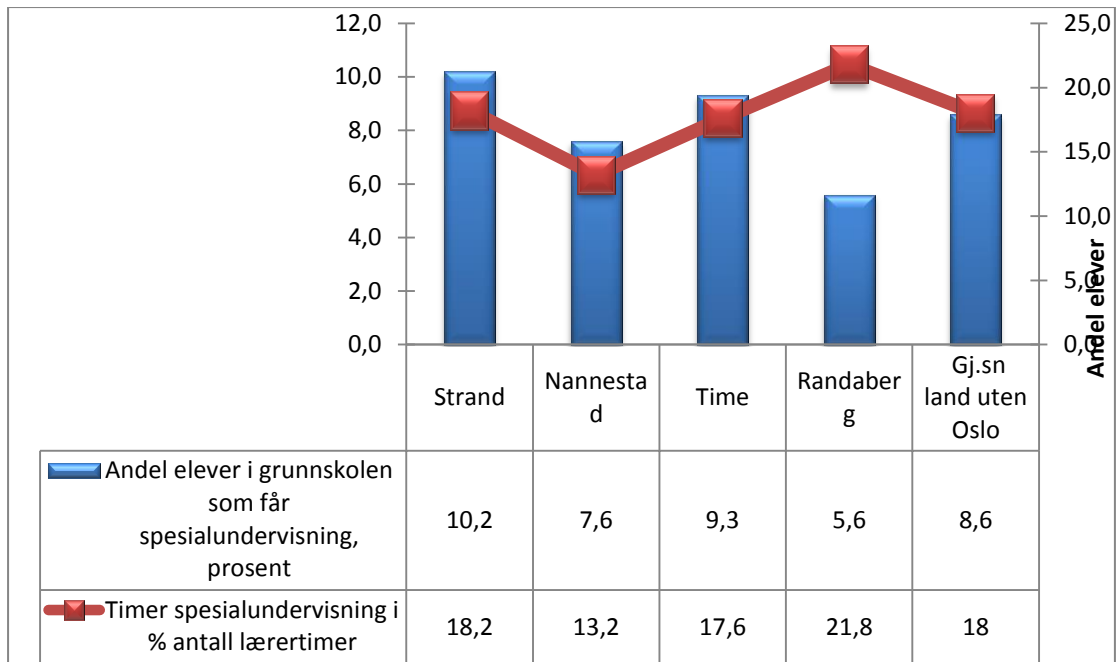
Går vi til de ulike alderstrinnene ligger Strand nest høyest i utvalget mht gruppestørrelser for 1. – 4. trinn på 14,5 elever pr gruppe, hvor landsgjennomsnittet ligger nest lavest på 13,1, og Nannestad høyest på 14,7 elever i snitt pr gruppe. For 5. – 7. trinn ligger Strand med de nest største gruppene på 14,2 i snitt, mens Nannestad har de største gruppene på 15,7 elever i snitt. Ser vi på gruppene i 8. – 10. trinn ligger Strand midt i utvalget mht gruppestørrelse. Kommunen har i snitt 15,8 elever pr gruppe, mens Nannestad også her ligger høyest med 18,8 elever pr gruppe.

Ved ungdomsskolen i Strand har man også en egen ATO-klasse med 7 voksne på 11 elever. Dette gjør at gruppestørrelsen i ungdomsskolen for de øvrige klassene nok har en betydelig lavere andel voksne enn hva bildet her viser. En skole har i tillegg elever med nynorsk og bokmål som hovedmål, noe som også påvirker gruppestørrelsen.

9.5 Spesialundervisning

Omfanget av spesialundervisning er en kostnadsdriver i skolesammenheng, spesielt i de tilfeller hvor man benytter stor grad av 1:1-relasjon i tilretteleggingen av spesialundervisningen. De mest relevante indikatorene på dette feltet er andelen barn som mottar spesialundervisning, timer spesialundervisning i % av antall lærertimer, og antall årstimer spesialundervisning pr elev som får spesialundervisning.

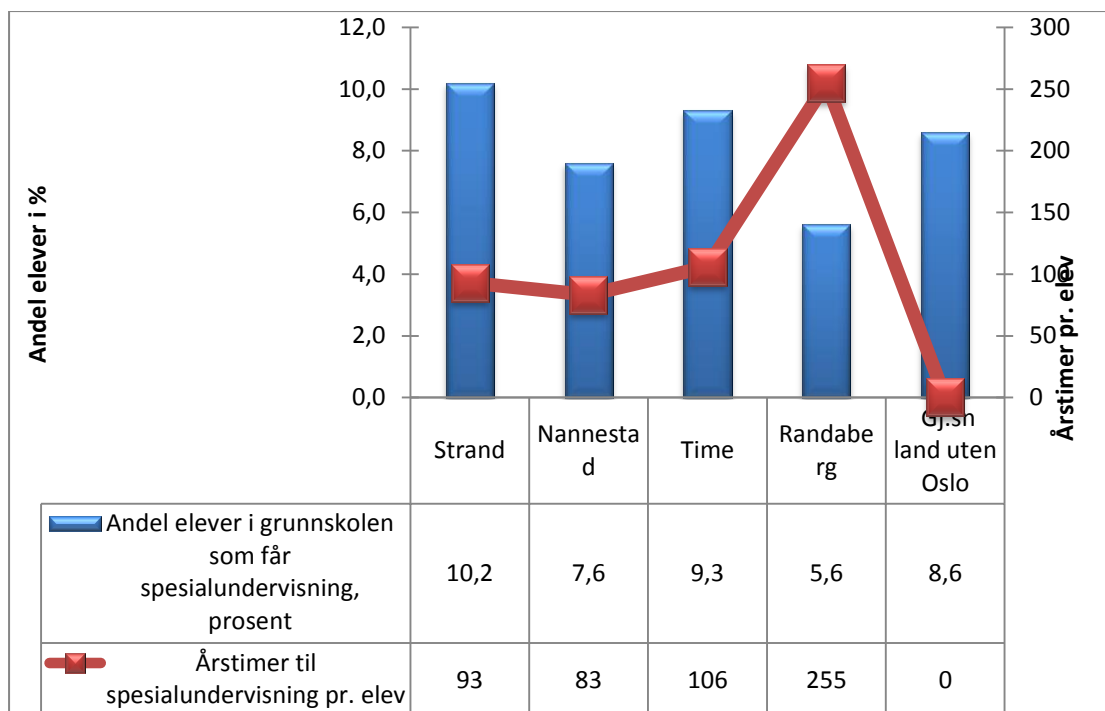
I diagrammet nedenfor er andelen elever med spesialundervisning illustrert med søylene (med skala til venstre), mens timer spesialundervisning i % av antall lærertimer er illustrert av den røde linjen (med skala til høyre).

Andel elever som får spesialundervisning i Strand utgjør 10,2 %. Dette er høyest i utvalget. Time ligger nest høyest i utvalget hvor 9,3 % av elevene får spesialundervisning, mens Randaberg ligger lavest på 5,6 % av elevene som mottar spesialundervisning.

For andel lærertimer som går med til spesialundervisning utgjør dette 18,2 % i Strand, som ligger nest høyest i utvalget. Time og landsgjennomsnittet ligger på tilsvarende nivå. Nannestad som ligger lavest bruker en andel på 13,2 % av alle lærertimene.

Hvordan er så profilen på spesialundervisningen?

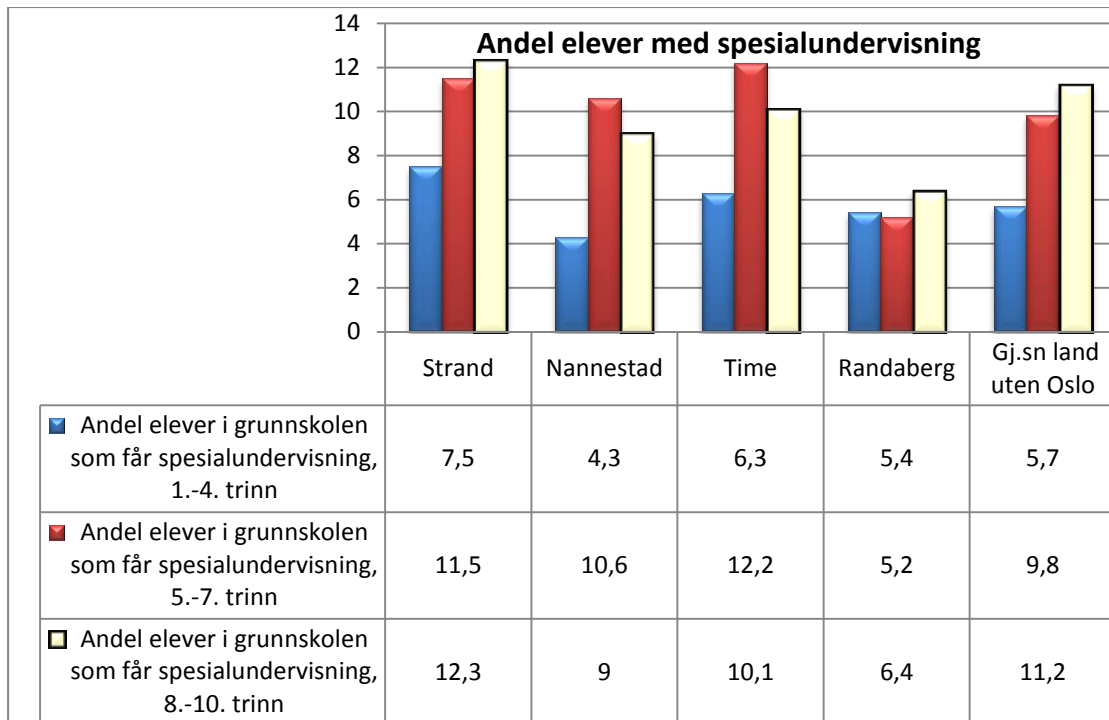

Her ser vi at elevene som mottar spesialundervisning i Strand får i gjennomsnitt 93 timer hver, som er nest lavest i utvalget. Randaberg ligger høyest med 255 timer pr elev, mens Nannestad ligger lavest med 83 timer pr elev. Vi mangler her tall for gjennomsnittet.

Ser vi på forholdet mellom Strand og Randaberg kan det se ut som om at kommunene har noe ulik tilpasning av spesialundervisningen. I Strand får mange elever et noe mer begrenset opplegg hver, mens i Randaberg får en lavere andel elever et mer omfattende omfang på spesialundervisningen. Det kan derfor se ut som om terskelen er høyest i Randaberg, og når et barn først får innvilget spesialundervisning får de et omfattende opplegg. Kommunen opplever imidlertid selv at man har mange barn som får tilrådning om et omfattende timeantall. Skolene organiserer imidlertid dette i liten grad som 1:1 relasjon, men heller i grupper.

Antall årstimer og lærertimer er her hentet fra GSI rapporteringen.

Ser vi så på fordelingen mellom trinnene:

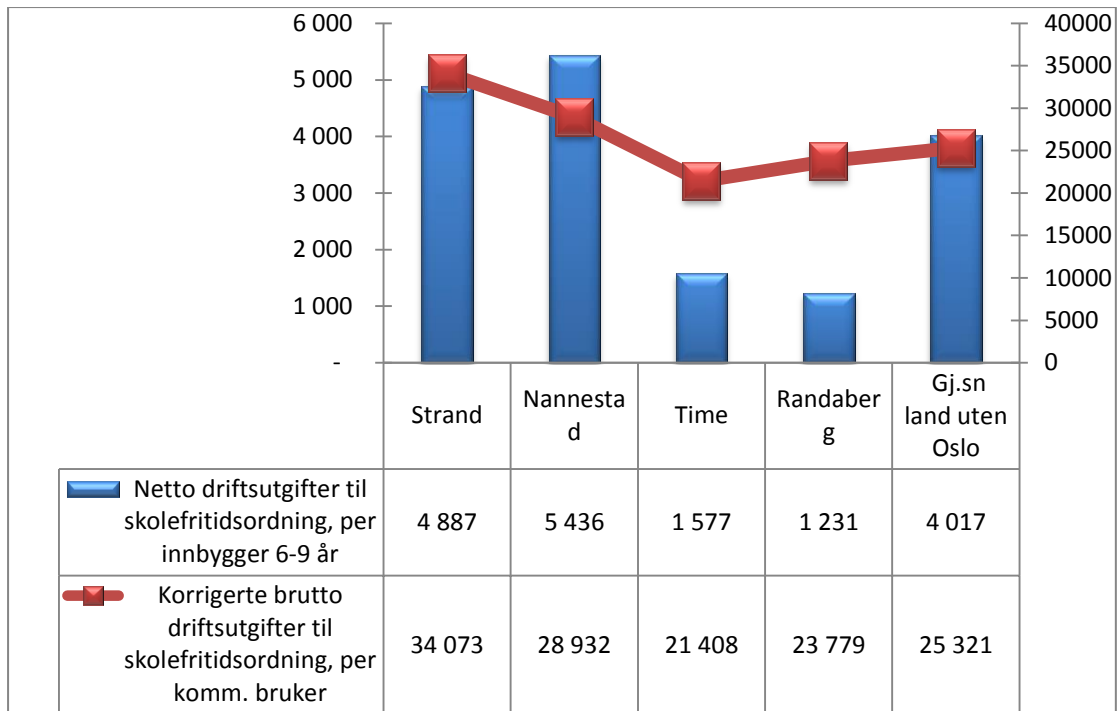

Vi ser at andelen elever som mottar spesialundervisning i småskolen utgjør 7,5 % i Strand, som ligger høyest i utvalget, hvor Nannestad ligger lavest på 4,3 %. For mellomtrinnet ligger Strand nest høyest med en andel spesialundervisning på 11,5 % og på ungdomstrinnet ligger Strand høyest i utvalget med en andel på 12,3 %.

Kommunen jobber nå både internt mellom skolene, og i samarbeid med PPT og sammen med barnehagene for å endre profilen og måten man organiserer spesialundervisningen på. Man ønsker å snu trenden fra å ha en relativt høy andel barn med spesialundervisning til heller å tilrettelegge undervisningen i de ordinære klassene eller i grupper. Skolen og barnehagene bygger nå i fellesskap kompetanse blant ansatte på atferdsproblematikk.

9.6 Skolefritidsordning - SFO

Også her kan vi starte med å se så på netto driftsutgifter til SFO pr innbygger 6 – 9 år, illustrert med søylene, og på korrigerede brutto driftsutgifter til SFO pr bruker, illustrert av linja, får vi følgende bilde:

I Strand kommune har man ei netto utgift på kr 4 887 pr innbygger i aldersgruppa 6-9 år på SFO. Dette er nest høyest i utvalget. Her ligger Time lavest med kr 1 577, mens landsgjennomsnittet ligger midt i utvalget med ei netto utgift på kr 4 017.

Netto driftsutgifter pr innbygger 6 – 9 år vil normalt variere med følgende:

- × Andel barn som deltar, dvs volum
- × Oppholdstid pr uke
- × Bemanningstetthet (barn pr voksen)
- × Prisen foreldrene betaler
- × Antall skoler med SFO
- × Åpningstid ut over skoleruta

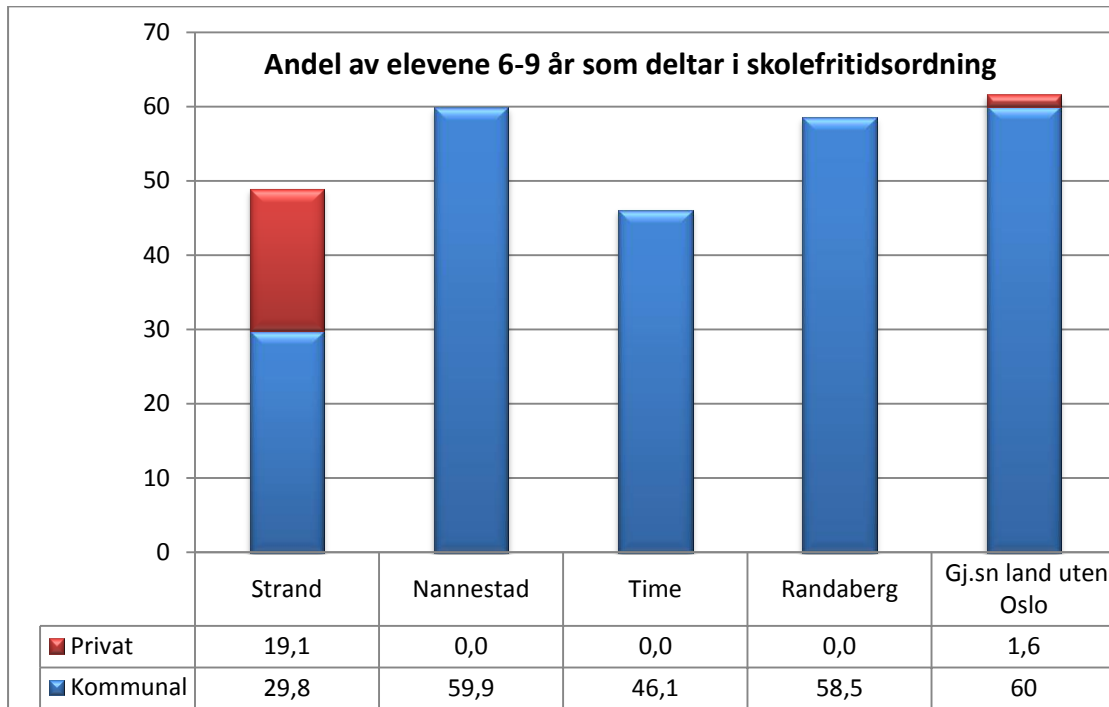
Ser vi på produktiviteten (korrigerte brutto driftsutgifter pr bruker) ligger Strand høyest i utvalget på kr 34 073 og dermed med lavest produktivitet. Time ligger lavest og dermed med best produktivitet på kr 21 408, men landsgjennomsnittet ligger på kr 25 321 som er midt i utvalget.

Produktiviteten / ressursbruk pr kommunal bruker målt som korrigerte brutto driftsutgifter vil normal variere med:

- × Bemanningstetthet pr barn
- × Oppholdstid i gjennomsnitt pr barn

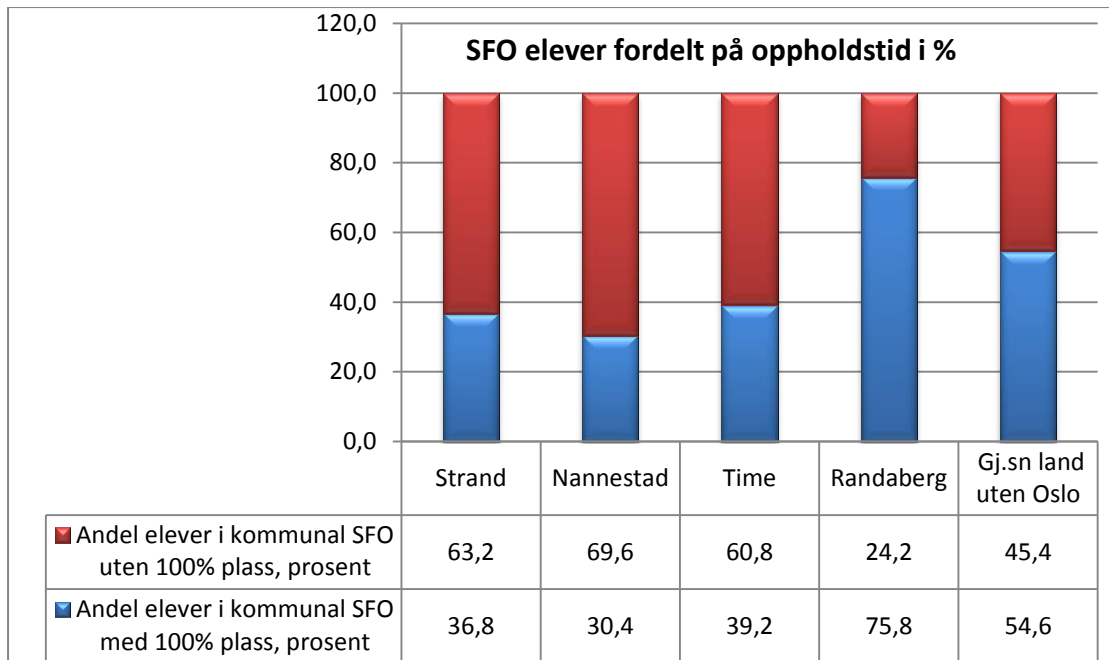
× Struktur, dvs antall steder som tilbyr SFO

Diagrammet nedenfor viser at 30 % av 6 – 9 åringene i Strand går i kommunal SFO og 19 % i et privat tilbud. Dette ligger nest lavest i utvalget, mens Nannestad ligger nest høyest med andel på 60 %. Landsgjennomsnittet ligger høyest med en andel på 62 % inkl privat SFO.

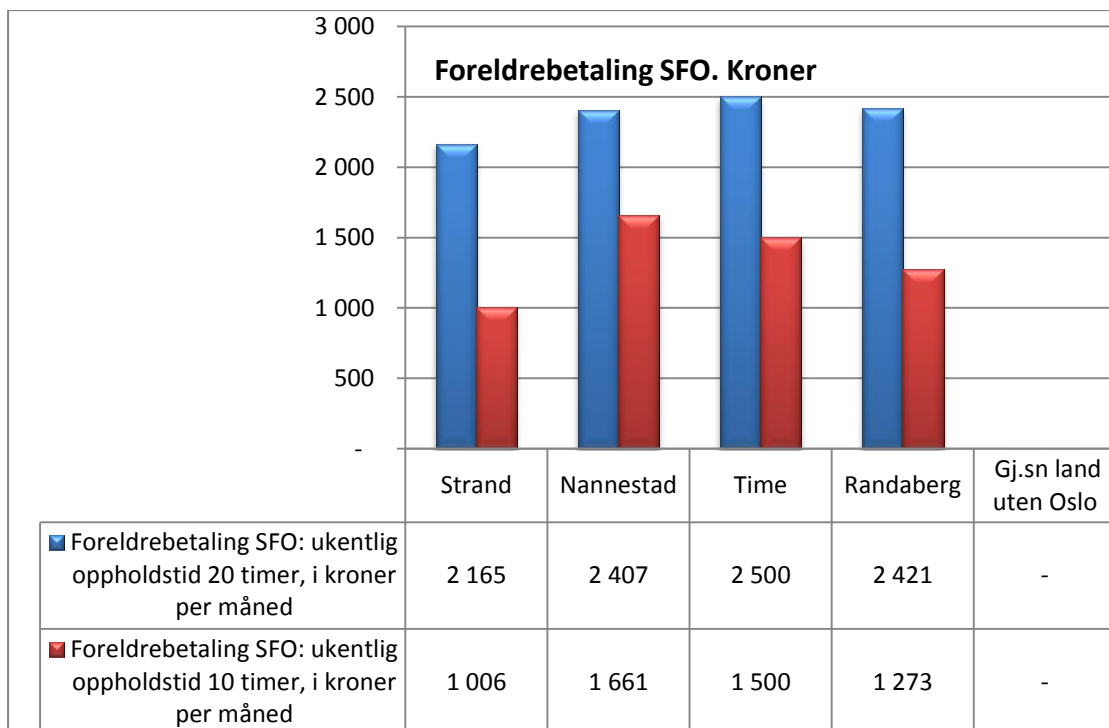
I tillegg til at alle de kommunale skolene har SFO fins det et privat alternativ.

Dersom vi ser på oppholdstiden får vi følgende:

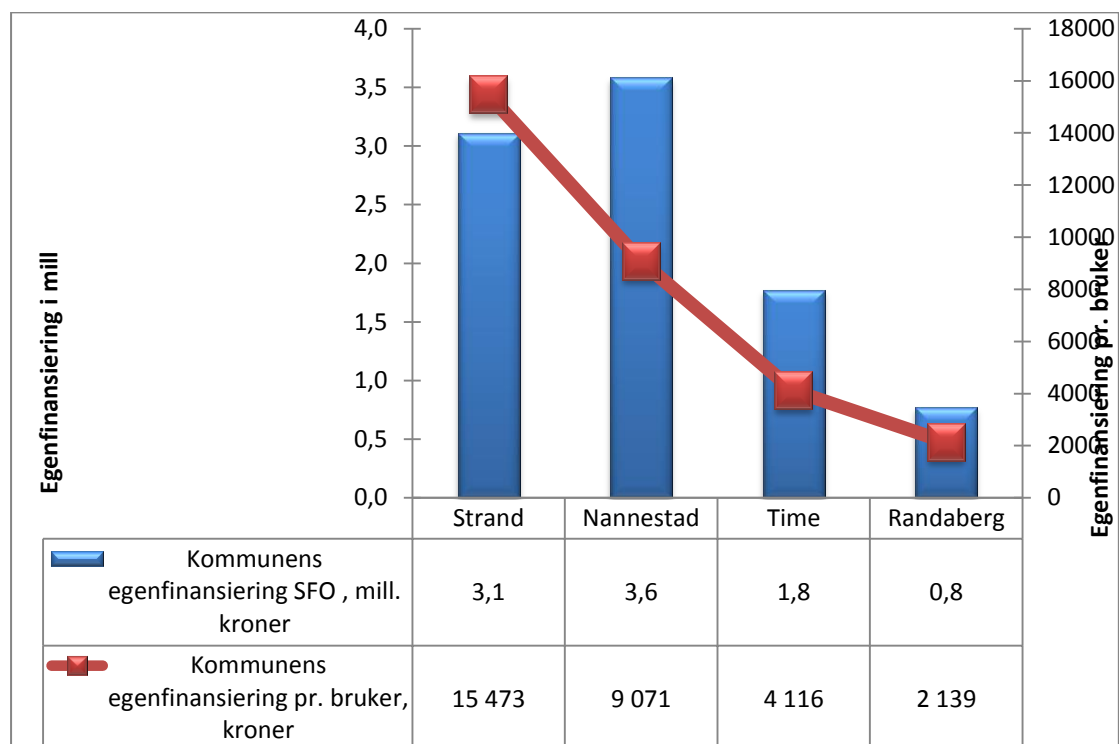
Her ser vi at fordelingen mellom full og deltids plass varierer noe mellom kommunene. I Strand kommune har 63 % av barna deltids plass. Dette er nest høyest i utvalget hvor Nannestad har høyest andel deltids plass og landsgjennomsnittet har nest lavest andel deltids plass. Andel barn med full plass i SFO utgjør dermed 37 % i Strand.

Hvordan ser så finansieringsbildet ut:

Når vi så ser på foreldrebetalingen pr måned for SFO ligger Strand lavest for de med oppholdstid lik 10 timer pr måned med kr 1 006. Nest lavest ligger Randaberg med kr 1 273, mens Nannestad ligger høyest med kr 1 661. Ser vi på månedssatsen for ukentlig oppholdstid tilsvarende 20 timer ligger Strand lavest med kr 2 165 og Time høyest med kr 2 500.

Ser vi så på kommunens egenfinansiering av SFO, er den som følger:

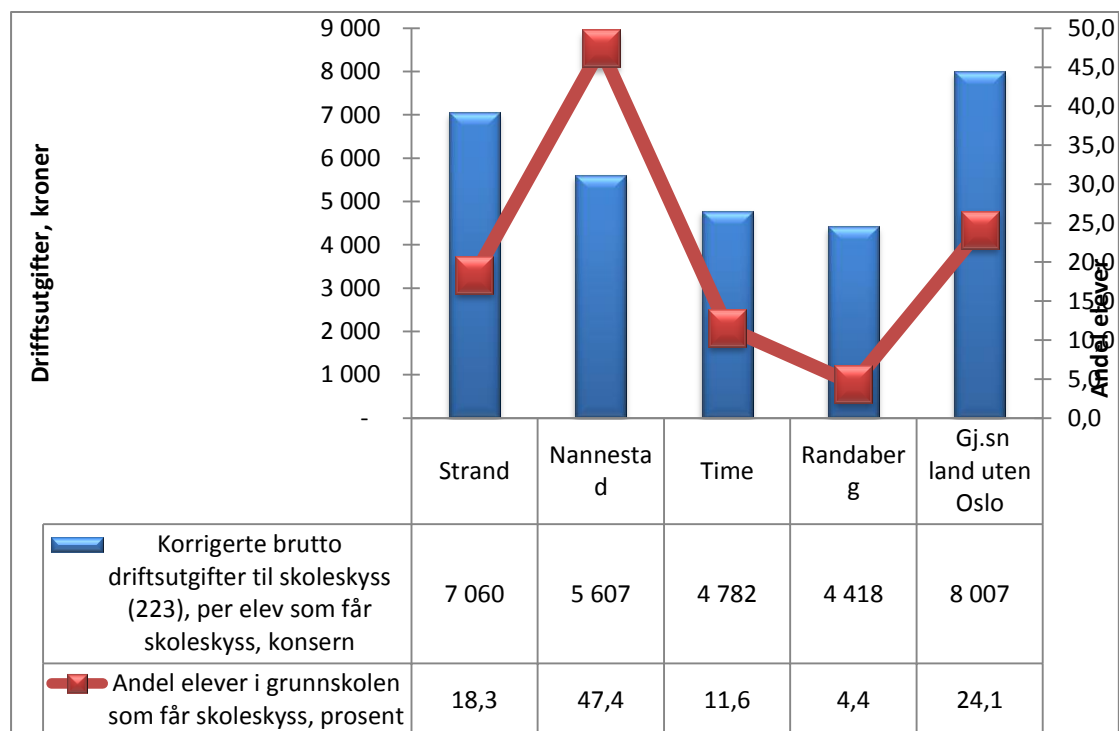

Strand kommunes andel egenfinansiering av SFO ligger nest høyest i utvalget på kr 3,1 mill. Nannestad har høyest egenfinansiering på kr 3,6 mill. Med ei utgift på kr 15 473 ligger Strand høyest mht andel netto utgift pr bruker. Randaberg ligger lavest i utvalget med kr 2 139 pr bruker. Her har vi ikke tall for landsgjennomsnittet.

Det er mange kommuner i Norge som klarer å få dette til å gå rundt til selvkost. Kommunen har rabatterte ordninger for barn med spesielle behov. Og det er ikke noe politisk vedtak om selvkost. SFO-ene har forøvrigt åpent i ferier bortsett fra juli måned, noe som også er med på å drive kostnadene så lenge man ikke har selvkost.

9.7 Skoleskyss

Utgifter til skoleskyss påvirker også kommunens utgifter til grunnskolesektoren. Ser vi så på enhetskostnaden og hvor stor andel av elevene som mottar tilbud om skoleskyss får vi følgende bilde:

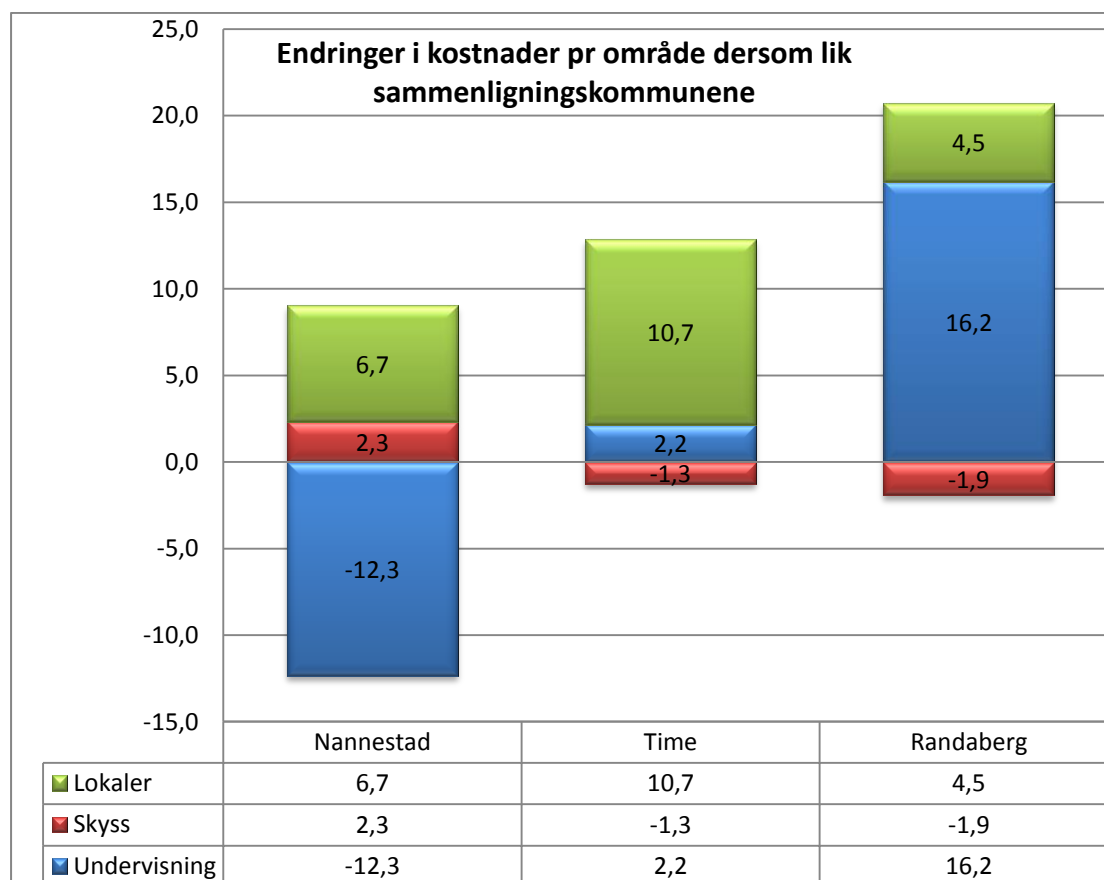
Driftsutgifter til skoleskyss pr elev illustreres av søylene, og andel elever som mottar skoleskyss illustreres av linja. Her ser vi at 18 % av elevene i Strand benytter seg av tilbudet om skoleskyss, som er midt i utvalget. Her ligger Nannestad høyest med 47 %, mens Randaberg ligger lavest med 4 %.

En god del elever har skolevei langs strekninger som er klassifisert som farlig skolevei og som dermed har fri skoleskyss ut over det fylkeskommunen dekker. I tillegg har to skoler skyssutgifter til skolesvømming.

9.8 Oppsummering

Hvis vi sammenstiller netto driftsutgifter til undervisning (herunder både spesialundervisning og inventar og utstyr), skyss og lokaler mellom de ulike

kommunene, og ser på hva det ville bety økonomisk for Strand om man la seg på tilsvarende nivå som de øvrige kommunene, får vi følgende:

Tabellen er korrigert for antall elever i Strand og viser følgende:

- ✘ Undervisning: Hvis man skulle ha samme utgiftsnivå som:
 - Nannestad måtte man redusere med kr 12,3 mill
 - Time måtte man øke med kr 2,2 mill
 - Randaberg måtte man øke med kr 16,2 mill
- ✘ Skyss: Hvis man skulle ha samme utgiftsnivå som:
 - Nannestad måtte man øke med kr 2,3 mill
 - Time måtte man redusere med kr 1,3 mill
 - Randaberg måtte man redusere med kr 1,9 mill
- ✘ Lokaler: Hvis man skulle ha samme utgiftsnivå som:
 - Nannestad måtte man øke med kr 6,7 mill
 - Time måtte man øke med kr 10,7 mill
 - Randaberg måtte man øke med kr 4,5 mill

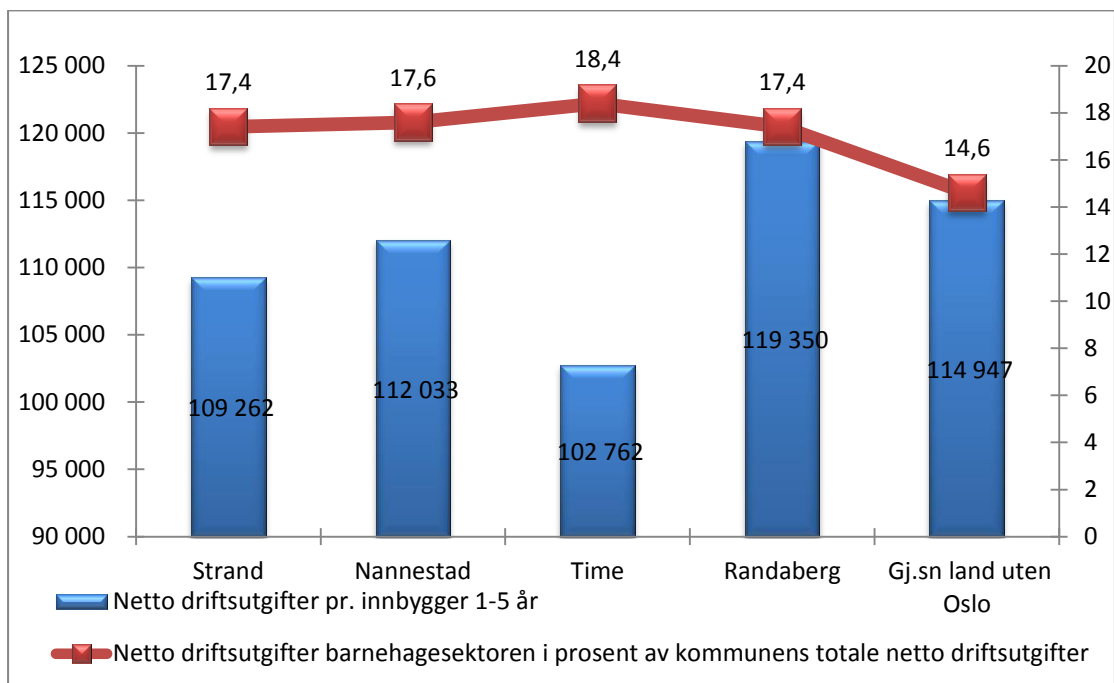
10 Barnehage

Ved gjennomgangen av barnehager er følgende funksjoner lagt til grunn:

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 201 Førskole
- 211 Styrket tilbud til førskolebarn
- 221 Førskolelokaler og skyss

Først ser vi på netto driftsutgifter pr innbygger 1 – 5 år illustrert ved de blå søylene, og hvor stor andel netto driftsutgifter til barnehagesektoren utgjør av kommunens samlede netto driftsutgifter, illustrert av den røde linja:

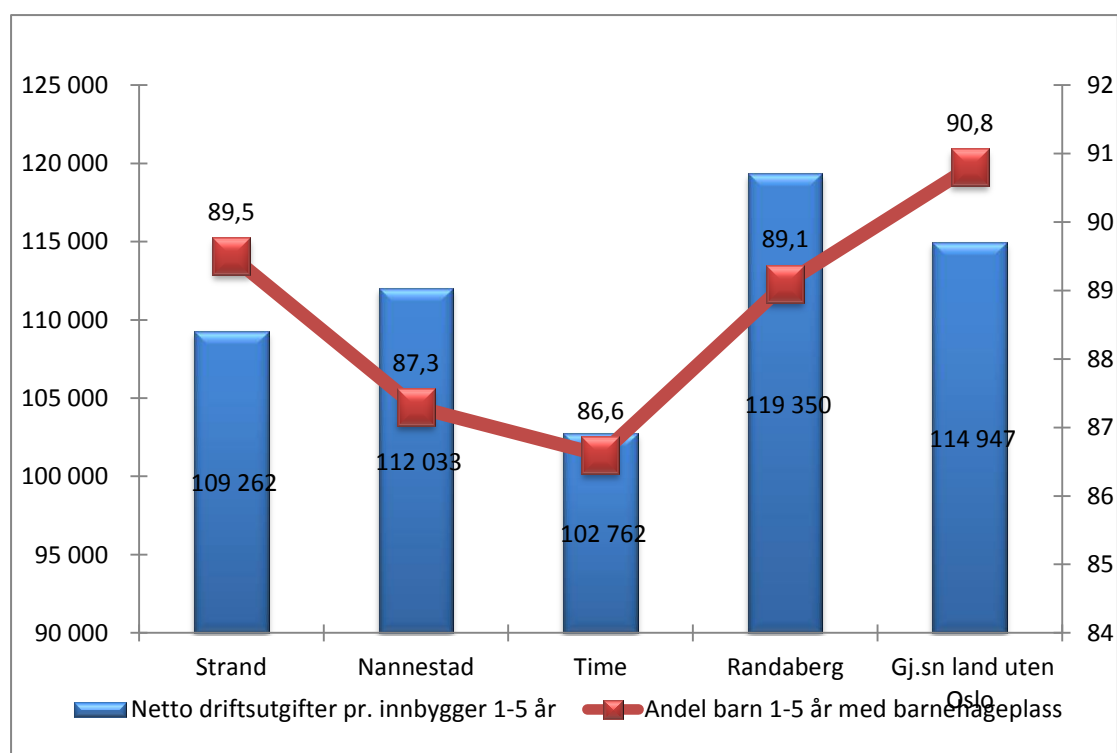
Av de blå søylene ser vi at Strand kommune ligger nest lavest i utvalget mht netto driftsutgifter til barnehage pr innbygger 1 – 5 år med kr 109 262, mens Time som ligger lavest i utvalget bruker kr 102 762. Randaberg ligger høyest i utvalget ved at det brukes kr 119 350 pr innbygger i målgruppa 1 – 5 år. Dersom Strand kommune skulle legge seg på samme nivå som Time ville dette bety en reduksjon på 5,8 mill kr. Ser vi på hvor stor andel barnehagebudsjettet utgjør av kommunenes totale nettobudsjett, henger ikke dette entydig samme med profilen til netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa. Med 17 % i Strand ligger man nest lavest i utvalget sammen med Randaberg mht til barnehagens andel av totalbudsjettet. Her ligger

landsgjennomsnittet med 14,6 % av totalkaka som er lavest, mens Time ligger høyest med en andel på 18 %.

Netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa er et resultat av en kombinasjon av følgende:

- * Dekningsgrader i ulike aldersgrupper, hvor høy dekningsgrad gir høye nettoutgifter under ellers like forhold
- * Bruttoutgiftene pr barn / årsverkstetthet korrigert for alder
- * Nivået på foreldrebetalingen opp til max-pris

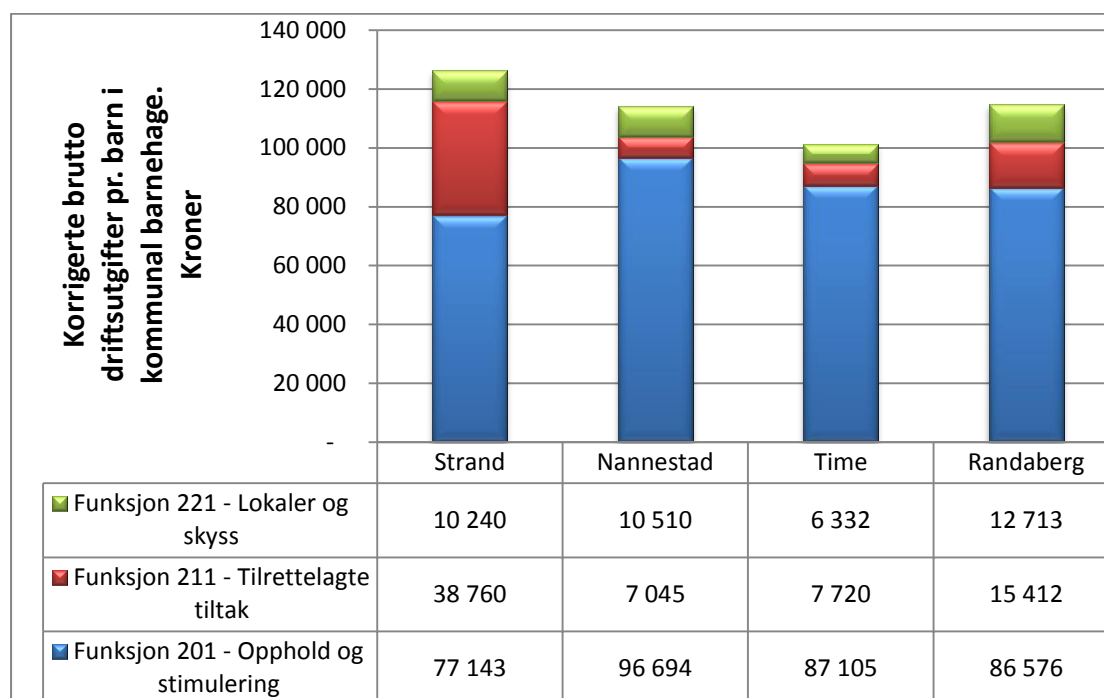
Ser vi så på sammenhengen for våre kommuner mellom prioritering og dekningsgrad, får vi følgende bilde:

Her ser vi at profilen på andel barn med barnehageplass, illustrert ved rød linje, i all hovedsak følger den profilen på netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa som vi vanligvis ser. Strand ligger med nest høyeste andel barn 1 – 5 år med barnehageplass på 89,5 %, men kommunen ligger nest lavest i gruppa mht netto driftsutgifter pr innbygger i gruppa. Landsgjennomsnittet ligger med høyeste andel barn med plass og nest høyest på utgiftssiden, men Time har lavest andel barn med plass og ligger lavest i utvalget mht netto driftsutgifter. Antall barn med tilbud blir

dermed i seg selv med på å drive kostandene oppover, slik at disse to grafene i all hovedsak følger hverandre.

Ser vi så på fordelingen av de korrigerte brutto driftsutgiftene pr funksjon korrigert for ulikhet i alder, får vi følgende oversikt:

Da ser vi at Strand ligger:

- × Lavest på opphold og stimulering
- × Høyest på tilrettelagte tiltak
- × Nest lavest på lokaler og skyss

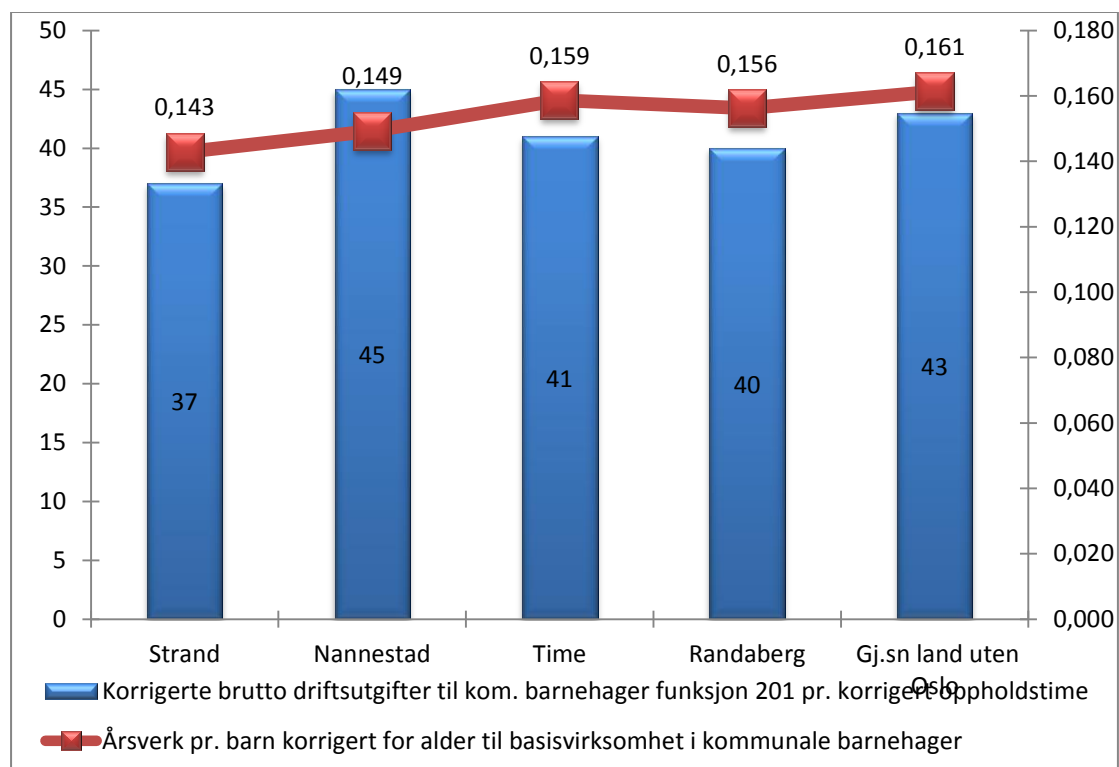
Mht funksjon 211 tilrettelagte tiltak - i følge kommunen inngår også andelen utbetalinger til private barnehager her, slik at tallet blir misvisende for kommunens del. Dette slår ekstra ut for Strand i og med at de har en så stor andel private barnehageplasser.

Kommunen har følgende barnehager:

- Nordre Strand oppvekstsenter, Eikehaugen barnehage
- Førland barnehage
- Jørpeland barnehage

Hvor Førland barnehage ligger i leide lokaler. Barnehagene har i gjennomsnitt åpent 10 timer og 15 min pr dag (for pendlere) som til sammen utgjør 51 timer pr uke, noe som er betydelig ut over vanlig åpningstid. I KOSTRA regnes 41 timer og mer som full plass.

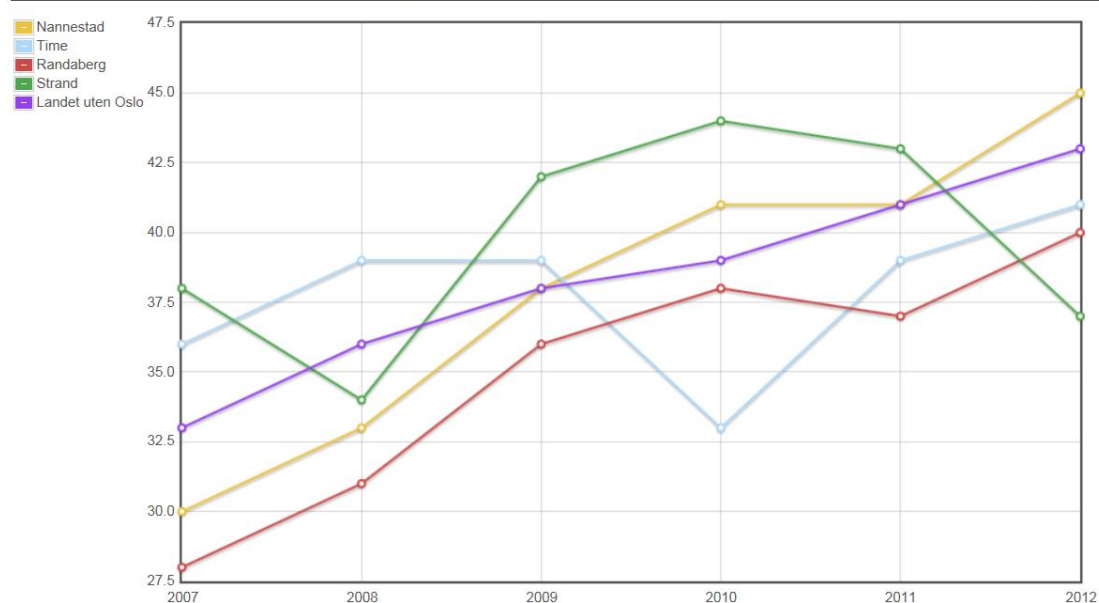
Ser vi så på sammenhengen mellom kommunens pris pr oppholdstime og årsverk pr barn får vi følgende bilde:

Ofte ser vi her at det er en forholdsvis klar sammenheng mellom korrigerte brutto driftsutgifter pr oppholdstime og årsverk pr barn. Strand ligger med 0,143 på bemanningsfaktoren som er lavest i utvalget, mens Nannestad ligger nest lavest på 0,149. Strand ligger lavest på korrigerte brutto driftsutgifter pr korrigert oppholdstime på kr 37, mens Nannestad ligger høyest på kr 45. Dette utgjør en forskjell på kr 8 pr oppholdstime. Strand har dermed best produktivitet i tilbudet sitt og lavest antall årsverk. Antall årsverk alene forklarer ikke nødvendigvis sammenhengene som fremgår her. Men deler av forklaringen ligger gjerne også i forskjeller i utdanningsnivå, ansiennitet og bemanningssammensetningen mht andel assistenter, og antakelig også andelen med fulltids plass. En sentral forklaringsfaktor her er nok kommunens utvidede åpningstid for pendlerne.

Utviklingen over tid viser følgende:

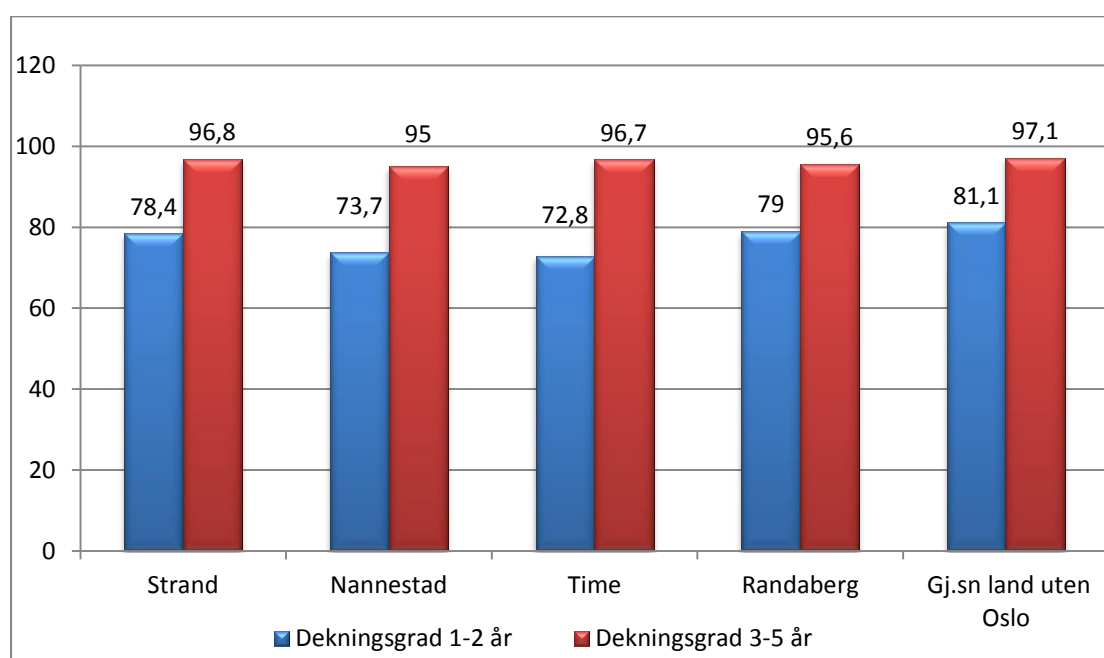
Tidsserie for Korrigerte brutto driftsutgifter f201 per korrigert oppholdstime i kommunale barnehager (kr), kon

For årene 2007 – 2012 viser kurven til Strand en bedring av produktiviteten først og sist i perioden, men fallende midt i perioden. I denne midtperioden lå produktiviteten i Strand lavere enn landsgjennomsnittet.

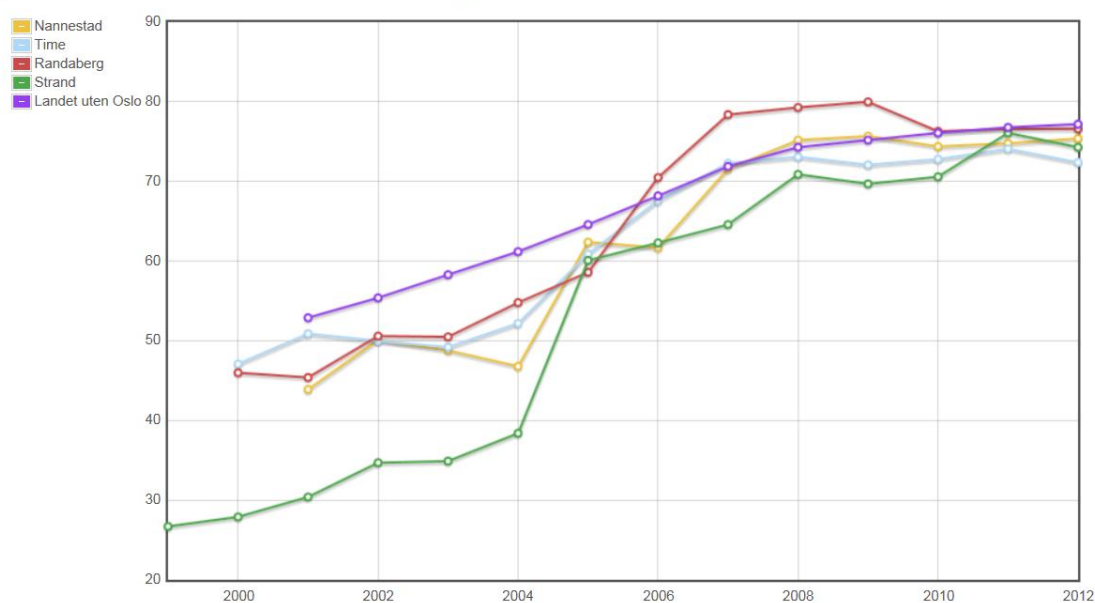
Dekningsgraden angir hvor stor andel av barna i aktuell aldersgruppe som har barnehageplass, og er delt i dekningsgrader for barn 1–2 år og barn 3–5 år.

Forskjellen i disse to gruppene vises i følgende diagram:

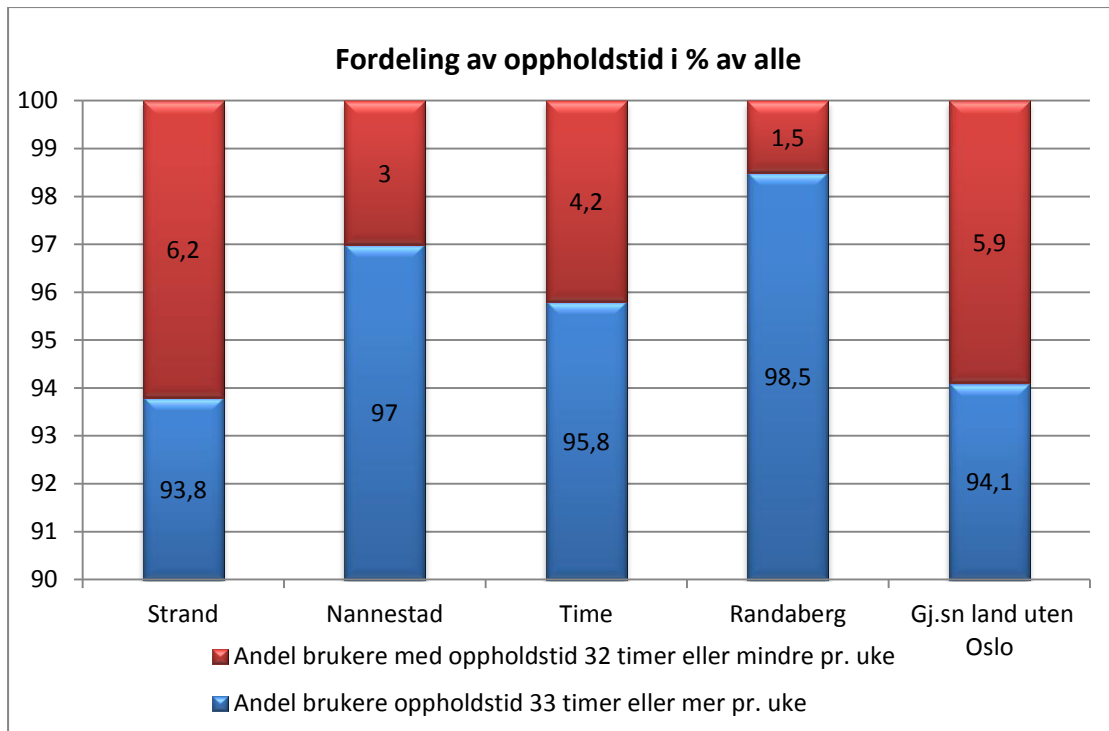
For aldersgruppen 1 – 2 år ligger Strand midt i utvalget med en andel barn i barnehage på 78 %. Her ligger landsgjennomsnittet høyest i utvalget med en dekningsgrad på 81 %. Time ligger lavest med en andel på 73 %. For barna i alderen 3 – 5 år ligger Strand nest høyest i gruppa med 96,8 %, mens landsgjennomsnittet ligger høyest i utvalget med 97,1 % i dekningsgrad, og Nannestad ligger lavest med en andel på 95 %. Kommunen oppfylder lovkravet mht foreldrene som ønsker plass. Ser vi på den historiske utviklingen for aldersgruppen 0 – 5 år får vi følgende:

Tidsserie for Andel barn 0-5 år med barnehageplass

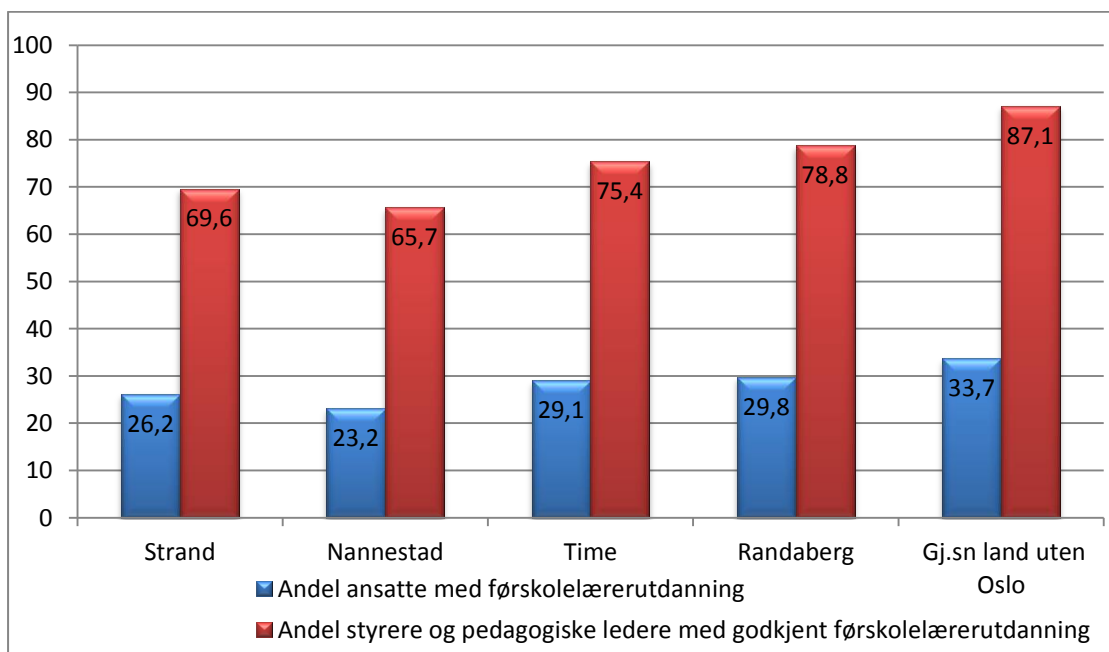
I perioden siden 1999 har omfanget av barn i barnehager jevnt over vokst, om enn med en noe ujevn profil gjennom perioden. Spesielt fra 2004 – 2005 viser kurven en bratt økning. For historisk har man hatt en relativt lav andel barn i barnehage, og utviklingen de siste årene har vært formidabel for kommunen, spesielt med veksten i private barnehager. Mht tildeling av plass oppfylder kommunen lovkravet.

Fordelingen mellom full og deltids plass ser vi nedenfor:

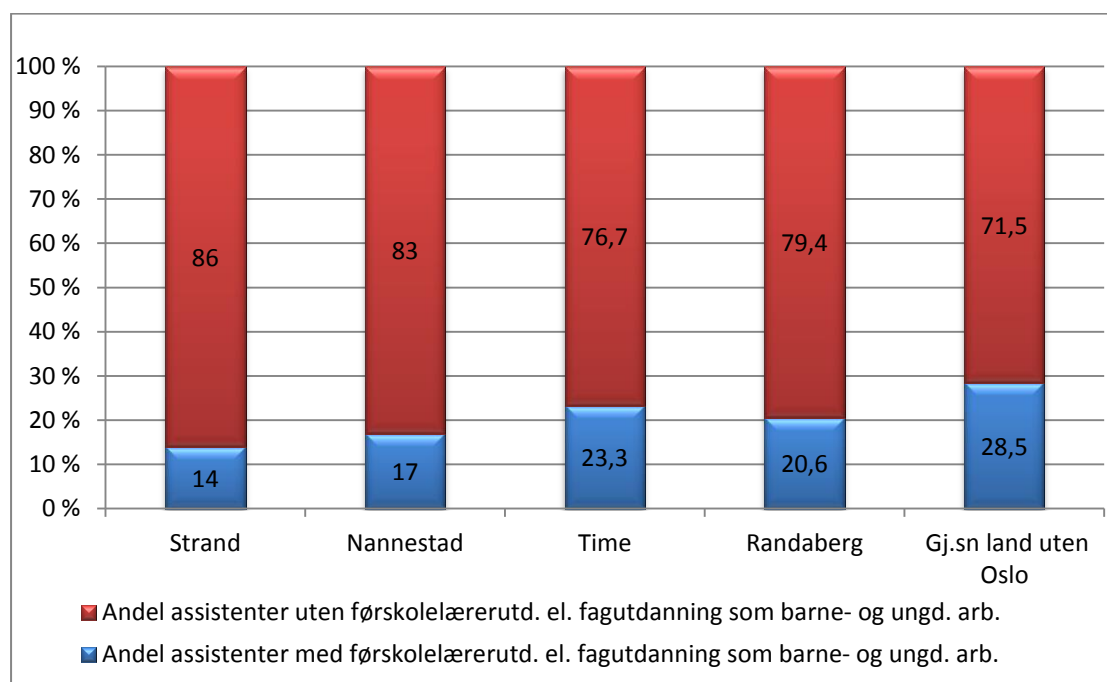

Her ser vi at Strand har laveste andel barn med plass over 33 timer pr uke (blå søyle) med 93,8 %. Landsgjennomsnittet ligger nest lavest med en andel på 94,1 % som har fulltidsplass, mens Randaberg ligger høyest med en andel på 98,5 %. Dette gir en andel barn på 6 % som har deltidsplass i Strand. Hovedregelen her er full plass slik at kommunen har lite problematikk rundt deltidsplasser.

Ser vi på utdanningsnivået i kommunene er dette bildet:

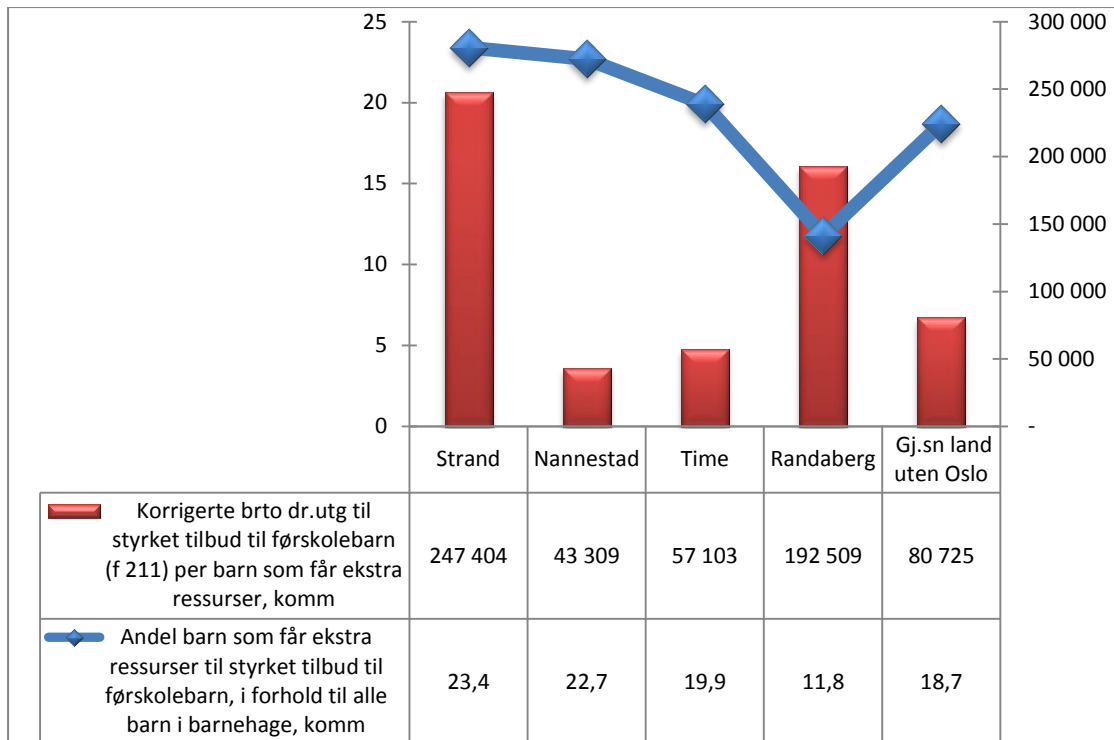

Strand ligger nest lavest i utvalget mht andel ansatte med førskolelærerutdanning (blå søyle) på 26 %. Landsgjennomsnittet ligger høyest med en andel på 34 %, mens Nannestad ligger lavest på rundt 23 %. Ser vi på andel styrere og pedagogiske ledere med førskolelærerutdanning ligger Strand nest lavest i utvalget med en andel 70 % som har godkjent førskolelærerutdanning. Her ligger Nannestad lavest på 66 % og landsgjennomsnittet høyest i utvalget mht andel styrere / ped.ledere med godkjent førskolelærerutdanning på 87 %. Utfordringen her knytter seg til rekruttering.

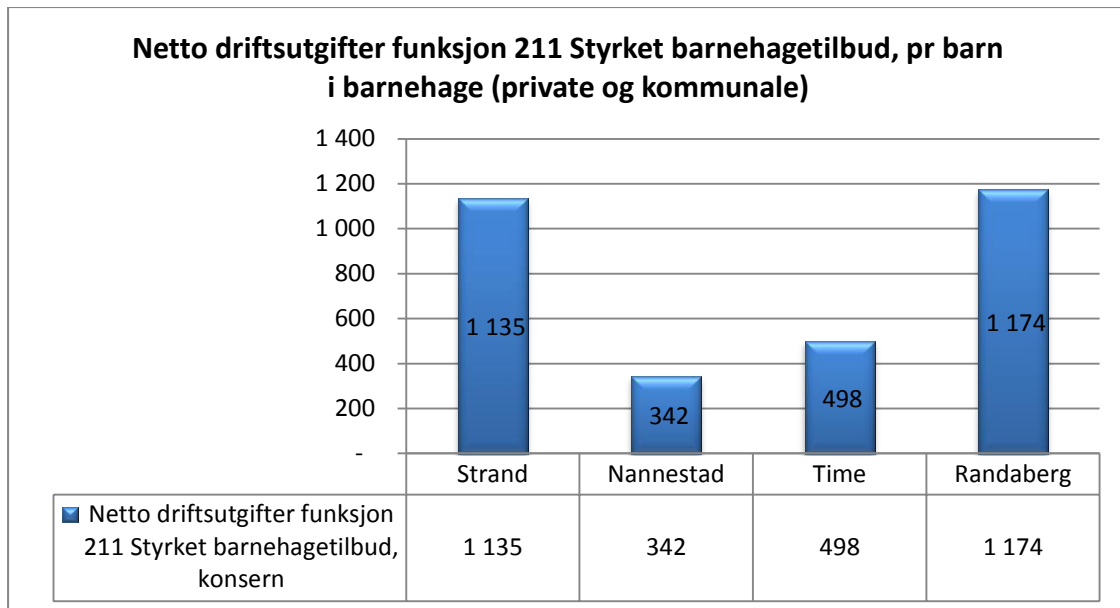
For assistentene endrer bildet seg noe. Strand ligger lavest i utvalget mht assistenter med en eller annen form for fagutdanning (blå søyle). 14 % av assistentene i Strand har en form for relevant fagutdanning. Her ligger landsgjennomsnittet høyest ved at 28,5 % av assistentene har fagutdanning, mens Time ligger nest høyest hvor 23 % av assistentene har fagutdanning. 86 % av assistentene i Strand er dermed uten fagutdanning.

Når det så gjelder barn som krever ekstra ressurser, illustreres det i diagrammet nedenfor. Andel barn som får ekstra ressurser med blå linje, og utgifter pr barn som får ekstra ressurser av de røde søylene (for de kommunale barnehagene):

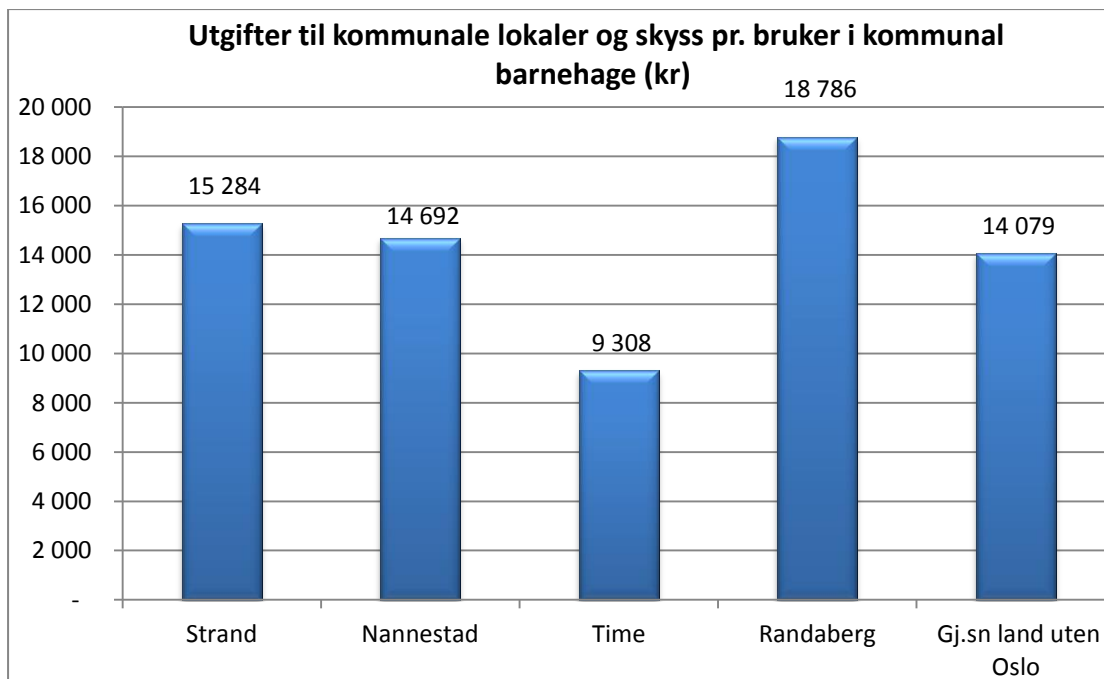
Andelen barn som får ekstra ressurser (blå linje) i Strand er høyest og utgjør 23,4 %. Tilsvarende andel utgjør 19 % på landsbasis som er nest lavest i utvalget, og 22,7 % i Nannestad som er nest høyest i utvalget. Ser vi på omfanget av ressurser som brukes pr barn som får ekstra ressurser ligger Strand nest høyest i utvalget på kr 247 404. Landsgjennomsnittet ligger midt i utvalget med kr 80 725 pr barn, mens Nannestad ligger lavest på kr 43 309.

Kommunen selv mener denne gir et uriktig bilde av virkeligheten på tross av at KOSTRA her har korrigert for private barnehager. Omfanget tilrettelegging til den enkelte er nok mer omfattende i Strand enn i andre kommuner men ikke i dette omfang. På funksjonen føres både tiltak innvilget etter opplæringsloven og ekstrahjelp. Hvis man deler total kostnad til styrket tilbud til barnehagebarn («Førskole» som det heter i KOSTRA) og deler på totale antall barnehageplasser i kommunen (private og kommunale) får man følgende diagram:

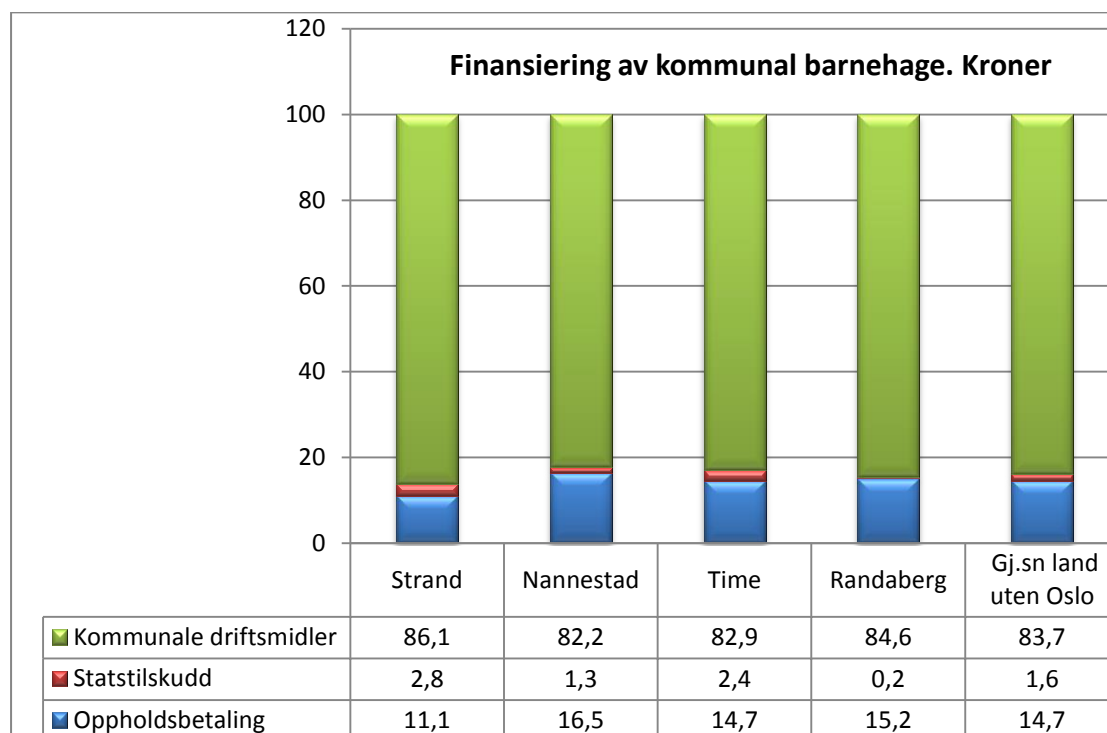
Vi ser da at den relative avstanden mellom Nannestad og Strand reduseres. I forrige diagram var Strand 5,7 ganger så høye kostnader pr barn, mens her er de «bare» 3,3 ganger så høye. Randaberg har her høyere kostnader en Strand.

Ser vi så på utgiftene til lokaler og skyss er sammenhengen mellom kommunene som følger:

Strand kommune ligger nest høyest i utvalget mht til utgifter til lokaler og skyss pr barn i barnehage. Mens Strand bruker kr 15 284, er dette høyere enn Time som bruker kr 9 308 pr bruker og ligger lavest i utvalget, men lavere enn Randaberg som bruker kr 18 786 pr barn i barnehage og som ligger høyest i utvalget. Utgifter til skyss er minimale, slik at utgiftene her gjelder i all hovedsak bygninger.

Til slutt et blikk på hvordan finansieringsbildet ser ut:

Strand ligger høyest i utvalget mht andel egenfinansiering av tjenestetilbudet med 86 % kommunale driftsmidler. Randaberg ligger med nest høyeste kommunale andel på 85 %, mens Nannestad ligger lavest med en andel på 82 %. Videre finansierer foreldrene i Strand 11,1 % av tilbudet, mens 2,8 % kommer fra statstilskudd. Foreldrebetalingen i Strand er den laveste andelen av finansieringen i utvalget.

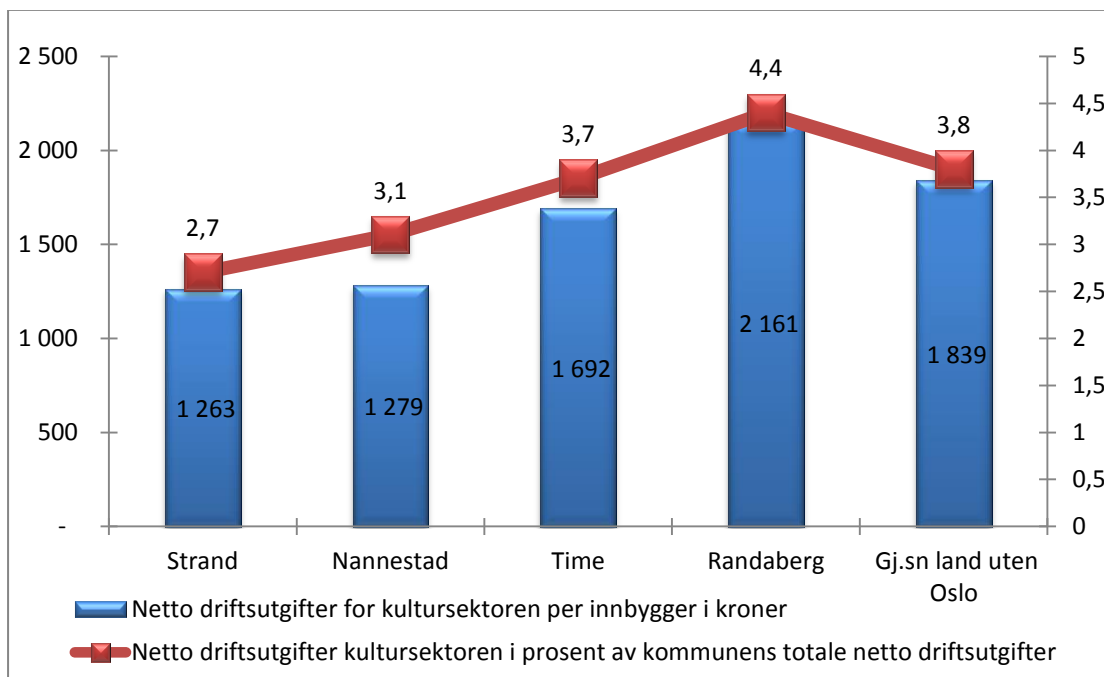
11 Kultur og kirke

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 231 Aktivitetstilbud til barn og unge
- 370 Bibliotek
- 373 Kino
- 375 Museer
- 377 Kunstformidling
- 380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg
- 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg
- 383 Musikk- og kulturskoler
- 385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg
- 386 Kommunale kulturbygg
- 390 Den norske kirke
- 393 Kirkegårder, gravlunder og krematorier

11.1 Kultur

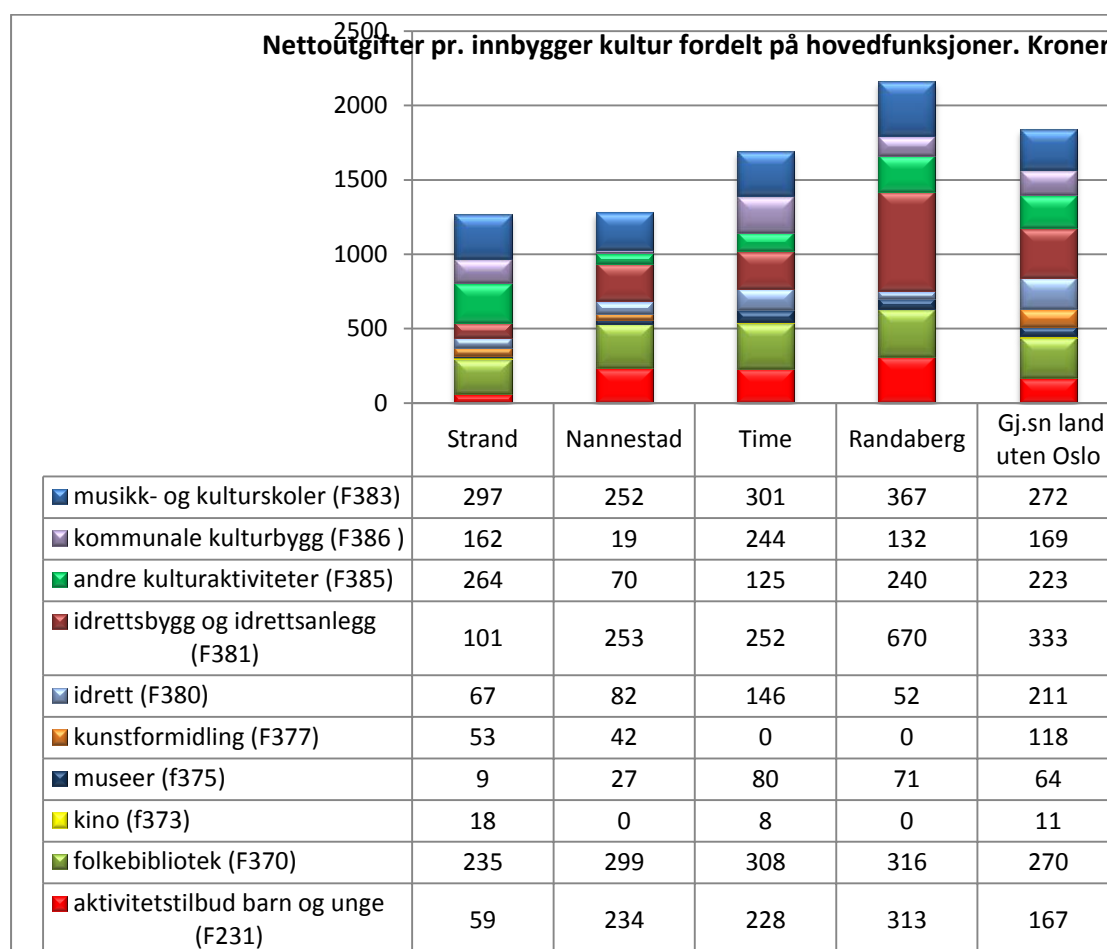
I diagrammet nedenfor ser vi nettoutgifter til kultursektoren pr innbygger illustrert ved de blå søylene, mens linjen illustrer hvor stor andel av kommunens totale utgifter som går med til kultur.

Strand kommune ligger midt i utvalget mht prioritering av kultur i kr pr innbygger. Mens Strand bruker 1 263 kr pr innbygger, ligger landsgjennomsnittet nest høyest i utvalget på kr 1 839, og Randaberg høyest av kommunene med 2 161 kr pr innbygger. Skulle Strand lagt seg på nivået i Randaberg ville dette bety en økning på 10 mill.

Ser vi på hvor stor andel dette utgjør av kommunens totalbudsjett tilsvarende Strands andel 2,7 %, som er lavest i utvalget. Nannestad ligger nest lavest i utvalget på 3,1 %. Kommunen har nok opplevd kutt i kultursektoren over de 10 siste årene.

I neste diagram ser vi på hvordan nettoutgiftene fordeler seg på de ulike KOSTRA-funksjonene:

Ut fra tallene kan det se ut som om Strand først og fremst prioriterer kulturskole, andre kulturaktiviteter og folkebibliotek. Lavest ligger kommunen på museer og kino.

Sammenligner vi med de øvrige i utvalget ligger Strand høyest på kino og andre kulturaktiviteter.

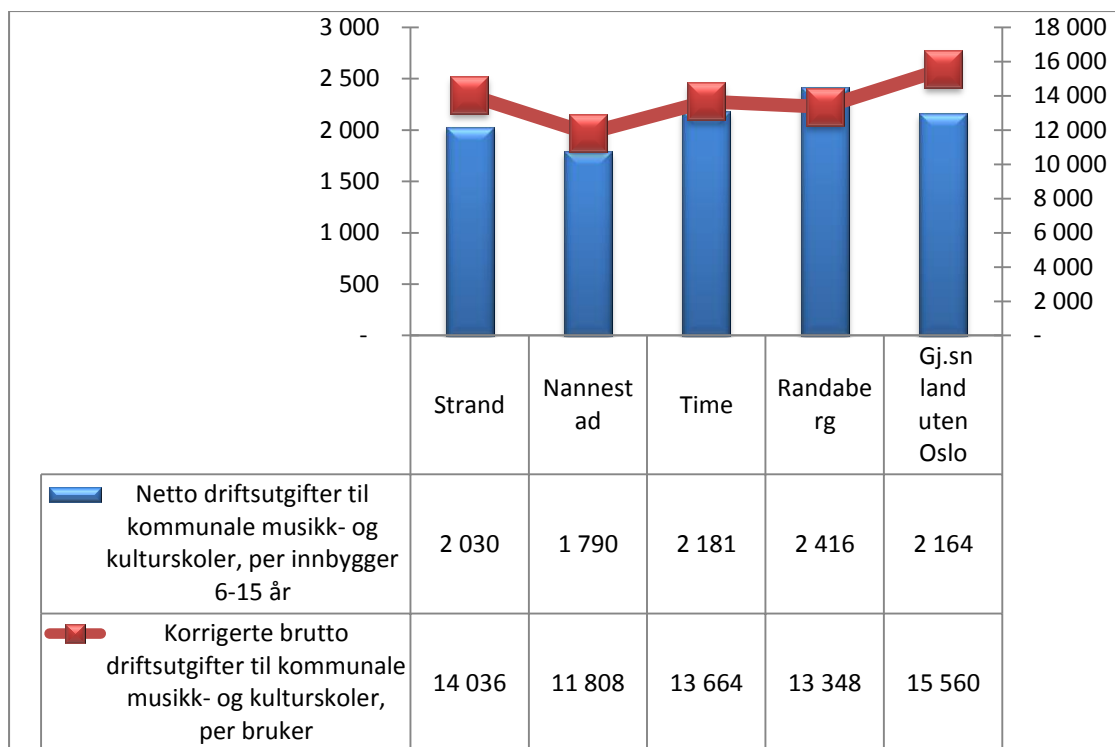
Torgbygget er kommunens kulturbygg hvor kino, bibliotek og frivillighetssentralen er lokalisert. Kinoen er i egen kommunal drift og har visninger i helgene, og her ser man at andelen publikum øker spesielt blant unge. Folkebiblioteket har åpent hverdager 10-18 og på lørdager fra klokken 10 -14. I tillegg har man en filial på Tau. Kommunen leier også Folkets hus hvor frivillige lag og foreninger kan drive med sine aktiviteter gratis mot at de stiller på dugnad når dette kreves.

Andre kulturaktiviteter omfatter primært driftstilskudd og lønna til virksomhetsleder. Øvrige ansatte er spredt ut på aktuelle tjenestefunksjoner.

Idrettsbygg og idrett handler for kultur primært om spillemidler, tilskuddsmidler til idrettsrådet disposisjon og driftstilskudd til andre. Aktivitetstilbud barn og unge er ikke et fast aktivitetstilbud som f.eks ungdomsklubb, men tilskudd til arrangementer etter søknad.

KS-Konsulent har erfaring for at fordelingen mellom de ulike funksjonene her kan være noe tilfeldig, og da spesielt knyttet til bruken av funksjonen 385 for andre kulturaktiviteter.

Ser vi så på musikk- og kulturskoler isolert har vi følgende bilde:

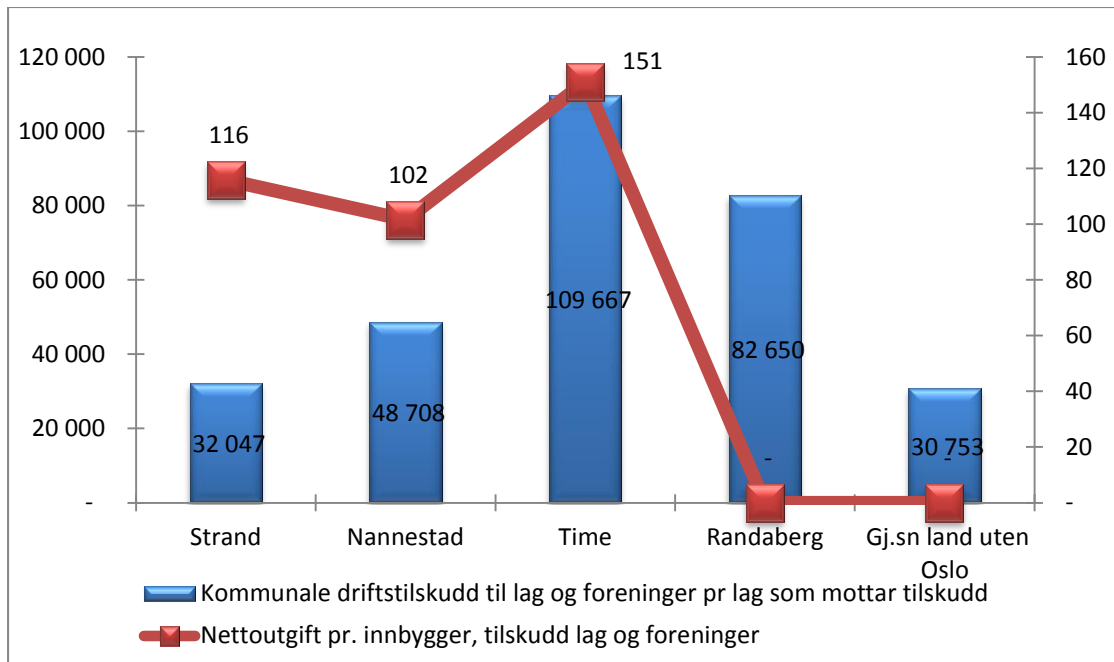

Ser vi først på netto driftsutgifter pr innbygger i målgruppa ligger Strand på kr 2 030 som er nest lavest i utvalget. Nannestad ligger lavest med kr 1 790, og Randaberg høyest i utvalget med kr 2 416 pr innbygger i målgruppa.

Videre ser vi at korrigerte brutto driftsutgifter pr bruker for Strand ligger nest høyest i utvalget på kr 14 036, som dermed gjør at Strand har nest lavest produktivitet i tilbudet sitt. Landsgjennomsnittet ligger med dårligste produktivitet på kr 15 560 pr bruker, mens Nannestad har best produktivitet på kr 11 808 pr bruker i kulturskolen. Strand ligger nest høyest i utvalget mht andel barn med tilbud fra kulturskolen på 18,6 %. Landsgjennomsnittet og Nannestad ligger lavest sammen med et tilbud til 15,6 % av barna i alderen 6 – 15 år.

Kulturskolen er et godt tilbud med stor aktivitet som har knyttet til seg over 400 elever, og 150-170 barn står på venteliste. Tilbudet omfatter alt fra instrumentopplæring til kunst, form og farge, drama og dans. Undervisningen gis i all hovedsak etter skoletid.

Siste diagram i kultursammenheng tar for seg tilskudd til lag og organisasjoner:

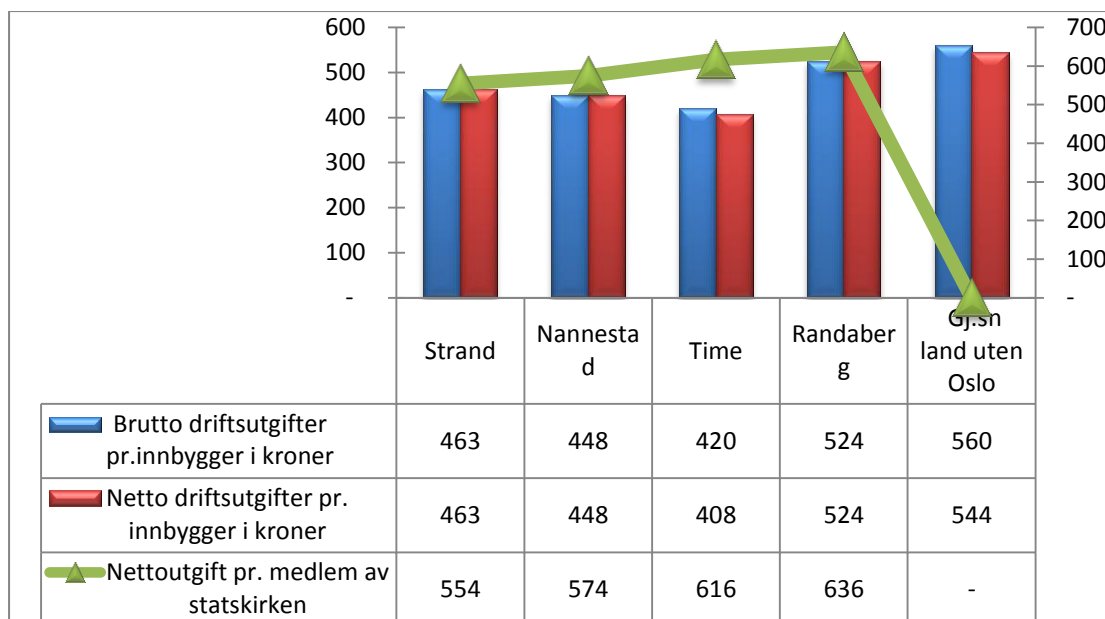
Her illustreres nettoutgiftene pr innbygger av den røde linja, og kommunalt driftstilskudd pr lag og forening som mottar tilskudd av de blå søylene.

Ser vi først på netto driftsutgifter pr innbygger (rød linje) som et bilde på hvor mye som utbetales i tilskudd til lag og foreninger, utgjør dette 116 kr i Strand, 102 kr i Nannestad og 151 kr i Time. Ser vi så på hvor mye som utbetales i tilskudd pr lag og forening som mottar tilskudd, utgjør dette kr 32 047 i Strand, som er nest lavest i utvalget. På landsbasis utbetales et gjennomsnitt på kr 30 753 som er lavest i utvalget, mens Time utbetaler mest pr lag / forening på kr 109 667. 43 lag mottar tilskudd i Strand, og 24 i Time.

Tilskudd til lag og foreninger er en betydelig pott. Idrettsrådet får om lag kr 170 000 for utdeling. Tau aktivitetshus får dessuten omlag kr 100 000 i året. Samt at politikerne over de to siste årene har hatt et vedtak på utdeling av kr 400 000 til lag og foreninger som arrangerer rusfrie tiltak. Ungdomsrådet står for utdelingen her etter søknader fra lag og foreninger.

11.2 Kirke

Ser vi på kommunenes utgifter til kirkeformål har vi følgende oppstilling:

Her ser vi at Strand ligger midt i utvalget. Strand har ei netto utgift på kr 463 pr innbygger. Time ligger lavest med kr 408 pr innbygger, mens landsgjennomsnittet ligger høyest på kr 544. For Strands del betyr dette kr 554 pr medlem av statskirka. Dette er lavest av kommunene.

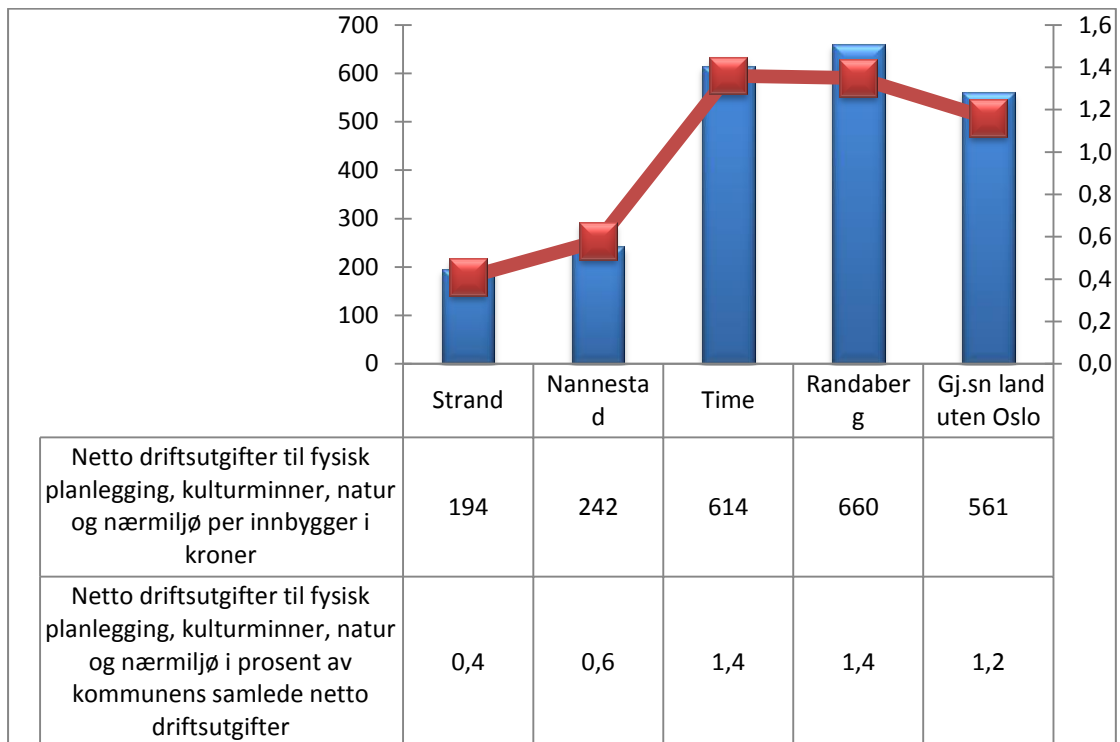
12 Plan, kulturminne, natur og nærmiljø

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 301 Plansaksbehandling
- 302 Bygge og delesaksbehandling og seksjonering
- 303 Kart og oppmåling
- 335 Rekreasjon i tettsted
- 360 Naturforvaltning og friluftsliv
- 365 Kulturminnevern

Dette er også et svært sammensatt kapittel mht omfanget av tjenesteområder som inngår.

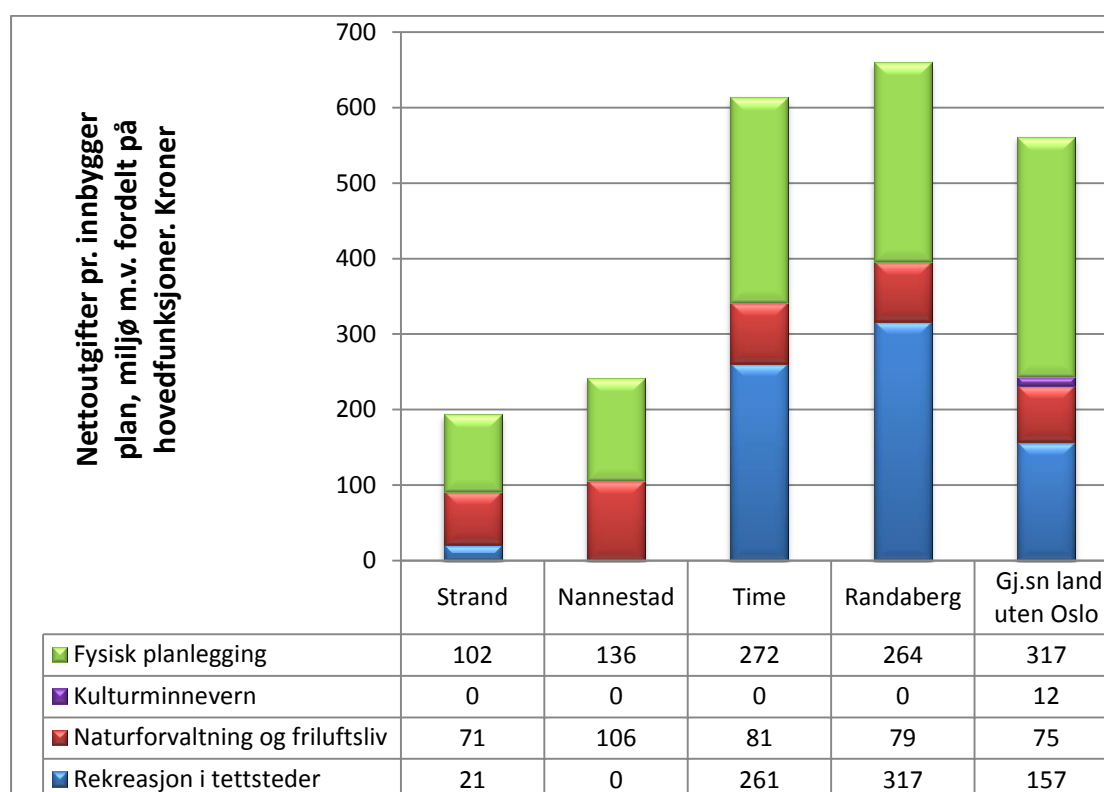
Først ser vi på fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø:

De blå søylene illustrer netto driftsutgifter pr innbygger til formålene, mens den røde linja illustrer hvor stor andel av kommunes nettoutgifter som prioriteres til dette området.

Strand bruker laveste andel av sitt totale budsjett med 0,4 % til disse formålene. Landsgjennomsnittets andel ligger på 1,2 % som er midt i utvalget, mens Nannestad bruker 0,6 % av budsjettet som er nest lavest i utvalget. Videre ser vi at Strand med kr 194 ligger lavest i utvalget pr innbygger til fysisk planlegging, kulturminner og natur og nærmiljø. Her ligger Nannestad nærmest i utvalget med kr 242, mens landsgjennomsnittet ligger midt i utvalget med kr 561 pr innbygger.

Ser vi på prioriteringen illustrert av netto driftsutgifter pr innbygger fordelt på funksjonene i denne gruppa har vi følgende fordeling:

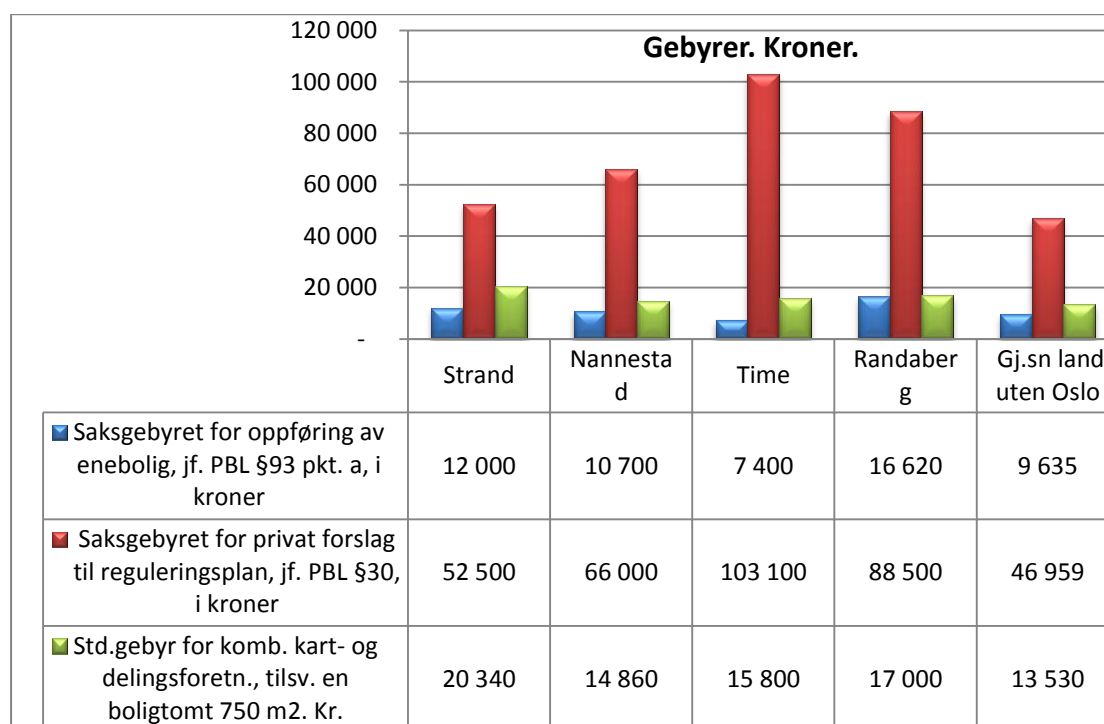

Kulturminnevern har i de fleste kommuner lavest prioritet av ovennevnte områder. Dette gjelder også for Strand.

Når det gjelder fysisk planlegging (inkl planarbeid, byggesaksbehandling og oppmåling) ligger Strand lavest i utvalget med ei netto utgift kr 102 pr innbygger. Landsgjennomsnittet ligger høyest i utvalget på kr 317, mens Time ligger nest høyest av de med ei netto utgift på 272 pr innbygger.

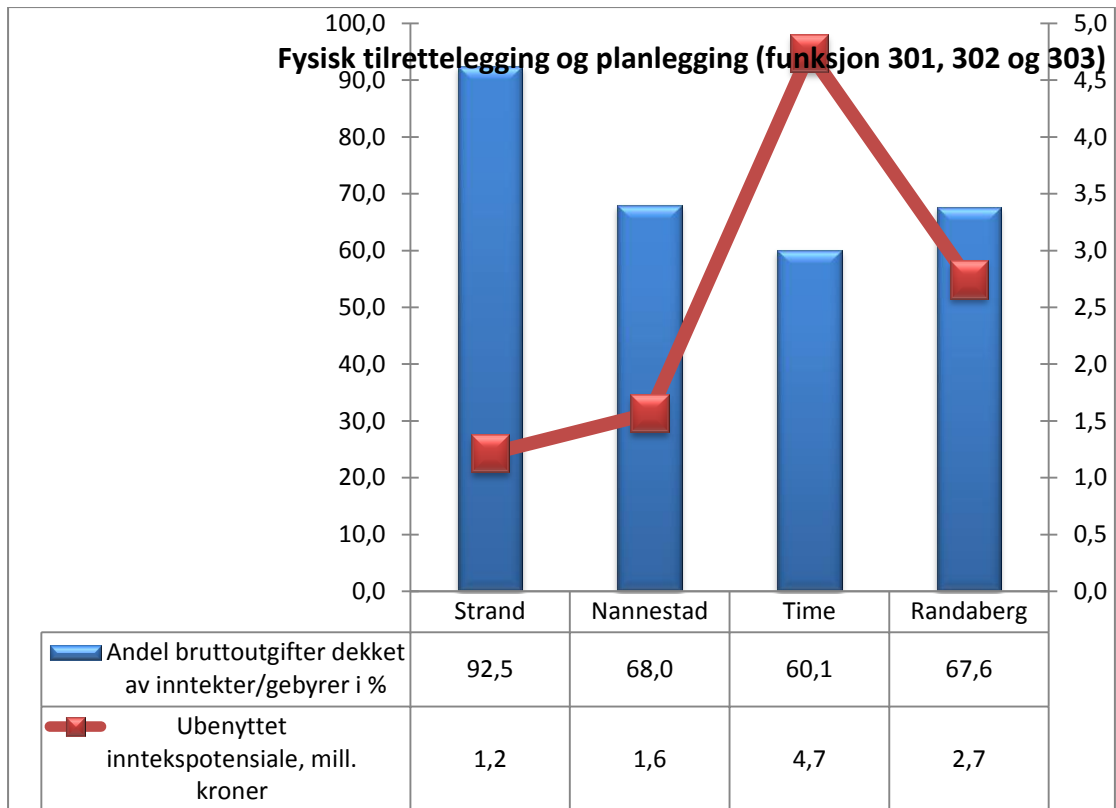
Når det gjelder rekreasjon i tettsteder bruker Strand kr 21 pr innbygger, som er nest lavest i utvalget. På naturforvaltning og friluftsliv bruker Strand kr 71 som er lavest i utvalget. Her ligger landsgjennomsnittet på kr 75. Kommunen bekrefter at aktivitetsnivået er lavt her. Det klippes noen plener og et begrenset omfang av turstier og badeplasser vedlikeholdes.

Ser vi på gebyrer for saksbehandling varierer det ofte hvor stor andel av omkostningene kommunene velger å ta seg betalt for. Ser vi først på gebyrenes størrelse har vi følgende oversikt:

Her ser vi at forskjellen er stor mellom kommunene. Saksgebyret for oppføring av enebolig ligger nest høyest i utvalget for Strand på kr 12 000 og lavest i Time med kr 7 400. Nest lavest ligger landsgjennomsnittet på kr 9 635. Saksgebyret for reguleringsplaner er rapportert til kr 52 500 Strand, og høyest i Time med kr 103 100. Kart- og delingsforretninger er dyrest i Strand med kr 20 340, mens Randaberg ligger nest høyest i utvalget med kr 17 000. Landsgjennomsnittet ligger på kr 13 530.

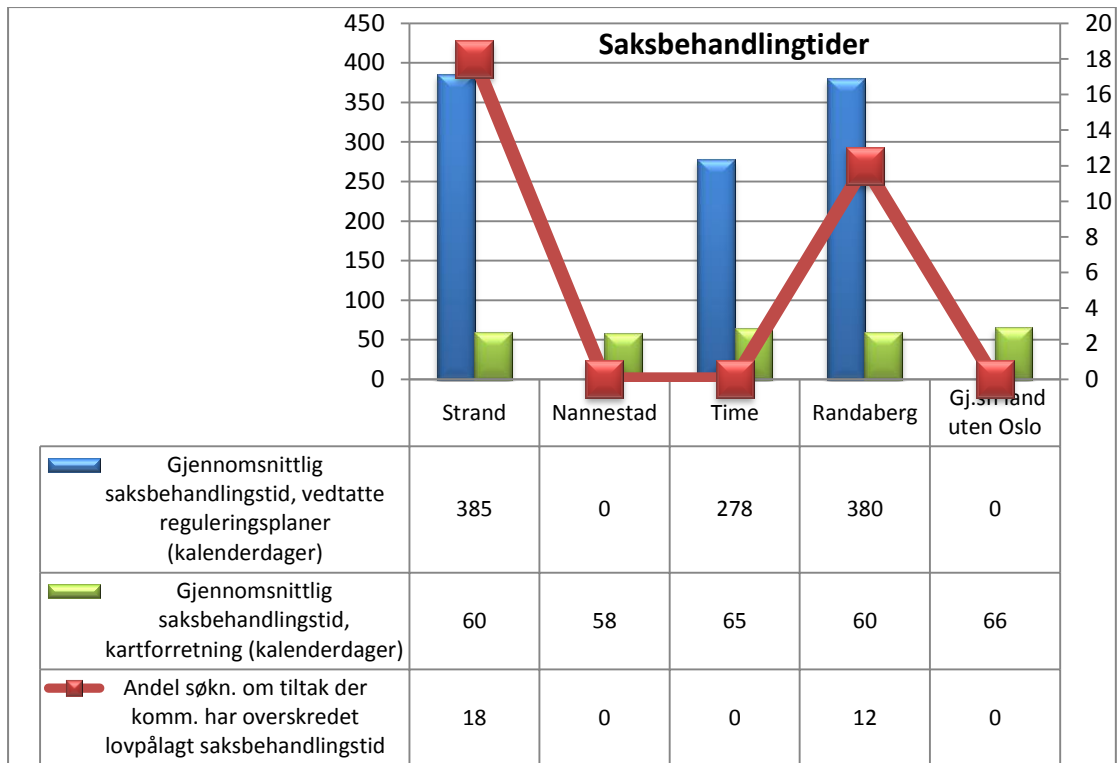
Hva er så inntekspotensialet i denne sammenheng?

I Strand krever man 93 % av utgiftene dekket via gebyrer, noe som ligger høyest i utvalget. Nannestad ligger nest høyest med en dekningsgrad på 68 % og Time som ligger lavest i utvalget har en andel på 60 % dekket ved gebyrfinansiering.

I praksis betyr dette for Strand at man har et teknisk inntekspotensial pr kr 1,2 mill forutsatt at alle utgifter kan gebyrfinansieres. Kommunen har vedtak om selvkost delesaker, oppmålingssaker og reguleringsplaner. Men en del av saksbehandlingen kan ikke gebyrfinansieres, som for eksempel klagebehandling og veiledning. Om dette forklarer avviket ser vi ikke av tallene her.

Neste tabell tar for seg saksbehandlingstider.

Her ser vi at det er store ulikheter mellom kommunene. Strand rapporterer om en gjennomsnittlig saksbehandlingstid for vedtatte reguleringsplaner på 385 dager. Dette ligger omtrent på samme nivå som Randaberg. Strand melder om en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på kartforretninger på 60 dager. Dette er sammen med Randaberg nest lavest i utvalget hvor landsgjennomsnittet ligger høyest på 66 dager.

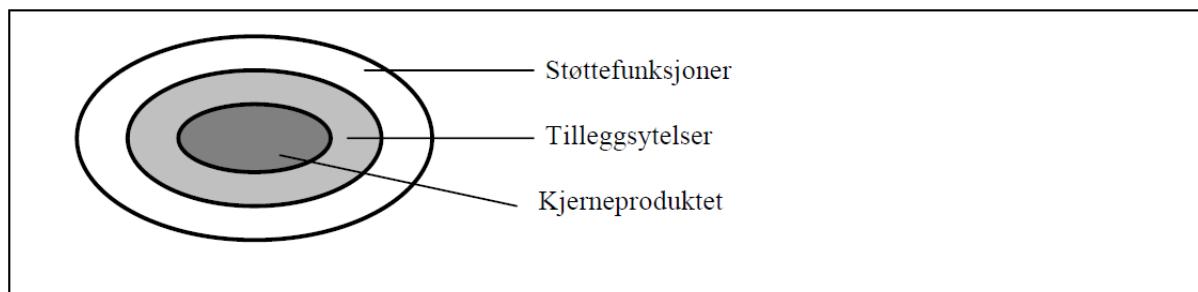
Ser vi på omfanget av søknader om tiltak der kommunen har overskredet lovpålagt saksbehandlingstid skjedde dette i 18 % av sakene i Strand og i 12 % i Randaberg. Landsgjennomsnittet ligger her med en andel på 0 % hvor lovpålagt saksbehandlingstid er overskredet.

Kommunen har over flere år opplevd en befolkningsvekst og siste året på hele 3 %. Dette medfører også en økning i omfanget av saker og til dels komplekse saker også knyttet til dispensasjoner fra arealplan. Med dagens bemanning sliter kontoret nok litt med å håndtere den store saksmengden på en god måte. Med mange andre typer saker og aktiviteter som skal håndteres samtidig blir det litt for lite kontinuitet i saksbehandlingen og man er nok noe sårbar siden det er få ansatte som har kompetanse på området. Noe som igjen medfører at men i noen saker overskrider saksbehandlingstiden og dermed også taper gebyrinntekter.

13 Vann – Avløp - Renovasjon

VAR – områdene, sammen med plan, kart og feiing, er for de fleste kommuner blitt de tjenesteområdene man driver i tråd med selvkostprinsippet, selv om det bare er for renovasjonsområdet at dette er et lovmessig krav. Dette innebærer at kommunene bare kan kreve innbyggerne betaling for de tjenestene de faktisk leverer gjennom en abonnementsordning, hvor inntekter og kostnader over et 3-5 års perspektiv skal gå i null. Overstiger innbetalte gebyrer utgiftssiden i løpet av perioden, må kommunene tilbakebetale disse inntektene til abonnentene / innbyggerne.

Kommunal- og regionaldepartementet har utarbeidet retningslinjer for de tilfeller hvor kommunen velger å drive og finansiere tjenester etter selvkostprinsippet, og legger følgende definisjon til grunn: "Selvkost er den merkostnad kommunen påføres ved å produsere en bestemt vare eller tjeneste". Veilederen har også definert hva man skal kunne legge inn i en selvkostkalkyle, og slik danne grunnlaget for størrelsen på gebyrene som innbyggerne skal betale. Følgende modell er lagt til grunn:

Kjerneproduktet er betegnelsen for den mengde av arbeidsinnsats, sammen med varer og kapital som medgår til den direkte tjenesteproduksjon som brukeren opplever å motta, være seg tømning av søppel eller vann i springen.

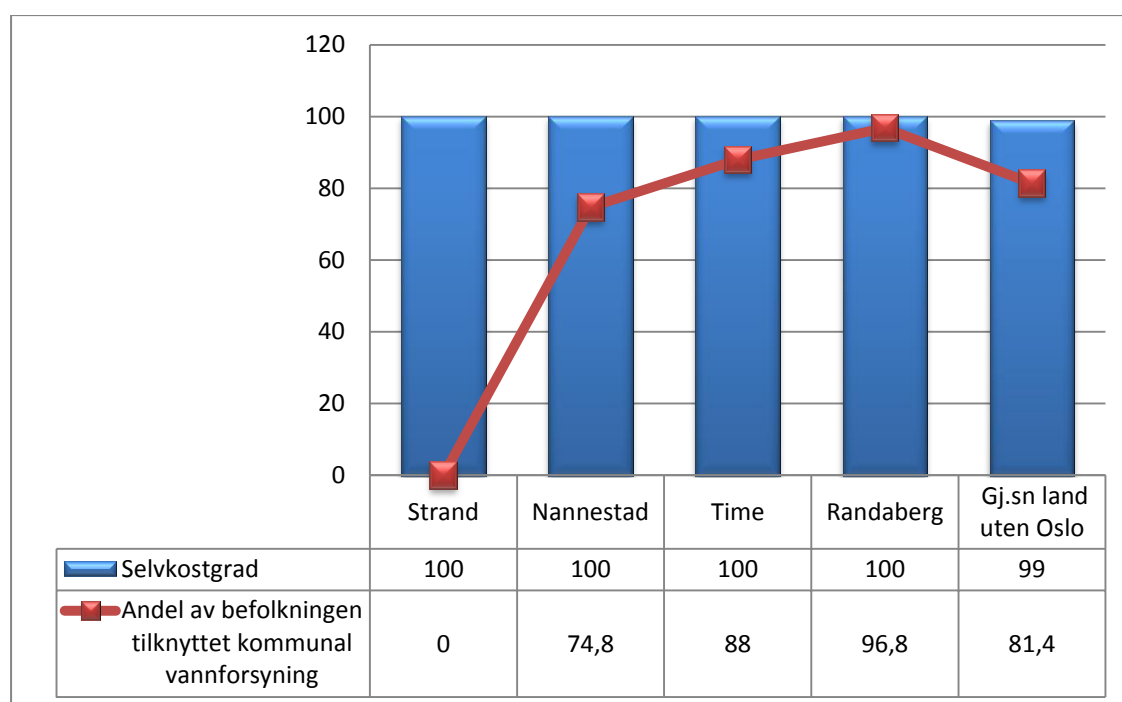
Tilleggsytelser vil være tilknyttede aktiviteter som må være på plass for at tjenesten skal kunne leveres. Eks saksbehandling, kundekontakt, fakturering m.fl.

Støttefunksjoner er aktiviteter som ikke er en direkte del av tjenesten men som må være på plass for å kunne drive en organisasjon og dermed tjenestetilbudet, være

seg aktiviteter som ordning med bedriftshelsetjeneste, avlønning, personal, administrativ og politisk ledelse.

Grunnlaget for nøkkeltallene i KOSTRA baserer seg på regnskapstallene og tjenesterapporteringskjemaene som kommunene har sendt inn, og man har også hentet tall fra blant annet Folkehelseinstituttets vannregister og øvrige databaser i SSB. Vi velger å starte med vannområdet.

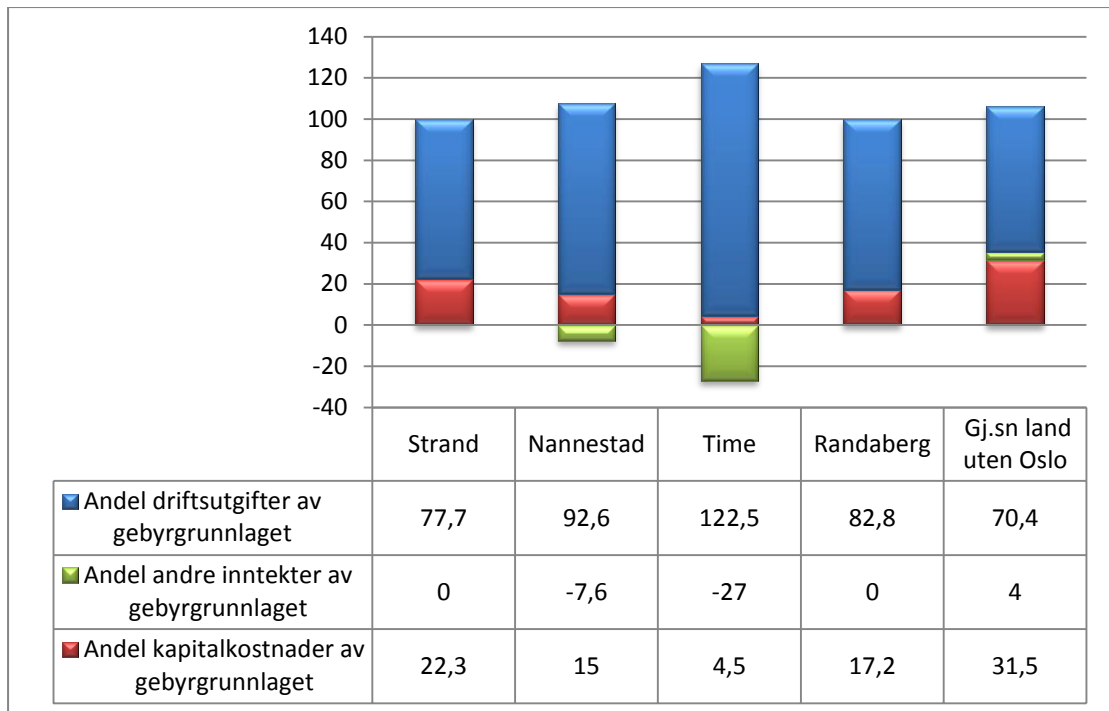
13.1 Tjenesteområde VANN

Andel av befolkningen som er tilknyttet den kommunale vannforsyningen i Strand utgjør i følge rapporteringen 0 %. Det korrekte tallet antas å ligge på mellom 75 – 80 %. Dette er i så fall nest lavest i utvalget hvor landsgjennomsnittet ligger midt i utvalget med en andel på 81 %. Randaberg ligger høyest med 97 %.

Strand ligger med selvkostgrad lik 100 % som er på nivå med de øvrige kommunene. Landsgjennomsnittet ligger med lavest andel på 99 %.

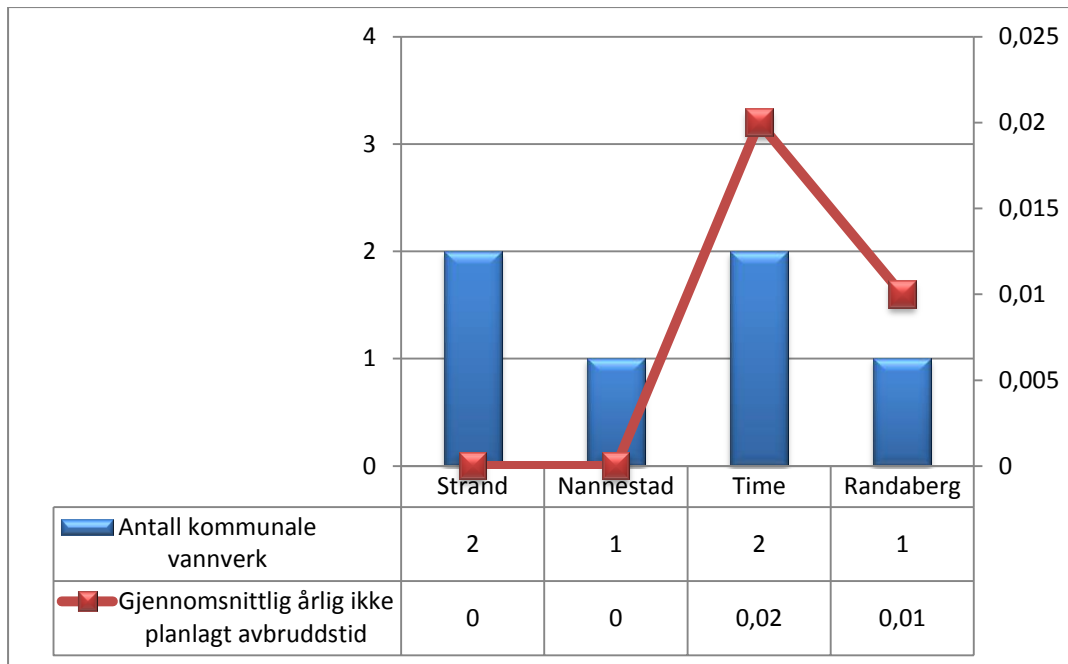
Ser vi så på gebyrgrunnlaget får vi følgende oversikt:

Ser vi på grunnlaget for gebyrets størrelse vil dette avhenge av driftsnivå og omfang av investeringer. I Strand utgjør 78 % av gebyrgrunnlaget driftsutgifter og 22 % går til inndekking av investeringer. Bare landsgjennomsnittet ligger med en høyere andel fra investeringer. Strand investerer årlig kr 5 mill og har vedtak som selvkost.

Et høyt investeringstrykk vil for de fleste kommuner føre til en oppgang for gebyrnivået dersom man forutsetter selvkost.

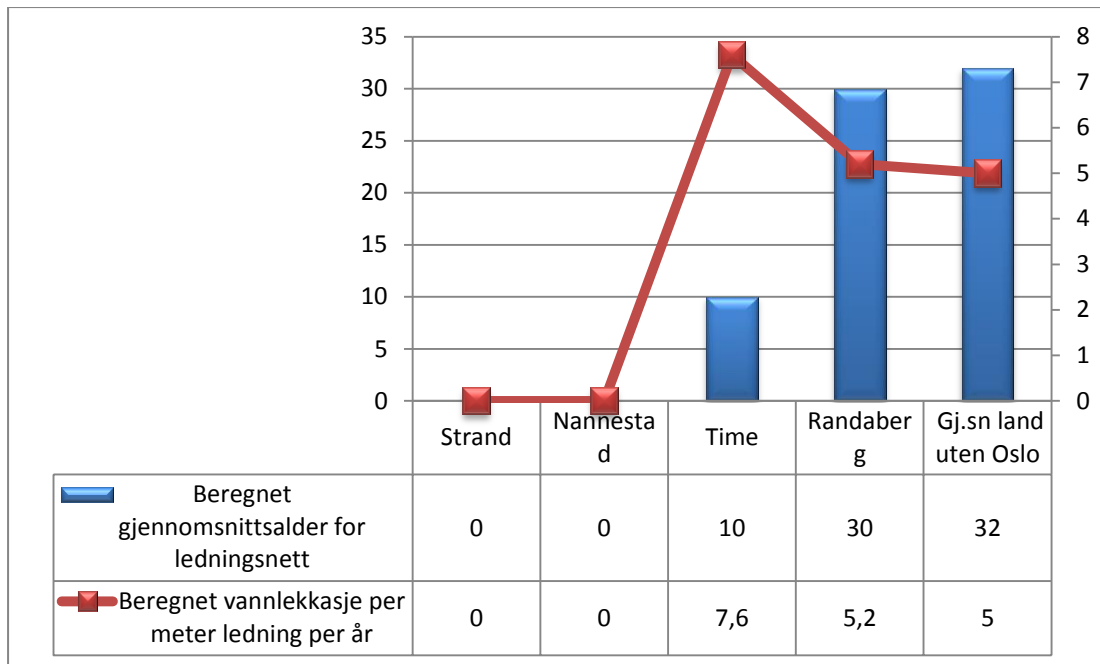
Det strukturelle omfanget på tjenestetilbudet vil selvsagt også her være med på å påvirke kostnadsbildet. På samme måte som antall skoler driver kostnadsnivået vil flere stasjoner / anlegg for vannverket være med på å drive opp kostnadsnivået, mens et høyt antall innbyggere tilknyttet vil være med på å redusere gebyrnivået pr abonnent.

Strand kommune har 2 kommunale vannverk – Et på Lynghaug og et på Fiskå (oppvekstsenteret). Det tredje kommunale vannverket er overført til IVAR IKS.

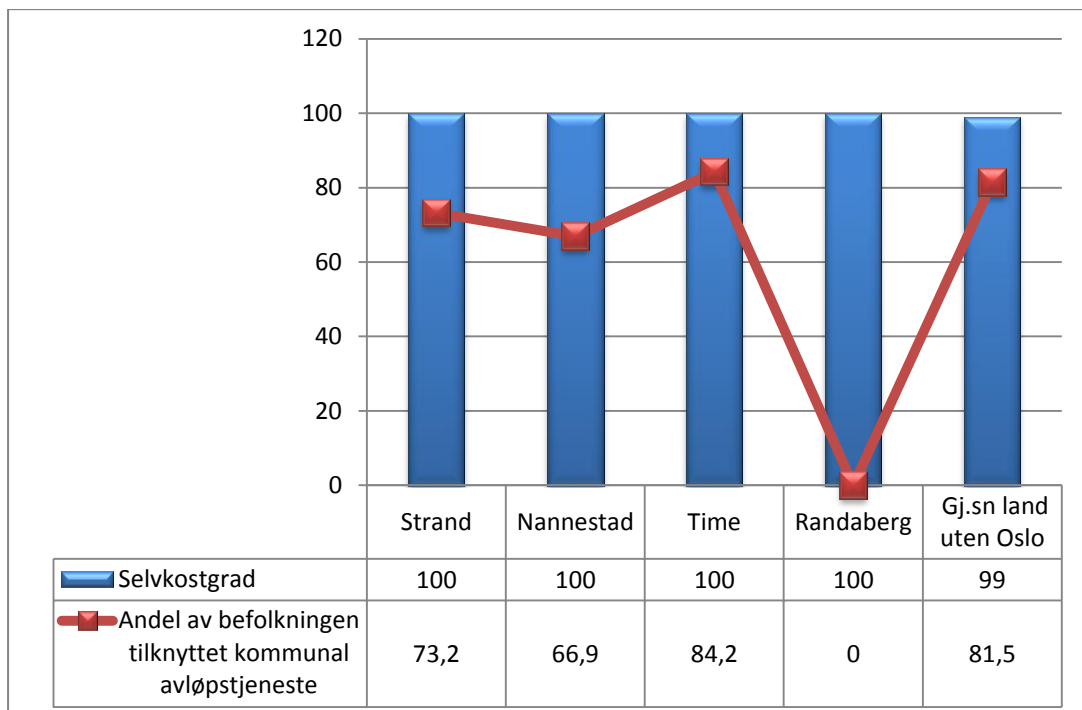
Stabiliteten for leveransen kan beskrives av planlagte avbrudd og ikke planlagte avbrudd. Her er de ikke planlagte avbruddene i vannforsyningen beskrevet som antall innbyggertimer med ikke-planlagt avbrudd i forsyningen i forhold til antall innbyggere tilknyttet distribusjonsnettet. Strand rapporterer om 0 innbyggertimer ikke planlagt avbruddstid, da man ikke har tallgrunnlag for dette.

Et annet forhold som også er med på å påvirke prisen for abonnentene er ledningsnettets beskaffenhet og evt lekkasjer:

Kommunen har ikke tallgrunnlag for dette.

13.2 Tjenesteområde AVLØP

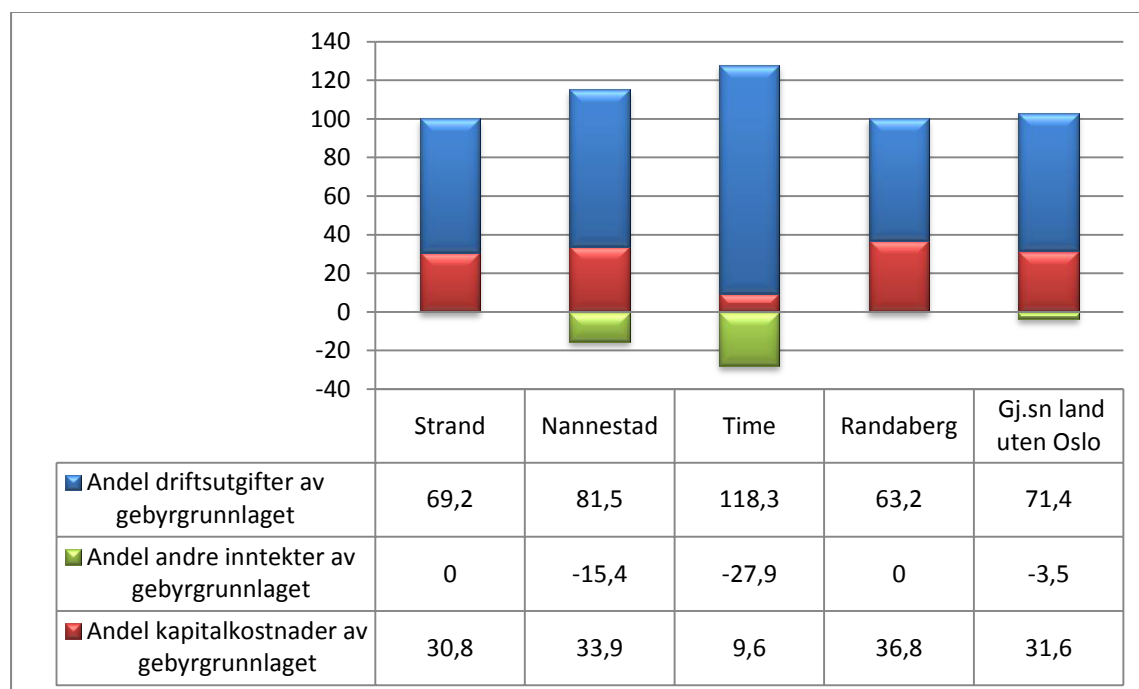

Andel av befolkningen som er tilknyttet den kommunale avløpstjenesten i Strand er på 73 %, som ligger nest lavest i utvalget. Landsgjennomsnittet ligger nest høyest i

utvalget med 82 % hvor Time ligger høyest med en andel på 84 % av befolkningen tilknyttet kommunale avløpsanlegg.

Ser vi så på selvkostgraden har Strand innekket 100 % av utgiftene. De øvrige i utvalget ligger også på 100 % bortsett fra landsgjennomsnittet som ligger på 99 %.

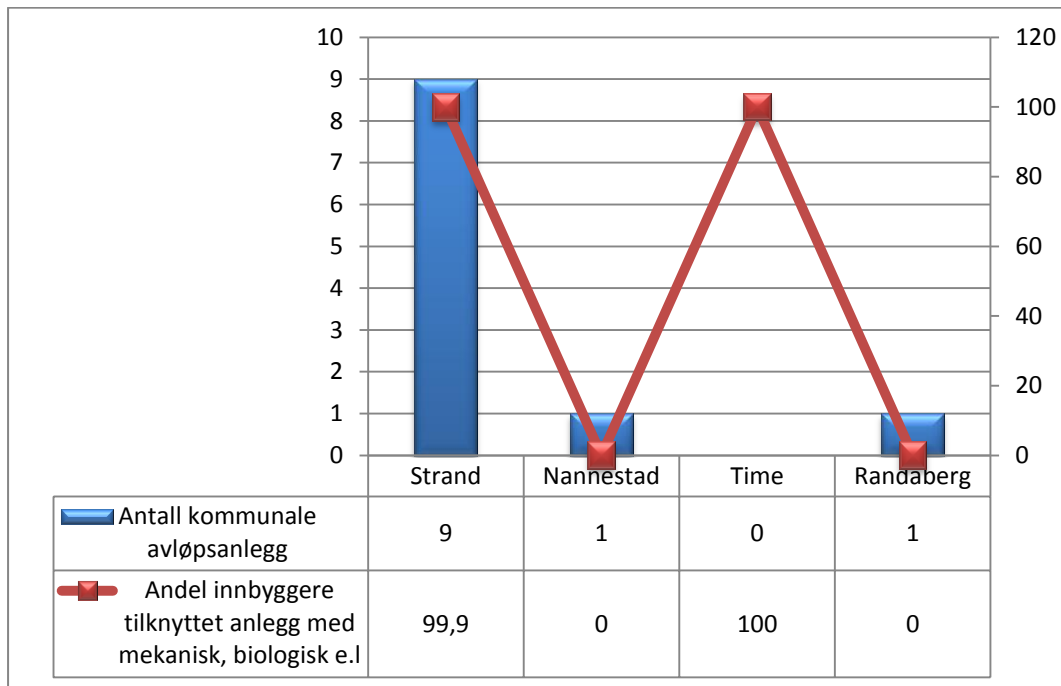
Ser vi så på gebyrgrunnlaget får vi følgende oversikt:

Gebyrgrunnlagets to største komponenter er driftsutgifter og kapitalkostnader på investeringer gjort tidligere år. I Strand utgjør 69 % av gebyrgrunnlaget driftskostnader, mens 31 % går med til inndekking av investeringer. Dette er omtrent på nivå med landsgjennomsnittet. Kommunen investerer for kr 5 mill årlig og har vedtak om selvkost.

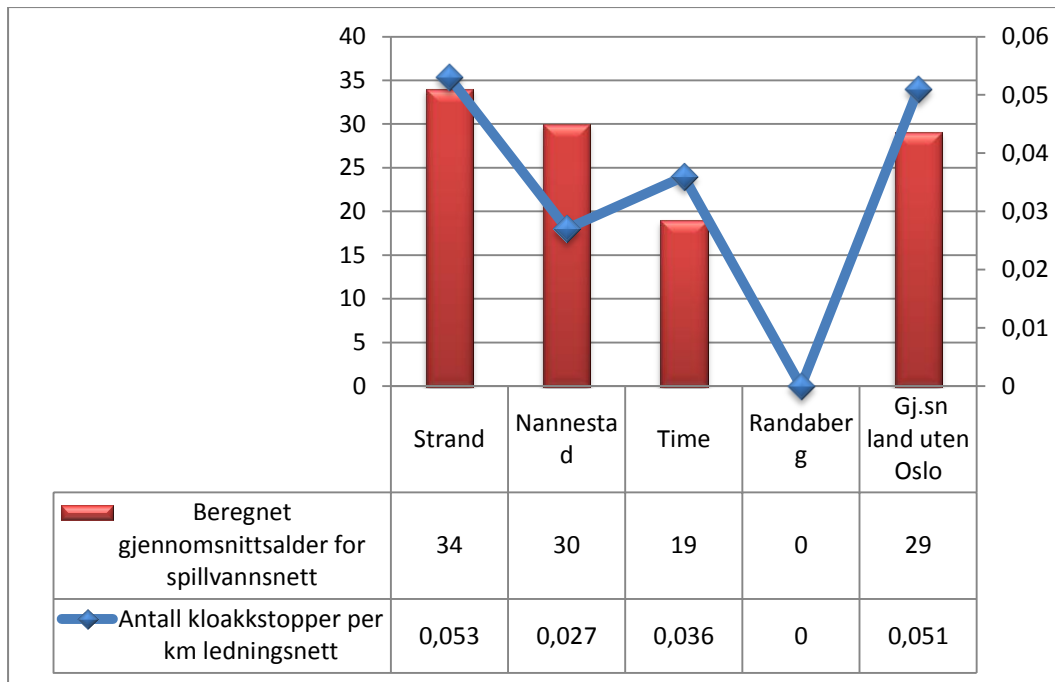
Et høyt investeringstrykk vil for de fleste kommuner føre til en oppgang for gebyrnivået dersom man forutsetter selvkost.

Det strukturelle omfanget på tjenestetilbudet vil selvsagt også her være med på å påvirke kostnadsbildet. På samme måte som antall skoler driver kostnadsnivået vil flere stasjoner / anlegg for avløpstjenesten være med på å drive opp kostnadsnivået, mens et høyt antall innbyggere tilknyttet vil være med på å redusere gebyrnivået pr abonnent.

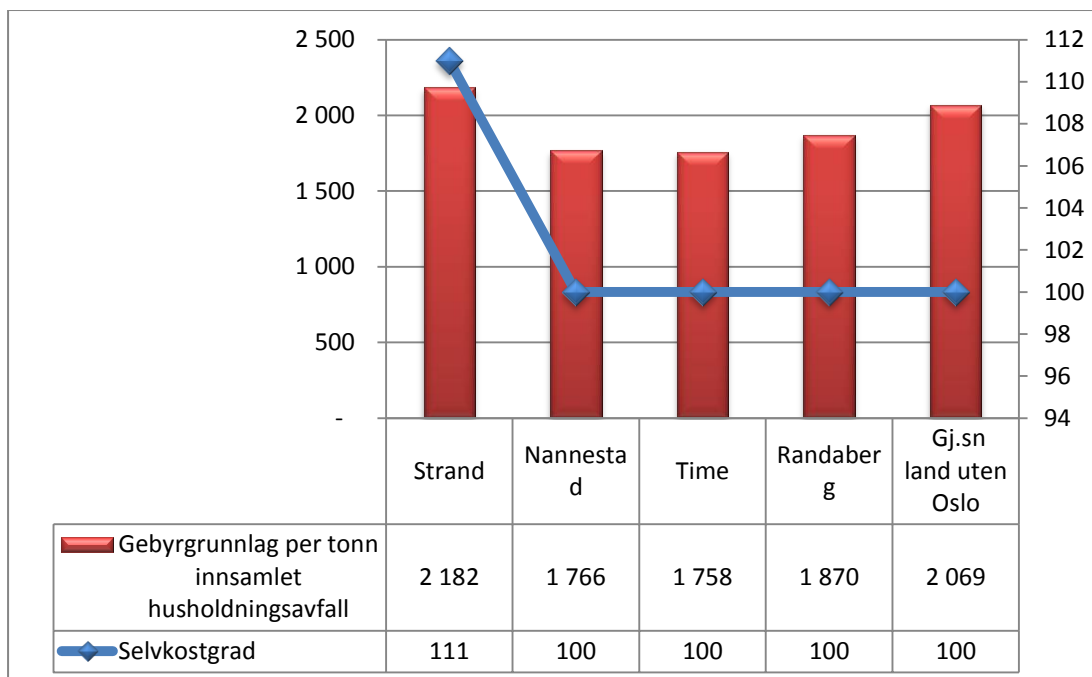
Strand kommune har 9 kommunale avløpsanlegg inkl slamavskillere. Dette er flest i utvalget. Nannestad og Randaberg rapporterer om 1 hver. Andel innbyggere som er tilknyttet anlegg med mekanisk / biologisk rensing utgjør 100 % i Strand og Time.

Et annet forhold som også er med på å påvirke prisen for abonnentene er spillvannsnettets beskaffenhet og evt kloakkstopp (uønskede ikke planlagte stopp i transport av avløpsvann i ledningsnett) oppstår:

I Strand ser vi at beregnet gjennomsnittsalder for den delen av spillvannsnettet man har kunnskap om 34 år. Kortest omløpstid har Time på 19. Strand rapporterer videre om at omfanget på antall kloakkstopp utgjør 0,053 pr km ledningsnett. Landsgjennomsnittet har 0,051 kloakkstopp pr km i ledningsnettet.

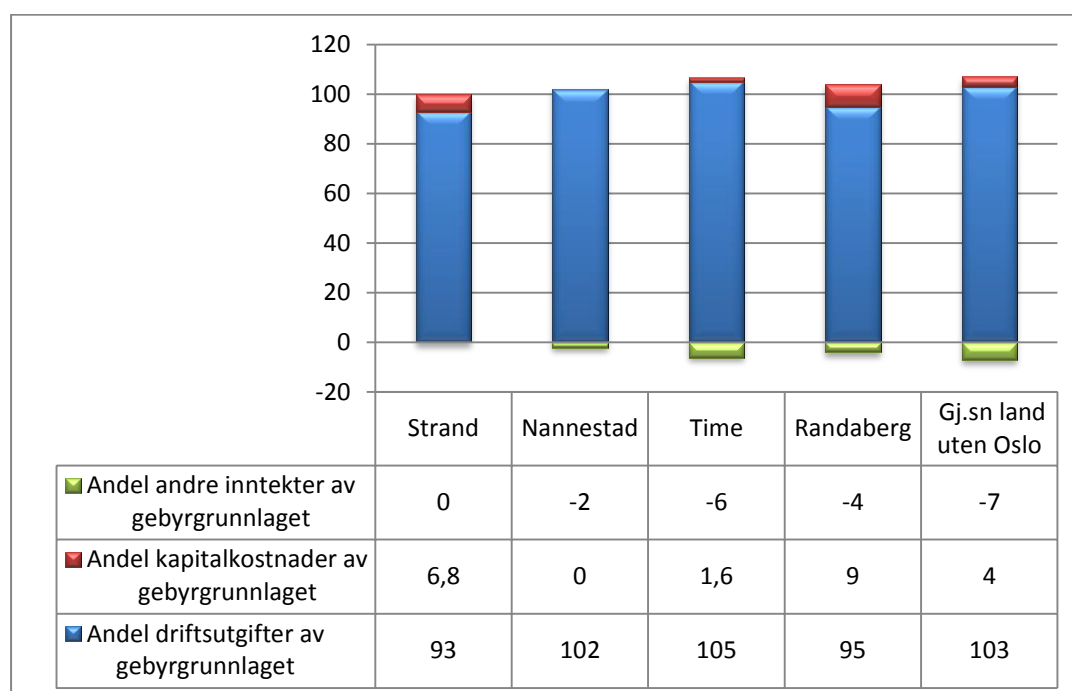
13.3 Tjenesteområde RENOVASJON

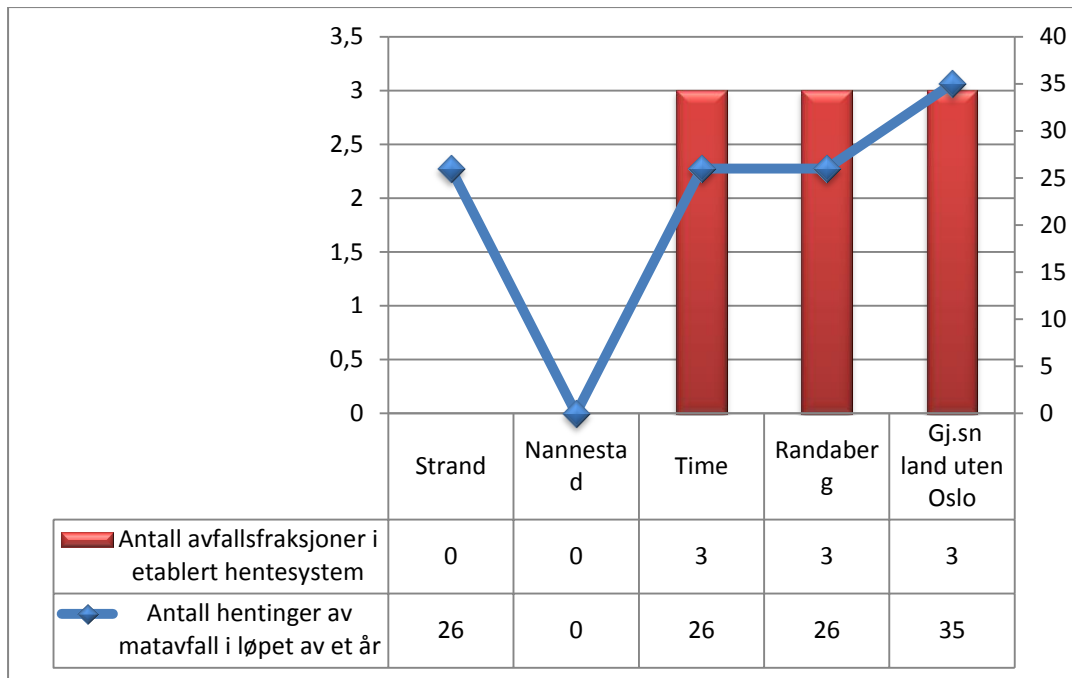
Andel av befolkningen tilknyttet den kommunale renovasjonsordningen skal i prinsippet være 100 % og er derfor ikke interessant i denne sammenheng.

Ser vi på selvkostgraden (som til forskjell fra finansiell dekningsgrad inkluderer avsetning til og bruk av fond), som iht Forurensningsloven også skal være 100 %, er dette tilfellet for Strand, og mer enn det med 111 %. De øvrige kommunene rapporterer om 100 % i selvkostgrad. RYMI (interkommunalt avfallsselskap) rapporterer tallene for Strand.

Gebyrgrunnlaget pr tonn innsamlet husholdningsavfall er på kr 2 182 i Strand, som er høyest i utvalget. Her ligger landsgjennomsnittet på kr 2 069 som er lavest, mens Time ligger lavest med et gebyrgrunnlag på kr 1 758.

Gebyrgrunnlagets to største komponenter er driftsutgifter og kapitalkostnader på investeringer gjort tidligere år. Driftsutgiftene i Strand utgjør 93 % av gebyrgrunnlaget mens tidligere investeringer utgjør 7 % av gebyrgrunnlaget. For de øvrige i utvalget utgjør driftsutgiftene også i all hovedsak gebyrgrunnlaget.

Antall avfallsfraksjoner i Strand er 1, som er lavest i utvalget. Og henting skjer annen hver uke. Kommunen har tilbud om sortering men dette må i så fall skje på eget initiativ. De øvrige som har rapportert ligger på 3 avfallsfraksjoner.

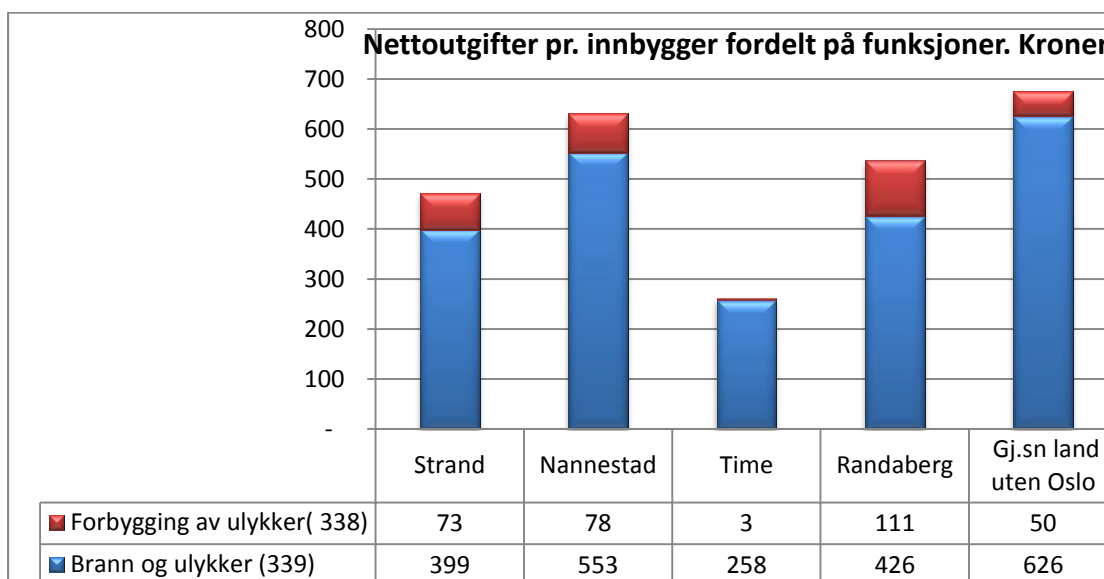
14 Brann- og ulykkesvern

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

338 Forebygging av branner og andre ulykker

339 Beredskap mot branner og andre ulykker

For brann- og ulykkesvern har vi følgende diagram:

Her ser vi nettoutgiftene pr innbygger fordelt på forebygging og brann. Forebygging er en tjeneste som kan gebyrfinansieres både mht feiing og kontroller utført av branninspektør.

Av tallene ser vi at Strand ligger med ei netto utgift til forebygging på kr 73 pr innbygger som er midt i utvalget. Randaberg ligger høyest med ei utgift på 111, mens Time ligger lavest med en netto utgift pr innbygger på kr 3.

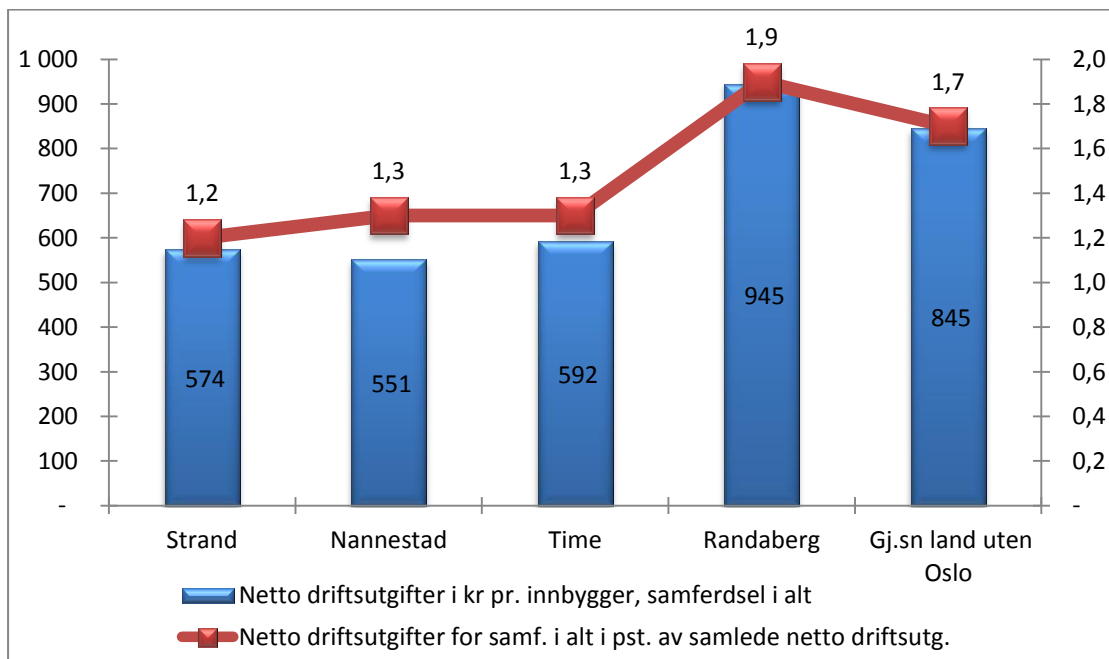
For brannberedskap ligger nivået på kr 399 pr innbygger i Strand. Dette er nest lavest i utvalget. Time ligger lavest på kr 258 og landsgjennomsnittet ligger høyest på kr 626 pr innbygger til brannberedskap. Kommunen har eget brannvesen og selger brannsjeffunksjonen for Forsand. I tillegg selges opplæringsaktiviteter til Forsand og Hjelmeland.

15 Samferdsel

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 330 Samferdselsbedrifter og transporttiltak
- 333 Kommunale veier, nyanlegg, drift og vedlikehold
- 334 Kommunale veier, miljø- og trafiksikkerhetstiltak

På samme måte som over starter vi med å se på tall for prioritering. Andel netto driftsutgifter pr innbygger og andel netto driftsutgifter til samferdsel av kommunens totalt budsjett:

Netto driftsutgifter pr innbygger illustreres av de blå søylene og andelen av kommunens totalbudsjett illustreres av den røde linja. Av søylene ser vi at Strand plasserer seg nest lavest i utvalget med kr 574 pr innbygger til samferdsel. Her ligger landsgjennomsnittet nest høyest med kr 845, mens Randaberg som ligger høyest bruker kr 945 pr innbygger.

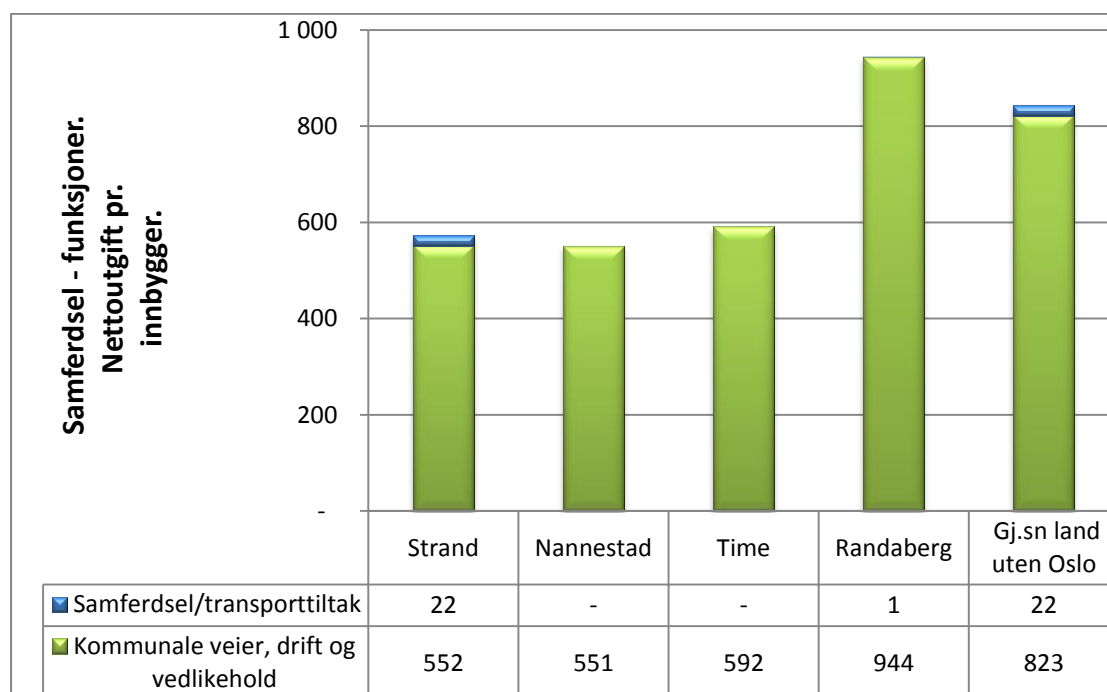
Strand ligger lavest i utvalget mht andel av totalbudsjettet som går til samferdsel med 1,2 %. Landsgjennomsnittet bruker 1,7 % av budsjettet som er nest høyest, mens Randaberg ligger høyest på 1,9 % av totalbudsjettet.

Ser vi på antall km kommunal vei er det som følger:

	Strand	Nannestad	Time	Randaberg
Lengde kommunale veier og gater i km	94	62	118	43

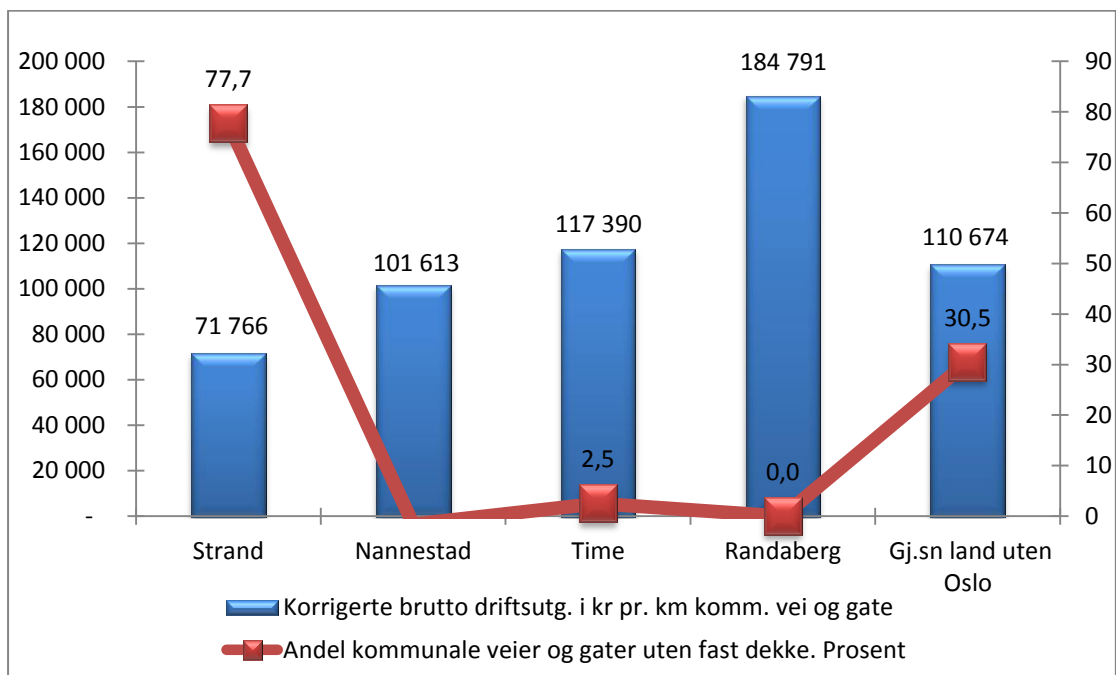
Strand har altså nest flest km i det kommunale veinettet, og som vi allerede vet er antall km en kostnadsdriver i seg selv.

Nettoutgiftene er en for grov indikator som ikke angir behov i form av kommunal veilengde, trafikk tetthet, grad av bymessig bebyggelse, vedlikeholdsetterslep mv. I neste diagram ser vi derfor på hvordan utgiftene fordeler seg på funksjonene:

Her ser vi at den største andelen av midlene i Strand går med til drift og vedlikehold av de kommunale veiene. Kr 552 pr innbygger går til veier og kr 22 til samferdsel og transporttiltak. Utgiftsnivået til veier ligger lavest i utvalget og likt med Nannestad. Her ligger Randaberg høyest på kr 944. Ser vi på samferdselstiltak ligger Strand derimot høyest og likt med landsgjennomsnittet på kr 22. Utgiftene til samferdsel handler i stor grad om kaianlegg. Kommunen tar avgift for å legge til kai og for omfanget på det som losses av.

Hvordan står det så til med produktiviteten i kommunens drift og vedlikehold av veinettet, her belyst ved prisen pr km vei:

Strand bruker kr 71 766 pr km vei til drift og vedlikehold. Dette er lavest i utvalget og har dermed høyest produktivitet i utvalget, mens Nannestad ligger nærmest og med nest beste nivå på kr 101 613 pr km vei. Landsgjennomsnittet som bruker kr 110 674 pr km, ligger midt i utvalget.

Erfaringsmessig er vedlikehold av vei med fast dekke mer kostnadseffektivt enn grusveier. Men svaret ligger nok ikke alene her for vi ser at profilen på søylene og den røde linja ikke følger hverandre. Strand har imidlertid her rapportert om at 78 % veiene er uten fast dekke og 22 % med, men situasjonen nok er det motsatte. På landsbasis er 30,5 % av det kommunale veinettet uten fast dekke.

16 Næring

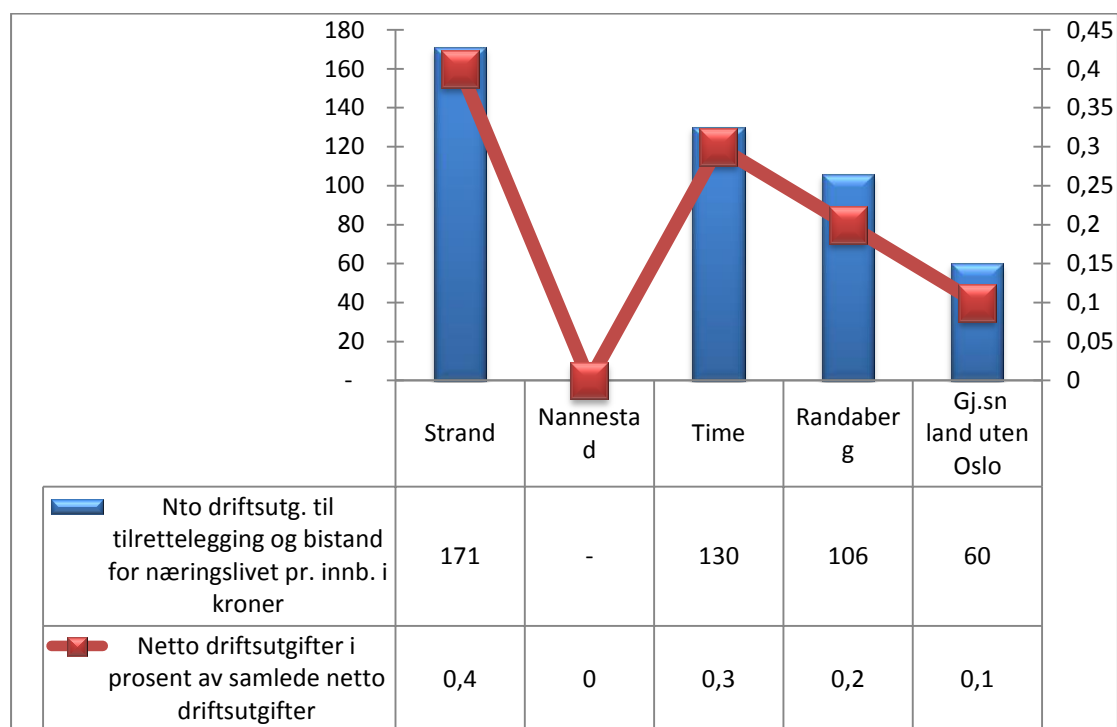
Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

320 Kommunal næringsvirksomhet

325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet

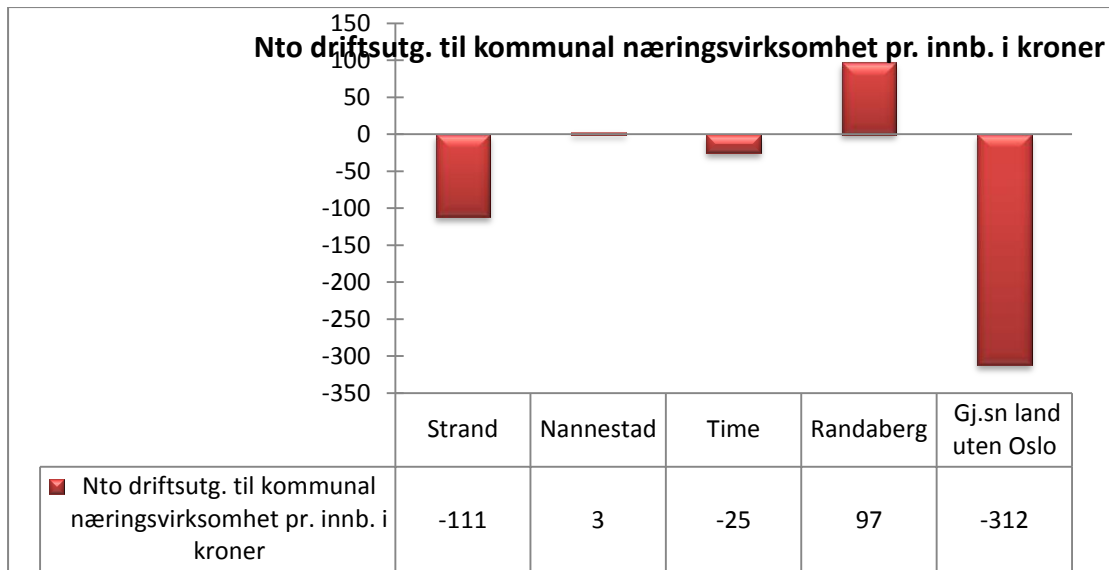
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringslivsutvikling

For næringsområdet er det begrenset hva vi finner av nøkkeltall i KOSTRA. Men starter vi med å se på tallene for prioritering av området tilrettelegging og bistand for næringslivet får vi følgende bilde:

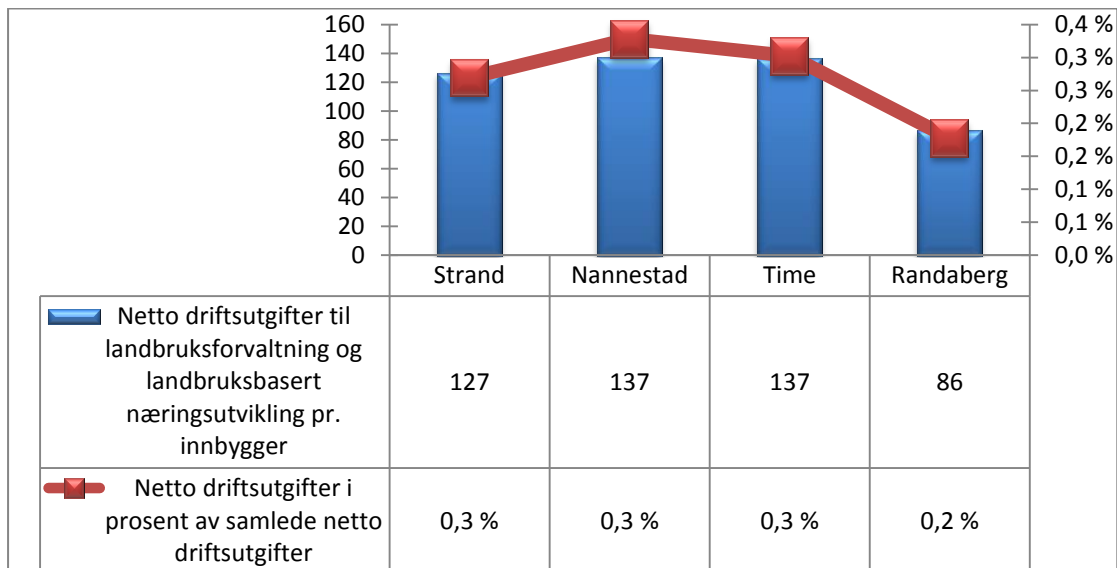
Av diagrammet ser vi at Strand kommunes tall for tilrettelegging og bistand for næringslivet (funksjon 325) er ei netto utgift på kr 171 pr innbygger. Dette er høyeste utgiftsnivå i utvalget. Her ligger Time med nest høyeste netto utgift på kr 130, mens landsgjennomsnittet ligger lavest i utvalget med ei netto utgift på kr 60. I Strand utgjør dette 0,4 % av kommunens samlede budsjett. Dette omhandler i stor grad kjøp av tjenester fra Stavanger.

Ser vi på kommunal næringsvirksomhet (funksjon 320) får vi følgende bilde:

Med kr 111 pr innbygger ligger Strand med nest høyeste netto inntekt i utvalget. Landsgjennomsnittet ligger høyest i utvalget med netto inntekt pr innbygger pr kr 312. Inntekten utgjør i all hovedsak inntekter fra salg av konsesjonskraft.

For landbruk ser vi tallene i diagrammet nedenfor:

Strand bruker kr 127 pr innbygger til landbruksforvaltning. Dette er nest lavest i utvalget. Time og Nannestad ligger høyest med kr 137 pr innbygger. For Strand utgjør dette dermed 0,3 % av kommunens totale budsjett, som i all hovedsak er på nivå med de øvrige i utvalget. Kommunen har en landbrukssjef, en skogbrukssjef og en landbrukskonsulent.

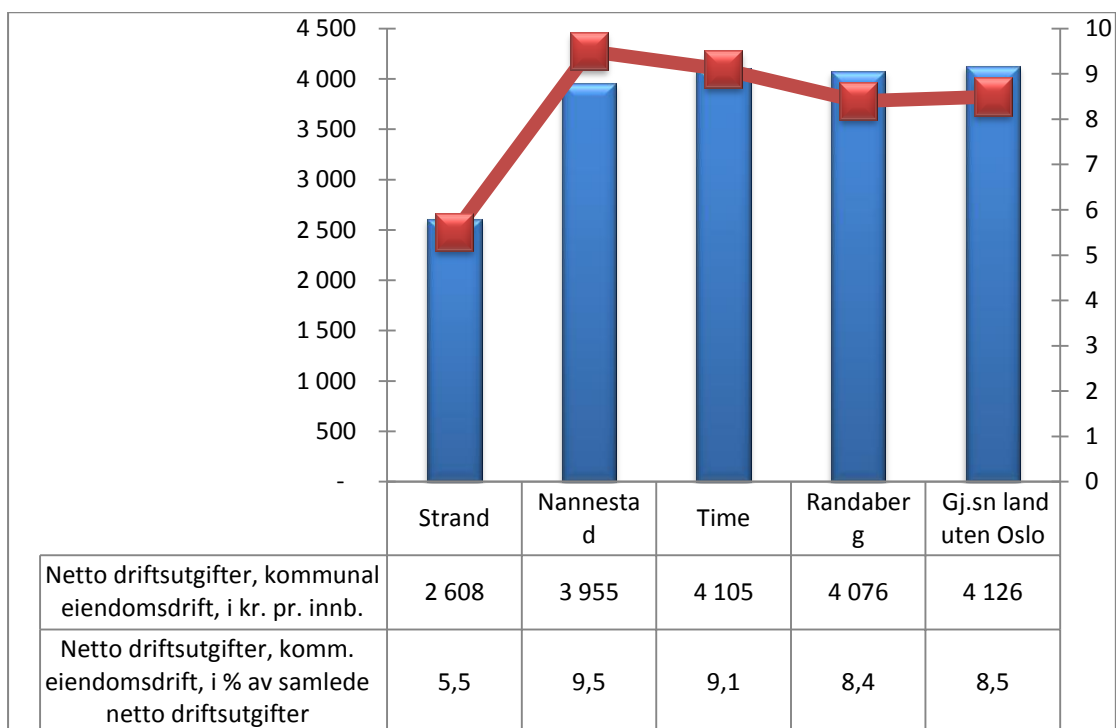
17 Eiendomsdrift

Kapitlet omfatter følgende funksjoner:

- 121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen
- 130 Administrasjonslokaler
- 221 Barnehager / førskolelokaler
- 222 Skolebygg
- 261 Institusjonslokaler
- 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg
- 386 Kommunale kulturbygg

Siste tjenesteområde ut er eiendomsforvaltningen. Også her vil vi se på tall for prioritering og produktivitet.

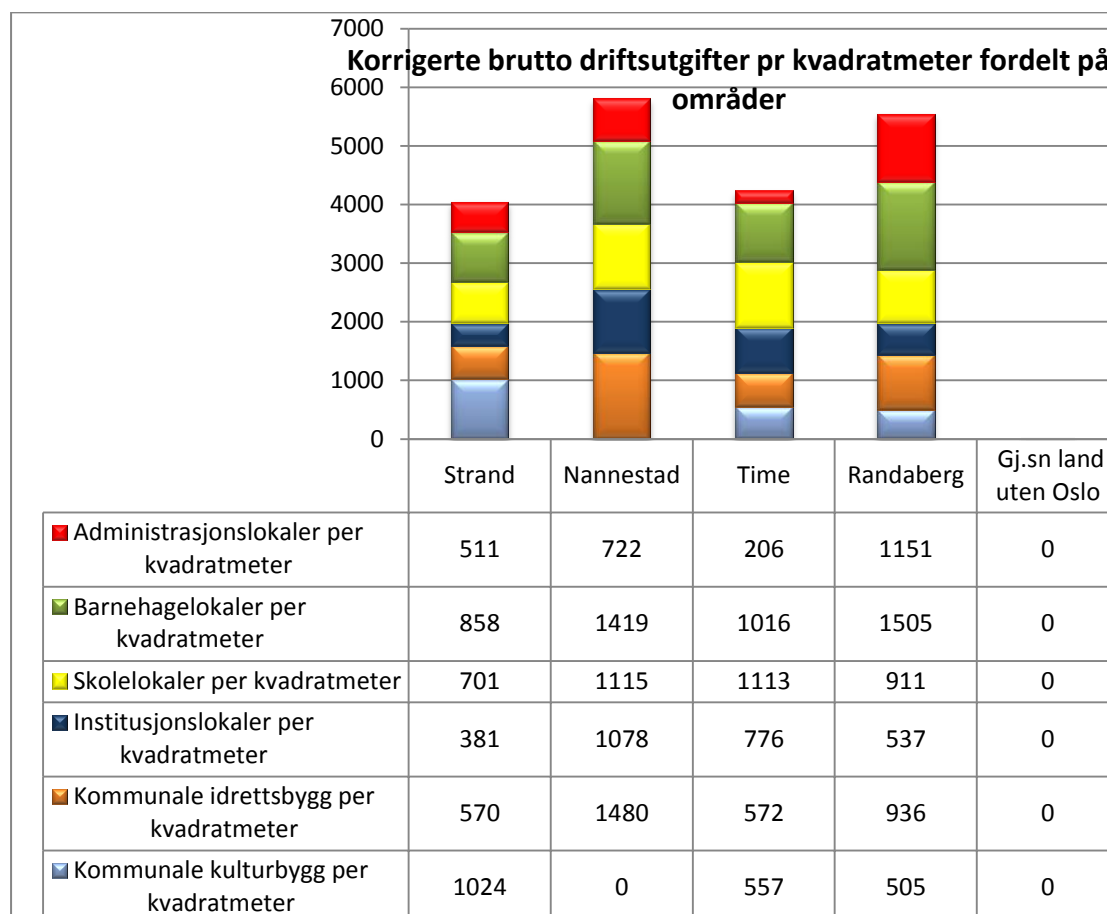
Vi starter med prioriteringen. Netto driftsresultat pr innbygger illustreres av de blå søylene, og andelen av kommunens totale budsjett illustreres av den røde linja:

For kommunal eiendomsdrift (blå søyler) ser vi her at Strand ligger lavest i utvalget mht prioritering på kr 2 608, og at de ligger lavest i utvalget mht andel av totalcaka til formålet sammenlignet med de øvrige kommunene. Landsgjennomsnittet bruker

mest pr innbygger med kr 4 126, mens Time bruker nest mest i utvalget med kr 4 105 pr innbygger. Mens Strand bruker 5,5 % av totalbudsjettet til eiendomsdrift, bruker Nannestad høyeste andel i utvalget på i av 9,5 %.

Ser vi så på hvordan korrigerte brutto driftsutgifter fordeler seg på de ulike tjenesteområdene får vi følgende diagram:

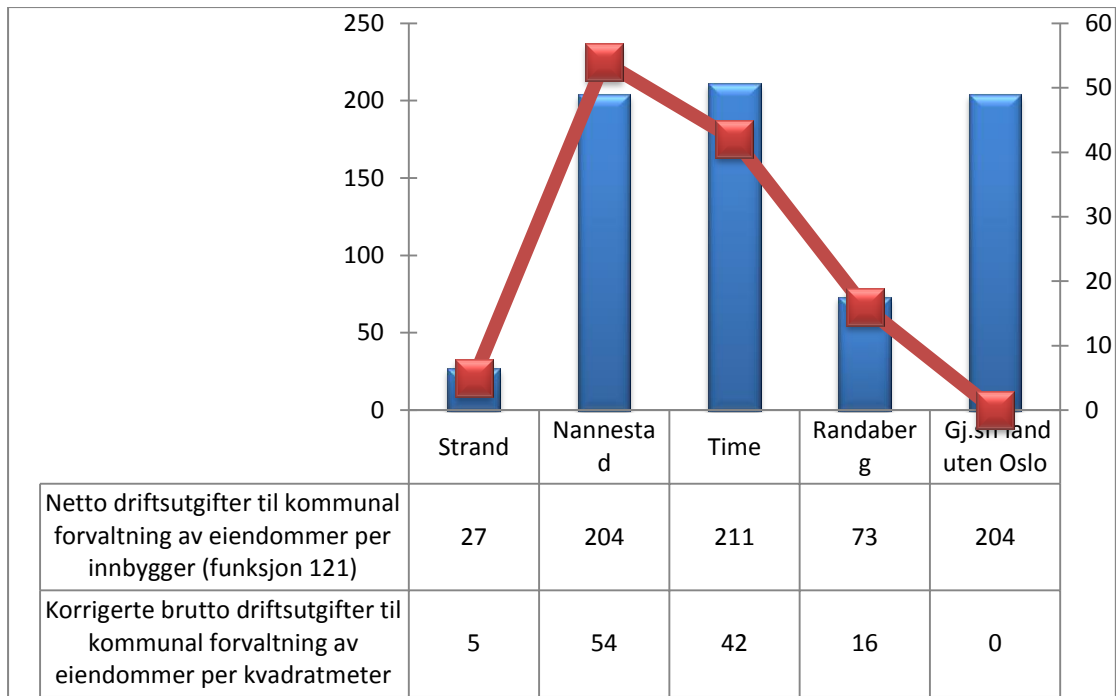
Strand bruker mest penger pr kvadratmeter til kulturbygg. Lavest ligger institusjonslokaler, administrasjonslokaler og idrettsbygg. Sammenligner vi med de øvrige kommunene ligger Strand høyest på kulturbygg.

Høyden på disse søylene påvirkes i stor grad av investeringstrykket i kommunene. Siden de fleste norske kommuner generelt bruker lite penger på ordinært vedlikehold, gir avskrivninger betydelig utslag på disse søylene når et nybygg er ferdigstilt.

Nylig har Norconsult gjort en omfattende kartlegging av kommunens bygninger. Det foreligger derfor en omfattende dokumentasjon på dette. Kommunen oppsummerer at man har en bygningsmasse til en verdi av 1 milliard kr og man har et relativt stort etterslep på vedlikehold. De fleste skolebygningene er relativt gamle og krever til dels omfattende rehabilitering. Kulturbygget er en gammel fabrikk som så langt har vært relativt kostbar i drift årlig. Strandahallen er kommunens idrettsbygg. Når det gjelder barnehagebyggene er bygget på Jørpeland i bra stand mens Eikehaugen er i mindre bra stand. Institusjonsbygningene er relativt nye. Jevnt over for bygningsmassen har man prioritert og oppgradert brannsikkerhet og inneklime. I tillegg eier kommunen et betydelig omfang av kommunale boliger. Både omsorgsboliger men også ordinære utleieboliger – til sammen 164 leiligheter:

- Jonsokberget – 66 leiligheter
- Tautunet – 26 leiligheter
- Psykiatri – 13 leiligheter
- Bekkevegen, Langelandsmoen mfl – 35 leiligheter
- Boliger til vanskeligstilte – 24 leiligheter

I neste diagram har vi netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning (dvs drift av byggene) pr innbygger illustrert av de blå søylene, og korrigerte brutto driftsutgifter pr kvadratmeter illustreres av den røde linja:

Netto driftsutgifter pr innbygger ligger i Strand på kr 27 som er lavest i utvalget. Her ligger landsgjennomsnittet og Nannestad nest høyest i utvalget på kr 204 pr innbygger til kommunal eiendomsforvaltning. Ser vi på produktiviteten på forvaltningen (pr kvadratmeter) ligger Strand lavest i utvalget med kr 5 pr kvadratmeter eiendomsmasse. I følge kommunen er det i liten grad belastet utgifter på denne funksjonen.

18 Avslutning

Vi har i denne analysen gått gjennom ressursbruken til Strand kommune. Vår konklusjon basert på tallen i KOSTRA er at Strand kommune jevnt over ligger høyt mht ressursbruk på de fleste av sine tjenesteområder.

KOSTRA vurderer imidlertid ikke kvaliteten på de tjenestene som gis eller om brukerne er fornøyde eller ikke. KOSTRA sier heller ikke noe om hvorvidt kommunen har valgt et riktig nivå eller omfang på tjenestene sine - altså ingen ting om hva som er rett eller galt. Denne vurderingen må kommunen gjøre selv ut fra den kunnskapen man har om sine brukere. Man kan imidlertid være oppmerksom på at det nivå man har på tjenestene, antakelig er et nivå som har utviklet seg over tid, og som er et resultat av en subjektiv praksis som man har etablert seg i Strand kommune, og som gjør at man i andre kommuner og miljøer ville vurdert annerledes for tilsvarende bistandsnivå og omfang. Noe som igjen påvirker ressursbruken. I en omstillingsfase kan det derfor være nyttig å oppsøke nye og andre miljøer for å få innspill til andre vurderinger og nye måter å løse etterspørselen av tjenester på. For selv om det tilsynelatende kan se ut til å være små forskjeller i kr og øre sammenlignet med andre kommuner, kan dette utgjøre betydelige summer når vi ganger differansen pr bruker opp med antall brukere i systemet. Det viktigste er imidlertid at Strand kommune selv gjør seg opp en mening om hvilket nivå på tjenestene som er "godt nok", med de konsekvenser det får for kommunens totaløkonomi og øvrige tjenestetilbud, og at dette ikke baserer seg på tro men på faktisk kunnskap.

Det vi ikke vet noe om ut fra denne evalueringen, er hvor effektive Strand er i sin tjenesteproduksjon og hvordan kvaliteten er på tjenestene. Dette er alltid to viktige aspekter å ta med inn i en helhetsvurdering.

KS-Konsulent as
Postboks 1378 Vika
0114 OSLO
www.kskonsulent.no
konsulent@ks.no
24 13 26 00